

W E T T E R S K I P
F R Y S L Â N

Jaarrapportage 2013

Versie: AB d.d. 12 mei

Datum: 25-04-2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Samenvatting	6
2. Programmaverantwoording 2013.....	17
2.1. Waterveiligheid	17
2.1.1. Beleidsuitvoering	17
2.1.2. Bestuursprogramma	19
2.1.3. Financiën waterveiligheid	22
2.2. Voldoende water	23
2.2.1. Beleidsuitvoering	23
2.2.2. Bestuursprogramma	29
2.2.3. Financiën voldoende water.....	30
2.3. Schoon water	32
2.3.1. Beleidsuitvoering	32
2.3.2. Bestuursprogramma	35
2.3.3. Financiën schoon water	36
2.4. Organisatie.....	38
2.4.1. Organisatieontwikkeling	38
2.4.2. Heroriëntatie organisatie	40
2.4.3. Innovatie en duurzaamheid	41
2.4.4. Samenwerking	42
2.4.5. Internationale samenwerking	43
2.4.6. Educatiebeleid	43
2.4.7. Overige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering	43
2.4.8. Financiën organisatie	48
2.4.9. Personeelslasten	50
3. Paragrafen	53
3.1. Ontwikkelingen in het verslagjaar.....	53
3.2. Incidentele baten en lasten	53
3.3. Reserves en voorzieningen	54
3.4. Weerstandsvermogen	55
3.5. Waterschapsbelastingen	57
3.6. Investeringsparagraaf.....	59
3.6.1. Algemeen.....	59
3.6.2. Kredietportefeuille	61
3.6.3. Verstrekte kredieten	61
3.6.4. Afgeronde projecten	62
3.6.5. Over te hevelen kredieten	66

3.6.6.	Uitgaven	66
3.7.	Financiering	68
3.8.	EMU-saldo.....	73
3.9.	Bedrijfsvoering	74
3.10.	Risicoparaagraaf.....	74
3.11.	Verbonden partijen.....	76
3.12.	Integriteitsparaagraaf.....	78
3.13.	Begrotingsrechtmatigheid.....	78
4.	Jaarrekening 2013	80
4.1	Balans Wetterskip Fryslân.....	80
4.2	Exploitatierkening naar kosten en opbrengstsoorten.....	81
4.3	Exploitatierkening naar programma's	82
4.4	Exploitatierkening naar kostendragers	84
4.5	Toelichting op de balans	85
4.6	Bestemming van het resultaat.....	97
4.7	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	99
	Verklaring betreffende de jaarrekening	101
	Ondertekening	104
	Bijlage 1: beleidsverantwoording 2013 in detail	105
	Waterveiligheid	105
	Voldoende water.....	110
	Schoon water	120
	Organisatie	125
	Bijlage 2: Verloop kredieten en onderhanden werk.....	128
	Bijlage 3: lijst met begrippen en afkortingen	129

Voorwoord

Het jaar 2013 was voor Wetterskip Fryslân een jaar waarin we de bakens hebben verzet. Bij het opstellen van de begroting was het regeerakkoord nog in voorbereiding en de gewijzigde Waterschapswet nog maar net vastgesteld. Daarmee werd de zittingstermijn van het huidige bestuur verlengd tot maart 2015. In het waterschapsbestuur zijn na intensief overleg keuzes gemaakt voor de toekomst. Keuzes die er -naast het blijven leveren van kwaliteit- vooral op zijn gericht de kosten van het waterschapswerk voor iedereen betaalbaar te houden.

Het waterschapsbestuur wil in de komende jaren tientallen miljoenen euro's (cumulatief) op de begroting bezuinigen. Dat is een geweldige opgave want onze investeringen en daarmee ons werk nemen nog steeds toe. We moeten de dijken op verschillende plaatsen versterken in het kader van het landelijke Hoogwater Beschermingsprogramma. We verbeteren oevers en kaden en verhogen deze waar nodig. En in ons beheergebied, met duizend gemalen en duizenden stuwen en inlaten, kost het vervangen en renoveren van verouderde kunstwerken veel geld.

Om toch te kunnen bezuinigen versoberen we taken, werken we nog efficiënter, en zoeken we de samenwerking met overheden en bedrijven in de watersector. Het is onze overtuiging dat we door meer samenwerking in de waterketen kosten kunnen besparen. Onder de noemer 'Wetterskip in balans' zijn we in 2013 diverse onderzoeken gestart om na te gaan hoe we verder op de organisatiekosten kunnen besparen. Ook dit is een flinke opgave omdat er in de afgelopen jaren al veel op de organisatie is bezuinigd.

Ondertussen ging ons dagelijks werk natuurlijk gewoon door. Ook in 2013 werd gewerkt aan het voorkomen van wateroverlast, een goede waterhuishouding voor landbouw en natuur en de zorg voor schoon water. De uitvoering van het herstelplan oevers en kaden ligt goed op schema. In 2013 werd 91 kilometer aan kade aangepakt. In de verlengde derde toetsing van de primaire waterkeringen werden alle dijktrajecten van een veiligheidsoordeel voorzien. De planvoorbereiding voor het verbeteren van de zeedijk op Ameland, de waddenzeedijken langs de Friese kust en de IJsselmeerdijk bij Lemmer zijn in volle gang. Samen met de provincie werken we aan een visie op een goede toekomst voor het veenweidegebied. En in eigen huis deden we onderzoek naar maatregelen die nodig zijn om ook in de toekomst wateroverlast in de boezem en deelsystemen te voorkomen. Deze krijgen in 2014 hun beslag in het Veiligheidsplan II.

Om de waterkwaliteit te verbeteren werd in 2013 bijna 50 kilometer natuurvriendelijke oevers aangelegd en 24 gemalen vernieuwd en voorzien van visvriendelijke pompen. Ook met de waterzuivering leveren we een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Voor het verder verhogen van de duurzaamheid en doelmatigheid van de bedrijfsvoering is een energie-efficiencyplan vastgesteld en zijn grote stappen gezet in het verder uitwerken van de slibstrategie voor verwerking en afzet van het zuiveringsslib. En een wapenfeit dat hier zeker niet onvermeld mag blijven: Wetterskip Fryslân was van alle waterschappen in 2013 het meest efficiënt in het terugdringen van de muskusrattenpopulatie.

Wetterskip Fryslân slaagt er jaar na jaar steeds beter in om de doelstellingen uit de begroting ook daadwerkelijk te realiseren. Dat is een compliment aan de organisatie. Ook in 2013 is deze trend doorgezet. Het werk is uitgevoerd en de jaarrekening is financieel op orde. Op naar 2014!

Inleiding

U leest de jaarrapportage 2013 van Wetterskip Fryslân. Met deze jaarrapportage legt het waterschap verantwoording af over het gevoerde beleid. De jaarrapportage is net zoals de begroting 2013 opgebouwd rond de drie belangrijkste inhoudelijke programma's van het waterschap. Deze drie programma's zijn Waterveiligheid, Voldoende water en Schoon water. Naast deze primaire programma's is ook het programma Organisatie opgenomen. Hieronder worden vooral de activiteiten verantwoord die te maken hebben met de bedrijfsvoering van Wetterskip Fryslân.

In de inhoudelijke verantwoording per programma's (hoofdstuk 2) wordt verantwoord wat is gerealiseerd met betrekking tot: de beleidsuitvoering, het bestuursprogramma, de financiën en bestemmingsreserves. De inhoudelijke verantwoording over de afzonderlijke beleidsmaatregelen en de daarbij behorende doelstelling en prestatie indicator(en), is opgenomen in bijlage 1.

Hoofdstuk 3 is opgebouwd uit een aantal verplichte paragrafen. In deze paragrafen komen onder meer de reserves en voorzieningen aan de orde. De financiering van het waterschap wordt nader toegelicht, mede in relatie tot de wettelijke regels die hiervoor zijn vastgelegd.

Ten slotte is de jaarrekening opgenomen. De jaarrekening bestaat uit de balans en de bijbehorende toelichting. De resultaten over het jaar 2013 zijn op een aantal manieren weergegeven. Naar kosten- en opbrengstsoorten, naar programma's en naar kostendragers. De kostendragers zijn de twee wettelijke taken van het waterschap: Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. In de gewijzigde begrotingscijfers zijn de wijzigingen naar aanleiding van de financiële voortgangsrapportage tot en met september 2013 weergegeven. Ten slotte is het voorstel voor de resultaatbestemming en de controleverklaring van de onafhankelijk accountant opgenomen.

1. Samenvatting

Het waterschap zorgt er voor dat er steeds voldoende en schoon water voorhanden is voor de flora en fauna. De dijken en gemalen bieden de bewoners bescherming tegen hetzelfde water. Deze taken van het waterschap worden uitgevoerd binnen de programma's Waterveiligheid, Voldoende water en Schoon water. De slogan van Wetterskip Fryslân is 'Wetter jout de romte kwaliteit' en geeft aan dat naast de wettelijke taken het waterschap oog heeft voor haar omgeving. Door deze brede visie op waterbeheer dragen we bij aan een duurzaam leefmilieu waarin gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden, waarbij de kwaliteiten van natuur en landschap worden gediend.

Onder het motto '**Skjin wetter en droege fuotten**' (Schoon water en droge voeten) is Wetterskip Fryslân de beheerder van het water in Fryslân en het Groninger Westerkwartier.

DE MISSIE

Wetterskip Fryslân:

- wil bekend zijn en worden gewaardeerd als een goed functionerend waterschap dat in interactie met publieke en private partners zijn taken adequaat uitvoert.
- is binnen het eigen beheergebied de functionele overheid die gaat over water en watergerelateerde zaken.
- verzorgt het integraal beheer van de watersystemen, de waterkeringen en de waterzuivering.
- voert zijn taken milieubewust en klantgericht tegen zo laag mogelijke kosten uit en zorgt daarmee voor een veilig Fryslân en Westerkwartier in de zin van het voorkomen van overstromingen en wateroverlast.
- draagt bij aan een duurzaam leefmilieu, waarin goed gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden en waarin de kwaliteiten van natuur en landschap worden gediend.

Deze missie vindt zijn weerslag in de slogan: "**Wetter jout de romte kwaliteit**".

Hierna worden per programma de belangrijkste werkzaamheden en successen in het verslagjaar 2013 weergegeven.

WATERVEILIGHEID

Veiligheidstoetsing

In 2013 zijn in de verlengde derde toetsing van de primaire waterkeringen alle dijktrajecten waarvoor nog nader onderzoek nodig was van een veiligheidsoordeel voorzien. Van de resterende 3,6 kilometer dijk bleek 2,9 kilometer wel aan de norm te voldoen en 0,7 kilometer niet. Er resteerde nog één kunstwerk. Dit kunstwerk bleek niet aan de norm te voldoen. Hiermee is de doelstelling uit het bestuursprogramma om in de 3e toetsing 0% van de primaire waterkering geen oordeel te hebben, bereikt.

HWBP2 projecten

De projecten Johan Frisosluis, Riensluis Lemmer, havendammen en steenbekleding Stavoren binnen het programma HWBP Fryslân zijn inmiddels opgeleverd.

In het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP2) is vertraging opgetreden met betrekking tot het project Ameland en het project Waddenzeedijken. Deze vertragingen komen door onverwachte zaken in het veld of in de aanbesteding maar hebben geen invloed op de oorspronkelijk geplande opleverdata.

Bij het project dijkverbetering Lemmer wordt onderzocht of een efficiënte combinatie van twee dijkvakken HWBP2 met een dijkvak uit het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP) uitgevoerd kan worden. Als deze gecombineerde uitvoering mogelijk is verschuift de oplevering van het werk van 2016 naar 2017.

nHWBP

In 2013 is de opgave in het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP) van Wetterskip Fryslân ingebracht in de landelijke programmering. Voor het nHWBP - waarin de werken volgend uit de derde veiligheidstoetsing gepland worden - wordt in voorbereiding op de individuele projecten vanaf 2014 een project overstijgende verkenning uitgevoerd in samenwerking met de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. Hierin worden de innovatiekansen bij deze projecten verkend en wordt nagegaan waar de belangen en wensen uit het gebied te combineren zijn met de projecten.

Deltaprogramma

In het Deltaprogramma zijn in 2013 de kansrijke strategieën en de deltabeslissingen voor het IJsselmeer, zoetwater, het Waddengebied, de kust en nieuwbouw en herstructurering uitgewerkt. In 2014 zullen de deltabeslissingen definitief genomen worden. Binnen het Deltaprogramma ligt in 2014 de nadruk op de nieuwe normering van de veiligheid primaire waterkeringen.

Hoogtetoets

Bij de veiligheidstoetsing van de regionale waterkeringen wordt de hoogtetoets voor het eerst volledig geautomatiseerd. Door tekortkomingen in het kaartmateriaal en modellen is er meer tijd nodig om deze op te vangen. Hierdoor wordt de hoogtetoets in de eerste helft van 2014 afgerond.

Oevers en kaden

In 2013 is een flink aantal verbeteringswerken aan oevers en kaden afgerond. Er is in totaal 91 kilometer oevers en kaden uit het herstelprogramma oevers en kaden verbeterd. Ook heeft Wetterskip Fryslân in 2013 een inventarisatie en typering van lokale kaden uitgevoerd.

Muskusrattenbestrijding

In 2013 is de muskusratten populatie steeds beter onder controle gebracht. Wetterskip Fryslân was dit jaar de beste presterende muskusrattenbestrijdingsorganisatie van heel Nederland.

VOLDOENDE WATER

Beleid en Plannen

In 2013 is het waterschap gestart met zes bepalende beleidsprojecten die een belangrijke basis voor het Waterbeheerplan 2016-2021 gaan vormen. Binnen het programma Voldoende betreft dit Veiligheidsplan II, Lange termijn Veenweidevisie en Toekomstbestendig watersysteem. De projecten Lokale Kaden en Differentiatie Regionale Kaden vallen onder het programma Veilig en het KRW Stroomgebiedbeheerplan onder het programma Schoon. De uitkomsten van deze projecten vormen een belangrijke input voor het op te stellen nieuwe Waterbeheerplan 2016-2021. In 2014 wordt parallel aan deze beleidsprojecten reeds toegewerkt naar dat nieuwe Waterbeheerplan.

Veiligheidsplan-II (incl. project Droge Voeten Groningen en gemaal Lauwersoog)

Wetterskip Fryslân onderzoekt in het veiligheidsplan de maatregelen die nodig zijn wateroverlast in de boezem en deelsystemen te voorkomen. Binnen het Veiligheidsplan-II hebben ook het synchrone Groninger project Droge Voeten 2050 en de ontwikkelingen met betrekking tot het gemaal Lauwersoog een belangrijke plaats. Van de kansrijke maatregelen die in 2013 door het dagelijks bestuur zijn vastgesteld, worden in het eerste kwartaal van 2014 de kosten en effecten in beeld

gebracht. In het tweede kwartaal van 2014 kan dan een keuze gemaakt worden over eventuele maatregelen. In 2013 is een alternatief voor het gemaal Lauwersoog ontwikkeld in de vorm van pompen in de spuisluizen. Dit alternatief is een van de in 2014 te beoordelen kansrijke maatregelen.

Lange termijnvisie Veenweidegebieden

De visie Veenweiden is een samenwerkingsproject van Wetterskip Fryslân met de Provincie Fryslân. De eerste fase in het ontwikkelen van een toekomstvisie, waarbij de ontwikkelingen en knelpunten zijn getoetst aan de kennis en inzichten van streekbewoners, is in 2013 afgerond. De scenariovorming (fase 2) is in oktober 2013 gestart en wordt door de Provincie en het waterschap niet in het najaar van 2013 maar medio maart 2014 afgerond vanwege nadere afstemming met de streek.

Parallel aan het opstellen van de visie heeft het waterschapsbestuur in 2013 voorlopige richtlijnen voor de aanpak van knelpunten in het waterbeheer in het veenweidegebied vastgesteld. De richtlijnen dienen er voor om het bestuur meerdere planalternatieven voor te leggen met betrekking tot hoogwatercircuits, regionale keringen en bergingsgebieden.

Toekomstbestendig waterbeheer

Het project Toekomstbestendig waterbeheer richt zich op een robuust, klimaatbestendig en efficiënt watersysteem in 2030/2050 inclusief efficiënt en effectief beheer en onderhoud. In de eerste fase van het project (2014) focust het waterschap op concrete maatregelen en de besparingen die daarmee bereikt kunnen worden. In de tweede fase (ook in 2014) onderzoekt het waterschap complexere maatregelen en scenario's. Tevens wordt in opdracht van het waterschap een dialoog in een pilotgebied georganiseerd. De uitkomsten van de eerste en tweede fase kunnen agenda bepalend zijn voor het nieuwe bestuur (na de verkiezingen van maart 2015). In het najaar van 2013 (en eerste kwartaal 2014) is het waterschap gestart met het verzamelen van kengetallen en het evalueren van het huidige watersysteem.

Watergebiedsplannen

Het opstellen van watergebiedsplannen verloopt conform planning. Wetterskip Fryslân heeft in 2013 vier watergebiedsplannen (WGP) opgesteld; drie watergebiedsplannen vastgesteld en de planvorming voor drie watergebiedsplannen grotendeels afgerond. Daarnaast heeft het waterschap de planvorming voor de WGP's Greidhoeke en Súdwesthoeke – Fryske Marren (voorheen Skarsterlân) in 2013 opgestart. Inmiddels zijn van de twintig te maken watergebiedsplannen er negen bestuurlijk vastgesteld. Voor zes gebieden is een herzien ontwerp peilbesluit opgesteld. Specifiek in het geval van watergebiedsplan Appelscha is ervoor gekozen om, in samenspraak met de streek, een Plan van Aanpak voor het proces op te stellen. In dit plan van aanpak zijn afspraken gemaakt voor het uitwerken van maatregelen in het gebied. Dit heeft bijgedragen aan het verbreden van het draagvlak voor de maatregelen in het watergebiedsplan.

Friese boezem

Gemaal Vijfhuizen

De voorbereiding van de bouw van Gemaal Vijfhuizen wordt sterk beïnvloed door aangespannen beroepsprocedures. Het verkrijgen van de benodigde vergunningen en de bezwaar- en beroepsprocedures hebben in 2013 veel tijd gekost. Parallel daaraan zijn de benodigde bestekken (gemalen, aan- en afvoer) opgesteld en is de grondverwerving voortgezet. De geplande realisatie in 2014/2015 is sterk afhankelijk van de afhandeling van de ingediende bezwaren en mogelijk moeten de subsidietoezeggingen worden verlengd.

Gemaal Ropta

De capaciteitsuitbreiding van het gemaal wordt voorbereid. Conform de planning is in opdracht van het waterschap het ontwerp verder uitgewerkt tot een bestek en zijn de benodigde gronden aangekocht. De uitvoering vindt plaats in 2014, de oplevering in 2015.

Uitbreiding oppervlakte Friese boezem

In 2013 is het boezemoppervlakte met 139 hectare uitgebreid. Daarmee ligt het waterschap op koers om de totale opgave van 1400 ha extra bergingsoppervlakte in 2030 te halen.

Deelwatersystemen automatiseren stuwen en gemalen

Bij de evaluatie van het Veiligheidsplan is besloten deze maatregel in de actualisatie van het Veiligheidsplan te herijken. De voorgenomen bergingsopgave in deelsystemen bleek niet haalbaar. Het meeliften met KRW inrichtingsmaatregelen gaf ook onvoldoende mogelijkheden voor realisatie. Analyse, versnellingsmogelijkheden en alternatieven zijn onderdeel van het in 2014 op te stellen Veiligheidsplan-II. In 2013 lag bij het automatiseren van de stuwen de nadruk op de voorbereiding van nieuwe projecten die in de komende jaren in uitvoering worden genomen. Wetterskip Fryslân loopt ultimo 2013 nog voor op de planning. De totale productie op dit onderdeel ligt op schema. In 2013 zijn geen stuwen geautomatiseerd. Analyse, versnellingsmogelijkheden en alternatieven zijn onderdeel van het in 2014 op te stellen Veiligheidsplan-II. In 2013 zijn 22 poldergemalen vernieuwd en zeven poldergemalen gerenoveerd. Tevens is voor 1475 hectare de gemaalcapaciteit verhoogd.

Verdrogingsbestrijding

Omdat de afgelopen jaren de piketpalen van het natuurbeleid een aantal malen zijn verzet, is er bij de uitvoering van het natuurbeleid de nodige stagnatie opgetreden. Zo ook bij de verdrogingsbestrijding. Aanpak van verdrogingsbestrijding vindt vooral plaats vanuit de Natura 2000 beheerplannen. Verdrogingsbestrijding is voorts meestal afhankelijk van grondaankoop of andere processen en procedures, waardoor de uitvoering moeizaam tot stand komt. Bij het in uitvoering brengen van voorgenomen maatregelen in watergebiedsplannen, worden ook maatregelen voor verdrogingsbestrijding gerealiseerd.

Beheer en Onderhoud

Baggeren

In het kader van het reguliere baggerprogramma heeft het waterschap 900 km watergang onderzocht en 443 km watergang gebaggerd. De baggerprojecten Nije Bildtdyksterfeart en Alde Bildtdyksterfeart zijn afgerond, evenals de Skoatterlânske Kompanjonsfeart. Met het realiseren van genoemde baggerwerkzaamheden ligt het baggeruitvoeringsplan op schema.

Illegale dempingen

In 2013 zijn zes rayons gecontroleerd. In vijf van de zes rayons was het aantal overtredingen laag (minder dan 10 per rayon), bij 1 rayon was het aantal overtredingen circa 30 stuks. De overtredingen zijn in behandeling genomen. Nog niet alle zaken zijn afgerond; aangezien het handhavingstraject en legaliseringstraject een behoorlijke doorlooptijd heeft. In 2014 vindt een evaluatie plaats.

Gemeenten

Overdracht stedelijk waterbeheer

Wetterskip Fryslân is in 2013 met negen gemeenten gestart met het opstellen van overdrachtsdocumenten. Daarvan zijn er inmiddels drie door het dagelijks bestuur goedgekeurd. Deze voortgang is conform de doelstelling van het Waterbeheerplan. Met twaalf gemeenten zijn de voorbereidingen voor overname gestart.

Leidraad

Het dagelijks bestuur van het waterschap heeft in mei 2013 de Leidraad Watertoets, met de uitgangspunten voor de advisering aan gemeenten over wateraspecten in ruimtelijke plannen vastgesteld.

Samenwerking

Door een intensieve en constructieve samenwerking met de provincie Fryslân zijn drie van vijf geplande Streekagenda's vastgesteld. Tevens heeft het waterschap concrete afspraken met de provincie gemaakt over de beide nog niet vastgestelde Streekagenda's en over de organisatie van het proces.

In 2013 zijn mede door een goede samenwerking tussen Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân alle benodigde documenten (Reglement, Vaarwegverordening en bestuursovereenkomsten) voor de overdracht van het vaarwegbeheer van de Friese gemeenten naar enerzijds de provincie Fryslân en anderzijds naar het Wetterskip, opgesteld en vastgesteld. De feitelijke overdracht kan hierdoor in 2014 volgens planning plaatsvinden.

De beleidsnotitie Groen-Blauwe diensten is door het algemeen bestuur van het waterschap in december 2013 vastgesteld. Van de Groninger pilot inclusief een deel van ons gebied in het Westerkwartier, is een tussenevaluatie opgeleverd. In de pilot Zuidoost Fryslân heeft het waterschap drie kansrijke projecten uitgewerkt voor uitvoering in 2014.

SCHOON WATER

Inrichting watersysteem

In 2013 is door Wetterskip Fryslân gewerkt aan de realisatie van maatregelen uit het Stroomgebiedbeheerplan 2010-2015.

Hiervoor zijn in 2013 onder andere bijna 50 kilometer natuurvriendelijke oevers aangelegd, drie vispassages gerealiseerd en 24 nieuwe gemalen voorzien van visvriendelijke pompen. Over het algemeen ligt de uitvoering op schema. De realisatie van berging, in combinatie met natuurvriendelijke oevers in polders gaat langzamer dan gepland door moeizame grondverwerving. De maatregelen in de beekdalen liggen achter op schema met name door de bezuinigingen door het Rijk op natuur en de herijking van de ecologische hoofdstructuur.

Beperken emissies

Ook het voorkomen en beperken van emissie is van groot belang voor een goede waterkwaliteit. Wetterskip Fryslân reguleert daarom emissies van bedrijven, huishoudens en de eigen waterzuiveringsinstallaties. In 2013 is teeltgerichte monitoring van bestrijdingsmiddelen bij de lelieteelt uitgevoerd. Daarnaast is gewerkt aan ontwikkeling en certificering van maatregelen voor beperking van de emissies van bestrijdingsmiddelen. Tevens zijn twee projecten ter vermindering van de afspoeling van agrarische erven afgerond. Het gaat hierbij om het toepassen van een absorberende onderlaag bij kuilvoer en het adviesproject over verbeteringen die bijdragen aan het verminderen van emissies van erven.

Zuivering afvalwater

Ook met de zuiveringstaak wordt een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de waterkwaliteit geleverd. In 2013 is het Integraal Zuiveringsplan vastgesteld. Hierin zijn de doelen voor de zuiveringstaak op het gebied van prestaties, duurzaamheid en kosten vastgelegd. Op basis van het IZP heeft een herijking van het investeringsprogramma plaatsgevonden. Voor het verder verhogen van de duurzaamheid en doelmatigheid van de bedrijfsvoering is een energie-efficiencyplan vastgesteld en zijn grote stappen gemaakt in het verder uitwerken van de slibstrategie voor verwerking en afzet van het zuiveringsslib.

Voor het verhogen van de doelmatigheid en duurzaamheid in de waterketen is samen met de waterketenpartners gewerkt aan de afspraken uit het Fries Bestuursakkoord waterketen. Helaas bleek in 2013 dat de pilot Waterketenbedrijf met de gemeente Súdwest-Fryslân niet gerealiseerd kon worden. Onze partner in deze samenwerking heeft besloten de stap naar het pilot Waterketenbedrijf niet te willen maken.

ORGANISATIE

Organisatie ontwikkeling

Wetterskip Fryslân werkt vanaf eind 2011 aan een organisatieontwikkelingstraject met het doel te groeien naar een organisatie die goedkoper kan werken bij gelijkblijvende kwaliteit, die beter kan inspelen op veranderingen vanuit de omgeving en waar medewerkers in onderlinge verbinding en met plezier samenwerken.

Het afgelopen jaar zijn er wederom belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling naar een proces- en projectgerichte organisatie. De vijf eerste processen op gebied van inkoop en werken zijn uitgewerkt en alle proces-implementatieplannen zijn opgeleverd. De implementatie van deze processen is volop gaande. In 2013 is een tweede ronde trajecten gestart met twee grote en belangrijke processen van Wetterskip Fryslân, te weten:

- Beheren van Watersystemen en Primaire keringen
- Onderhouden van Watersystemen en Primaire keringen.

Voor beide processen zijn de procesuitwerkingen en implementatieplannen (nagenoeg) gereed.

In 2013 zijn belangrijke projecten en maatregelen opgestart waarmee een verdere uitvoering kan worden gegeven aan de koers zoals die is uitgezet in het visie document Samenstromen. Het betreft onder meer de vormgeving van de beleidscyclus, kwaliteitsverbetering van bestuursstukken, actualisatie van het besturingsmodel, invoering van assetmanagement, optimalisatie van de huisvesting, verbetering planning & control cyclus en de verbetering van de informatiebeveiliging.

Heroriëntatie organisatie

De afgelopen jaren is met de bevestiging van de personeelsbegroting een groot aantal maatregelen genomen op het gebied van personeel en personele budgetten. Daarnaast is in het MP2014-2018 nadrukkelijk stilgestaan op welke wijze invulling gegeven gaat worden aan de financiële opgave voor de komende jaren.

Om de bezuinigingsdoelstelling gericht uit te voeren zijn eind 2013 via het traject Wetterskip in Balans veertien onderwerpen verkend waar mogelijk een structurele lastenverlaging gerealiseerd kan worden. Deze onderwerpen zijn aanvullend op het huidige organisatieontwikkelingsproces.

Kansrijke bezuinigingsmaatregelen worden nader onderzocht en uitgewerkt. De verwachting is dat het bestuur in het najaar van 2014 definitieve keuzes maakt voor de invulling van de bezuinigingstaakstelling. Implementatie van de maatregelen leidt tot een reorganisatie. Het uitgangspunt is dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. Gezien het natuurlijk verloop van de komende jaren zal dat ook niet nodig zijn.

Wetterskip Fryslân heeft in 2013 een beleidsnota "Markt der Mogelijkheden" opgesteld. In deze nota wordt beschreven hoe de interne arbeidsmarkt kan worden geflexibiliseerd en georganiseerd. Wetterskip Fryslân ontwikkelt momenteel ook ander instrumentarium zoals trainee trajecten en een alumni project dat moet leiden tot de inzet van gekwalificeerde senioren voor bepaalde opdrachten of projecten.

Innovatie en duurzaamheid

Wetterskip Fryslân voert jaarlijks een innovatieprogramma uit op het gebied van watersystemen en waterzuivering. Met het innovatieprogramma wordt aangesloten bij de ontwikkelingen die plaatsvinden binnen de STOWA en de Unie van Waterschappen. Als deelnemer aan het Innovatie Platform wordt bijgedragen aan het zichtbaar maken van het innovatieve vermogen van de waterschappen en wordt de samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven gestimuleerd. Het afgelopen jaar zijn een aantal projecten succesvol afgerond. De projecten hebben in positieve zin bijgedragen tot een verhoogde biogasproductie en -verkoop, opname van het

innovatieve blauwalgenonderzoek in het zwemwateronderzoek, een efficiëntere controle op illegale dempingen en een efficiëntere resultaatsturing bij de muskusrattenbestrijding.

Wetterskip Fryslân wil bijdragen aan een zuiniger, meer efficiënte omgang met de leefomgeving, voor huidige en toekomstige generaties. Duurzaamheid is in het Bestuursprogramma als speerpunt opgenomen. Het duurzaamheidsstatement is het afgelopen jaar bestuurlijk vastgesteld.

Samen met gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân wordt een uitvoeringsstrategie opgesteld die in 2014 moet leiden tot een implementatieplan op hoofdlijnen.

Het convenant Green Deal waterketen Fryslân is in 2013 ondertekend door de Friese waterketenpartners. Deze Green Deal beoogt innovatie en duurzaamheid binnen de Friese waterketen te stimuleren.

Samenwerking

Wetterskip Fryslân blijft zoeken naar mogelijke samenwerkingsvormen om verdere besparingsmogelijkheden te kunnen realiseren.

De mogelijkheden voor verdergaande inkoop samenwerking met externe partijen zijn het afgelopen jaar verder verkend. Binnen de ISL (Inkoop Samenwerking Leeuwarden) kijkt het waterschap naar nieuwe vormen van samenwerking. Verder worden ook de mogelijkheden bekeken van inkoop samenwerking met andere waterschappen.

In oktober 2013 is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden voor samenwerking tussen de laboratoria van Vitens en Wetterskip Fryslân. De uitkomst van dit onderzoek is dat er goede strategische kansen zijn voor een gezamenlijk laboratorium. Dit scenario wordt in 2014 nader onderzocht.

In 2013 is een onderzoek afgerond naar de mogelijke samenwerkingsvormen op het gebied van belastingheffing en –invordering. Ook in 2014 zoekt Wetterskip Fryslân de gemeentelijke partners gericht op om aan de samenwerking invulling te geven. In 2013 is een onderzoek afgerond naar de mogelijke samenwerking met vijf gemeenten op het gebied van belastingheffing en –invordering. Daarna is in het najaar een onderzoek gestart om te bepalen of de gemeente Leeuwarden aansluiting kan vinden bij Hefpunt.

Wetterskip Fryslân neemt deel aan de regionale uitvoeringsdienst Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing(FUMO) en heeft het toezicht en de vergunningsadvisering bij grote indirecte lozers ondergebracht in de FUMO. Ons waterschap doet dit om de goede werking van de rioolwaterzuiveringen te kunnen blijven garanderen. De FUMO is op 6 januari 2014 formeel gestart.

Internationale samenwerking

Met de uitvoering van twee projecten in Mozambique wordt uitvoering gegeven aan het buitenlandbeleid. Kennisoverdracht vormt daarbij een belangrijk aspect. Bij het waterschap ARA-Sul is bijgedragen aan het opzetten van een duurzaam dijkbeheer, een pilot voor waterverbruik en een verbetering in het waterbeheer. Er is training gegeven op het gebied van voorspellen van overstromingen. Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt zoveel mogelijk naar externe financiering gezocht (NWB fonds, Nuffic gelden). Via het project Schoon water voor Mozambique wordt voorzien in de bouw van sanitaire- en drinkwatervoorzieningen bij scholen en publieke gebouwen. In 2013 is de verlenging van de samenwerkingsovereenkomst met de andere Friese partijen formeel bekrachtigd en is de tweede fase van het project van start gegaan. Bij 20 scholen in partnergemeente Chimio worden sanitaire voorzieningen en drinkwatervoorzieningen gerealiseerd. De oplevering wordt voorzien medio 2015.

Educatiebeleid

Wetterskip Fryslân richt zich steeds meer op educatie, ter ondersteuning van een effectief personeelsmanagement en als onderdeel van haar communicatiestrategie. Er studeren te weinig jongeren af in de techniek, ook in de wateropleidingen, met als gevolg te weinig jongeren met een geschikt profiel. Naast de bestaande samenwerkingsverbanden met opleidingsinstellingen Centre of Expertise Waternet en Wetsus is het afgelopen jaar een samenwerking aangegaan met het Centrum Innovatief Vakmanschap. Samen met de andere werkgevers in de watersector wordt het studeren in onze sector gestimuleerd. In 2013 is gestart met het verstrekken van studiebeurzen voor de wateropleidingen en wordt met regionale werkgevers samengewerkt om trainee trajecten op te zetten.

JAARRAPPORTAGE IN ÉÉN OOGOPSLAG

RESULTAAT 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013
De netto lasten van het waterschap bedragen	125,0	119,5
De netto baten van het waterschap bedragen	119,2	119,6
Resultaat vóór onttrekking bestemmingsreserves	-5,8	0,1
Onttrekkingen bestemmingsreserves ter dekking van diverse uitgaven (§ 3.3)	4,0	3,7
Dotatie bestemmingsreserves		-0,9
Nog te bestemmen resultaat	-1,8	2,9

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

De jaarrekening over 2013 van Wetterskip Fryslân sluit met een saldo van € 2,9 miljoen. Dit is na de mutatie van de bestemmingsreserves ter grootte van € 2,8 miljoen.

FINANCIEEL RESULTAAT PER TAAK

(bedragen x € 1 miljoen)

Taak watersysteembeheer	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013
Netto lasten	-78,8	-74,1
Netto belastingopbrengsten	73,7	74,2
Resultaat vóór onttrekking bestemmingsreserves	-5,1	-0,0
Onttrekking bestemmingsreserves	4,0	3,7
Dotatie bestemmingsreserves		-0,7
Te bestemmen resultaat	-1,1	3,1

Het jaarresultaat over 2013 voor de taak watersysteembeheer bedraagt € 3,1 miljoen. Voorgesteld wordt € 2,3 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserves.

(bedragen x € 1 miljoen)

Taak zuiveringsbeheer	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013
Netto lasten	-46,2	-45,4
Netto belastingopbrengsten	45,5	45,4
Resultaat vóór onttrekking bestemmingsreserves	-0,7	0,1
Onttrekking bestemmingsreserves	-	-
Dotatie bestemmingsreserves		-0,3
Te bestemmen resultaat	-0,7	-0,2

Het jaarresultaat over 2013 voor de taak zuiveringsbeheer bedraagt -€ 0,2 miljoen. Voorgesteld wordt € 0,3 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserves.

OPSTELLING EIGEN VERMOGEN 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

Stand van de reserves per 1 januari 2013	36,4
Gedurende het jaar aan de reserve onttrokken	-3,7
Gedurende het jaar aan de reserve gedoteerd	0,9
Nog te bestemmen resultaat bij vaststelling jaarrekening	<u>2,9</u>
Resultaat vóór onttrekking bestemmingsreserves	0,1
Stand per 31 december 2013	36,5
Gesplitst in:	
Algemene reserve	
- Watersysteembeheer	6,0
- Zuiveringsbeheer	3,9
Nog te bestemmen resultaat 2013	2,9
Overige bestemmingsreserves (zie § 4.5)	23,8
Totaal	36,5

* Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

Het eigen vermogen per 31 december 2013 bedraagt € 36,5 miljoen.

NETTO LASTEN PER PROGRAMMA

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Begroting 2013	Begrotingswijzigingen			Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013
		1	2	3		
Waterveiligheid	18,5	-0,4	-0,2	0,0	17,9	17,2
Voldoende water	41,3	-0,1	0,6	0,6	42,4	42,1
Schoon water	45,4	-0,2	-0,5	0,2	44,9	42,9
Organisatie	19,9	-0,1	0,0	0,0	19,8	17,4
Totaal	125,1	-0,8	-0,1	0,8	125,0	119,5

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

Door het algemeen bestuur goedgekeurde begrotingswijzigingen:

- 1) Bij de behandeling van de begroting 2013 (algemeen bestuur d.d. 18 december 2012) zijn diverse budgetmutaties vastgesteld waaronder het terug brengen van de in de oorspronkelijke begroting opgenomen personeelslasten (van € 40,8 miljoen naar € 39,7 miljoen).
- 2) Diverse budgetmutaties zoals: verlaging afschrijvingslasten, verlaging budget veiligheidstoets III en verschuiving urenbudget van programma schoon water naar programma voldoende water (eerste financiële voortgangsrapportage tot en met maart 2013, vergadering algemeen bestuur 2 juli 2013).
- 3) Diverse budgetmutaties zoals: verlagen budget waterplannen, verhogen budget inspectie slibtanks, verhogen budget baggeren en verhogen budget saneren (tweede financiële voortgangsrapportage tot en met juni 2013, vergadering algemeen bestuur 15 oktober 2013).

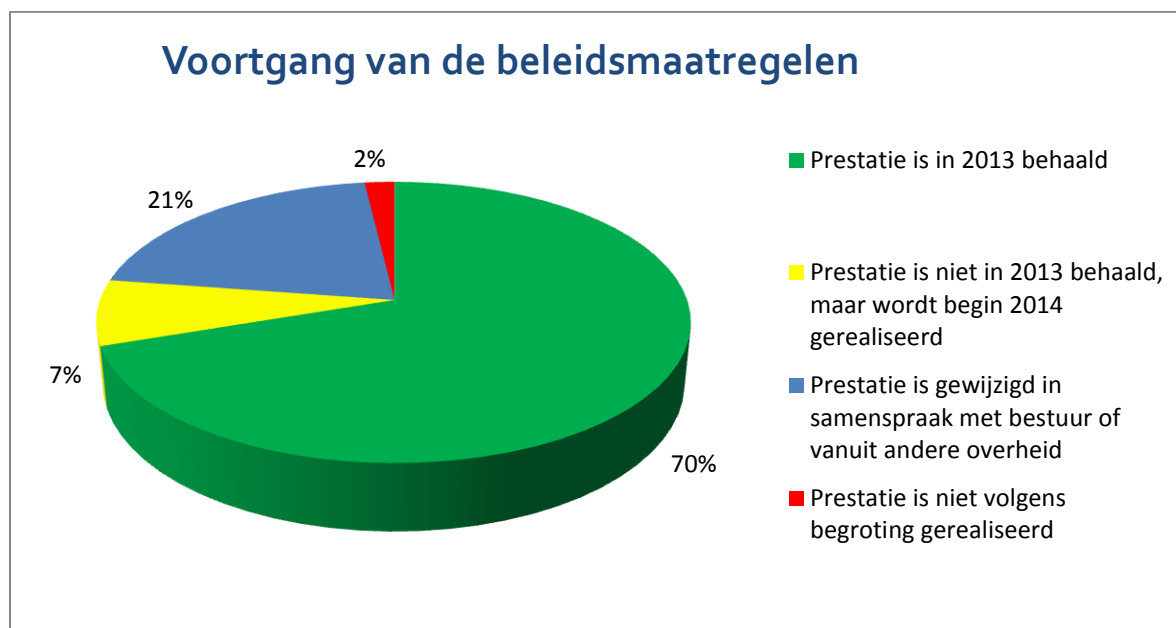
NETTO LASTEN PER TAAK

(bedragen x € 1 miljoen)

Taak	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013
Watersysteembeheer	78,8	74,1
Zuiveringsbeheer	46,2	45,4
Totaal	125,0	119,5

De netto lasten zijn € 5,5 miljoen lager dan de gewijzigde begroting 2013. Er wordt voorgesteld € 2,7 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserves.

VOORTGANG VAN DE BELEIDSMATREGELEN

De realisatie is in lijn met de realisatie van voorgaand jaar. Van de 53 maatregelen is er één niet volgens begroting gerealiseerd. Het betreft de Veiligheidstoets. In bijlage 1 is de rapportage over de afzonderlijke beleidsmaatregelen per programma opgenomen.

NETTO KREDIETPORTEFEUILLE INVESTERINGSWERKEN

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2013	Jaarrekening 2013
Omvang per 01/01/13	96,4	94,8
Verstrekingen in 2013	72,1	70,6
Saldo bij- en aframingen		-2,4
Afgeronde projecten	-61,9	-49,6
Vervallen kredieten		-0,3
Omvang per 01/01/14	106,6	113,1

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

Toelichting afgeronde projecten:

Bij het opstellen van de begroting van 2013 was voorzien een groot aantal projecten af te ronden; dit valt lager uit dan begroot. Reden hiervoor is dat er eind 2012 veel meer projecten zijn afgerond dan begroot wat zijn weerslag heeft op de afronding in 2013. Dit is ook aangegeven bij de jaarrapportage 2012.

2. Programmaverantwoording 2013

2.1. Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid richt zich op de bescherming tegen overstroming. De waterkeringen die in het beheergebied van Wetterskip Fryslân voorkomen zijn primaire waterkeringen (zee- en meerdijken en duinen), regionale waterkeringen (boezemkaden en voormalige zeedijken) en lokale waterkeringen (lokale kaden). Wetterskip Fryslân beheert en onderhoudt deze waterkeringen. Periodiek worden de primaire waterkeringen en boezemkaden getoetst. Indien nodig worden naar aanleiding hiervan verbeteringswerken uitgevoerd. Dit alles om de waterkeringen aan de gestelde eisen te laten voldoen.

2.1.1. Beleidsuitvoering

Primaire waterkeringen

De totale lengte, die de komende jaren moet worden opgepakt als gevolg van de derde en verlengde derde toetsing is 64 kilometer. De verlengde derde veiligheidstoetsing van de primaire waterkeringen is eind oktober 2013 door het dagelijks bestuur vastgesteld en aan het Rijk aangeboden. In deze verlengde toetsing zijn enkele laatste resterende dijkvakken, die in de derde toetsing nog het oordeel 'nader onderzoek' hadden (3,6 kilometer dijk en 1 kunstwerk) door Wetterskip Fryslân van een veiligheidsoordeel voorzien. Aan het Rijk is gerapporteerd dat 2,9 kilometer wel aan de norm voldoet en 0,7 kilometer dijk en het kunstwerk niet.

De dijkverbeteringsopgave die voor Wetterskip Fryslân volgde uit de derde toetsing van de veiligheid van de dijken is ingebracht in de programmering van het nHWBP. Voor alle werken langs de Waddenzeekust wordt in voorbereiding op de individuele projecten een project overstijgende verkenning uitgevoerd. In de project overstijgende verkenning worden de mogelijkheden nagegaan om innovatiekansen in het Waddengebied te benutten en wordt gekeken waar belangen en wensen van anderen in het gebied te combineren zijn met de uit te voeren projecten. De project overstijgende verkenning wordt samen met waterschap Noorderzijlvest en waterschap Hunze en Aa's uitgevoerd. Begin 2014 wordt een plan van aanpak voor de project overstijgende verkenning door de dagelijks besturen vastgesteld.

Vanaf 1 januari 2009 heeft Rijkswaterstaat Noord-Nederland de primaire waterkeringen op Schiermonnikoog overgedragen aan Wetterskip Fryslân. Conform het Bestuursakkoord Water zou Rijkswaterstaat de primaire duinwaterkeringen op alle Friese Waddeneilanden overdragen aan het waterschap. Maar Rijkswaterstaat heeft in 2013 aangegeven deze waterkeringen zelf in beheer te willen houden. Wetterskip Fryslân heeft zich bij de koerswijziging van Rijkswaterstaat neergelegd. Dit betekent dat de primaire duinwaterkeringen op Vlieland, Terschelling en Ameland bij Rijkswaterstaat Noord-Nederland in beheer blijven. Wetterskip Fryslân en Rijkswaterstaat starten in 2014 besprekingen over de overdracht van de primaire dijk van Vlieland. Na overdracht ontstaat er een vergelijkbare beheersituatie met die op Terschelling en Ameland. Op Schiermonnikoog blijft Wetterskip Fryslân beheerder van zowel de primaire duinwaterkering als de dijk. Nu er duidelijkheid is over de beheersituatie op de Friese Waddeneilanden zal in 2014 de beheervisie van Wetterskip Fryslân voor de primaire duinwaterkeringen op Schiermonnikoog worden opgesteld.

In juli 2013 is de beheervisie voor de primaire waterkeringen (dijken) en de regionale waterkeringen vastgesteld. Hierin geeft het waterschap invulling aan de wijze waarop deze waterkeringen beheerd worden. In 2013 is op basis van een tussenevaluatie besloten om de pilot handmatige

distelbestrijding in omvang te beperken. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân niet meer handmatig distels steekt. Daarnaast wordt alleen bij Molkwerum tot en met 2015 de distelontwikkeling gemonitord.

In het Waterbeheerplan is vastgesteld dat de Nieuwe Bildtdijk, de Koedijk en de Alddyk geen waterkerende functie meer hebben. Daarom kunnen deze voormalige zeedijken door het waterschap worden overdragen aan derden. De gemeenten Het Bildt en Dongeradeel zijn als eersten in de gelegenheid gesteld om deze voormalige zeedijken over te nemen.

Regionale waterkeringen

Bij de veiligheidstoetsing van de regionale waterkeringen wordt voor het eerst een volledig geautomatiseerde hoogte toetsing uitgevoerd. Tijdens de automatisering van de hoogtetoets bleken er in 2013 extra aanpassingen in het kaartmateriaal en de modellen noodzakelijk te zijn. Hierdoor zullen in juni 2014 de resultaten van de hoogtetoets boezemkaden door het dagelijks bestuur worden vastgesteld.

Wetterskip Fryslân heeft tot de herziening van het Waterhuishoudingsplan in 2015 toestemming van de provincie om het herstelprogramma oevers en kaden te temporiseren tot 2029. Inmiddels is er binnen het herstelprogramma oevers en kaden 927 kilometer gerealiseerd van de opgave van 1300 kilometer bij de start van het programma in 2001.

In 2013 is in totaal 91 kilometer aan oevers en kaden verbeterd. In 2013 zijn bijna alle knelpunten zoals gebleken tijdens de wateroverlast van 2012 opgelost. Alleen de vijf trajecten waar de oplossing mede afhankelijk is van derden (bijvoorbeeld gemeenten of provincie) resteren nog. Dit zijn: Oppenhuizen Uitwellingergera, Terherne, Kuikhorne en Ritsumazijl. Daarnaast zijn een aantal grote oevers en kadenprojecten opgeleverd, zoals It Heidenskip, Hooivaart, De Deelen en de Noordelijke Elfstedenvaarroute.

Eind 2013 is de inventarisatie van oeverinrichting en oeverbescherming van de oevers van de Friese boezem afgerond. De doelmatigheid van het beheer en onderhoud oevers wordt in 2014 geëvalueerd.

Lokale waterkeringen

De inventarisatie en typering van lokale kaden is in 2013 uitgevoerd. De hoogwatercircuits zijn buiten deze inventarisatie en typering gelaten omdat deze worden meegenomen in het proces van de ontwikkeling van een visie voor veenweidegebieden. Eind 2013 heeft het dagelijks bestuur besloten om terughoudend te zijn ten aanzien van normering lokale kaden. Gezien de aard van het object en het beschermde gebied zal het vastleggen van een lokale kade in de legger vaak voldoende zijn. De lokale kaden worden ingedeeld in verschillende categorieën met elk hun eigen verantwoordelijkheidsverdeling. Deze categorieën worden in 2014 nader uitgewerkt.

Muskusrattenbestrijding

In het beheergebied van Wetterskip Fryslân is de muskusrattenpopulatie onder controle (minder dan 0,25 vangsten per uur). In vrijwel alle individuele vanggebieden worden minder dan 0,25 vangsten per uur gedaan. Dit komt door de combinatie van de strenge winter van 2012-2013 waardoor er minder jonge muskusratten geboren zijn en een professionele vangorganisatie. In vergelijking met de andere bestrijdingsorganisaties in Nederland was Wetterskip Fryslân in 2013 het meest efficiënt in de bestrijding van de muskusrat. Dit terwijl gelijktijdig de afgelopen jaren bezuinigingen zijn door gevoerd op de personele bezetting.

2.1.2. Bestuursprogramma

Hoogwaterbeschermingsprogramma

De projecten Johan Frisosluis, Riensluis Lemmer, havendammen en steenbekleding Stavoren binnen het programma HWBP Fryslân zijn inmiddels opgeleverd en de vaststellingsbesluiten zijn verzonden.

In het Hoogwaterbeschermingsprogramma resteren nog drie projecten (Ameland, Waddenzeedijk Friese kust en de IJsselmeerdijk bij Lemmer). Het onderstaande overzicht geeft de planning van de drie resterende projecten van HWBP Wetterskip Fryslân weer.

projecten		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1 Ameland											
2 Terschelling	afgerond		X								
3 Johan Frisosluis	afgerond			X							
4 Waddenzeedijk											
5 Riensluis Lemmer	afgerond				X						
6 Havendam Lemmer	afgerond			X							
7 Steenbekleding Havendammen Stavoren	afgerond				X						
8 IJsselmeer kleibekleding en piping											
9 Oude zeesluis Stavoren	afgerond	X									
10 Inlaat Tacozijl	afgerond	X									
11 Inlaat Teroelsterkolk	afgerond	X									
verklaring											

n.b.: "verkenning" en "planstudie" vallen in HWBP-termen onder de "voorbereiding". X betekent afgerond

Dijkversterking Ameland

Voortgang

Voor de dijkversterking Ameland is de nieuwe selectie van de aanbesteding gestart. Dit na een toegekend bezwaar van aannemers in de eerdere selectieprocedure. De resultaten van de selectie worden in de loop van februari 2014 bekend. Verder worden de contractstukken voor de geselecteerden opgesteld. In het kader van kwaliteitsborging toetsen ook collega's van het Zeeuwse programmabureau Zeeweringen deze stukken.

De subsidieaanvraag is bij het Rijk ingediend en de beschikking is ontvangen.

Planning

De gunning van dit Engineering en Construct-contract is gepland in september 2014. De daadwerkelijke uitvoering (schop in de grond) blijft onverminderd direct na het stormseizoen 2014/2015, dus 1 april 2015.

Dijkversterking Waddenzeedijk Friese kust

Voortgang

Op het punt waar de dijk omhoog loopt (teen van de dijk) is kwel aangetroffen die zwaar vervuild is als gevolg van het toegepaste hout. Naar aanleiding hiervan wordt gewerkt aan een nieuwe voorkeursvariant. In de voorkeursvariant wordt meegenomen op welke wijze de vervuilde grond wordt verwerkt dan wel opgesloten. Met de aanpassing van het ontwerp wordt ook een nieuwe kostenraming opgemaakt. Onderzoek hiernaar loopt, in nauw overleg met het programmabureau HWBP.

Planning

Bovenstaande ontwikkeling heeft tot vertraging in de planstudiefase geleidt. Deze bedraagt circa een half jaar. Hierdoor valt de uitvoeringsperiode relatief gunstig ten opzichte van het stormseizoen. Dit beperkt de vertraging op einddatum tot drie maanden. Oplevering in 2015 blijft haalbaar.

Dijkversterking IJsselmeer kleibekleding en piping

Voortgang

Het concept-projectplan is afgerond. De natuurtoets voor de vergunningsaanvraag is afgerond.

Het HWBP-project betreft twee dijksecties (secties 1 en 3) met daar tussenin een dijksectie (sectie 2) die onderdeel is van het versterkingsprogramma nHWBP. Inmiddels is dijkvak 2 aangemeld als koppeling, opdat dit vak kan worden meegenomen in de projectplanprocedure. Na toestemming kunnen de dijkvakken 1, 2 en 3 gelijktijdig worden uitgevoerd.

Realisatie van sectie 2 binnen het project is nog niet zeker vanwege onduidelijkheid over de financiering van deze zogenaamde koppeling. De aanmelding is in behandeling bij het (n)HWBP-bureau.

Planning

De planning en raming is gebaseerd op alleen het HWBP-2-deel. Het eventueel meenemen in dit project van sectie 2 leidt tot oplevering in 2017. Daar tegen over staat dat er werk met werk gemaakt kan worden. Dat levert een kostenreductie op en beperkt de overlast voor de omgeving.

Deltaprogramma

Begin 2014 worden het dagelijks bestuur en de adviescommissies van het algemeen bestuur bijgepraat over de stand van zaken in het Deltaprogramma. Hierbij wordt ook een toelichting gegeven over de stand van zaken met betrekking tot deltabeslissingen Waddengebied, kust, IJsselmeer, zoetwatervoorziening en voor zover mogelijk veiligheidsnormering primaire waterkeringen. In de loop van 2014 worden de deltabeslissingen door de deltacommisaris aan het kabinet voorgesteld, daarmee gaat het deltaprogramma over naar de uitvoerende fase. In de komende periode wordt nagegaan hoe de ideeën en keuzes uit het Deltaprogramma geïmplementeerd worden in de uitvoering. Wetterskip Fryslân zal voorstellen dat vooral aangesloten moet worden op bestaande overleggen zodat er zo min mogelijk bestuurlijk drukte optreedt.

Veiligheid

De nieuwe normering is technisch uitgewerkt op basis van de door minister vastgestelde uitgangspunten. Hierbij krijgt elke Nederlander een minimale basisveiligheid van 1/100.000 en indien de beschermde economische waarde groot is wordt daarboven op een extra veiligheid geboden. In 2013 is een eerste concept versie van de nieuwe normering beschikbaar gekomen. In 2014 wordt de methodiek verbeterd en de nieuwe normering nader geanalyseerd. In de eerste helft van 2014 brengen de regionale stuurgroepen van het Deltaprogramma (Waddengebied en IJsselmeer) hun advies uit over de nieuwe normering. Op basis van de regionale adviezen adviseert de deltacommisaris het kabinet over de nieuwe normering. De nieuwe veiligheidsnormering vraagt de komende tijd extra bestuurlijke aandacht. Het toelichten van de nieuwe methodiek voor de veiligheidsnormering vraagt de komende tijd extra bestuurlijke aandacht. Deze nieuwe methodiek is gebaseerd op het individueel overlijdensrisico en de mogelijke maatschappelijke ontwrichting en vormt de beleidsmatige overgang naar een nieuwe normering.

Zoetwatervoorziening

Binnen de regio Noord worden de kansrijke regionale maatregelen voor de zoetwatervoorziening in Nederland dit jaar bepaald en begin 2014 voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Vervolgens worden de maatregelen ingebracht in de landelijke discussie. Wetterskip Fryslân heeft een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze inbreng.

Nieuwbouw en Herstructurering

Het Deltaprogramma richt zich op het raakvlak tussen waterveiligheid en ruimtelijke ordening. Speerpunt is om bij nieuwe en vervanging van bestaande bebouwing water robuust te bouwen zodat bij een overstroming extra schade in het achterliggend gebied voorkomen kan worden. Wetterskip Fryslân is als agenda-lid betrokken bij dit programma.

IJsselmeer

Ter uitwerking van het optimaliseren en flexibiliseren van het peilverloop van het IJsselmeer werken de waterschappen, grenzend aan het IJsselmeergebied, samen met Rijkswaterstaat aan een toets op de haalbaarheid van de peilstrategie. Deze toets geeft richting aan de voorkeursvariant over het peilverloop van het IJsselmeer, die begin 2014 wordt ingebracht in de landelijke discussie. Binnen dit Deltaprogramma wordt in diezelfde periode de veiligheidsstrategie voor de IJsselmeerkust uitgewerkt. De effecten van de peilstrategie op de veiligheid van de buitendijkse gebieden in het IJsselmeer worden begin 2014 aan het dagelijks bestuur voorgelegd. De eerste ambtelijke resultaten voor de normering van de primaire IJsselmeerkeringen zijn inmiddels klaar en worden begin 2014 met het dagelijks bestuur en de IJsselmeergroep besproken. De IJsselmeergroep bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de betrokken waterschappen rondom het IJsselmeergebied.

Waddengebied

De kansrijke strategieën in het Waddengebied om te voldoen aan de toekomstige veiligheidsopgave zijn bepaald. Hierbij gaat het om het ontwikkelen van een integrale aanpak die de veiligheid van de kust van de Waddeneilanden en het vasteland moet waarborgen. De insteek is om waterveiligheid te integreren met de functies natuur, recreatie en met duurzame economische activiteiten. Daarnaast worden de ontwikkelingen in het Waddengebied gemonitord op de effecten op het ecosysteem als gevolg van klimaatverandering. In 2014 wordt deze strategische beslissing vastgesteld door de deltacommissaris en aangeboden aan het kabinet.

Kust

In het Deltaprogramma Kust is een strategische deltabeslissing over zand opgesteld. Deze strategische beslissing gaat over de wijze waarop bepaald wordt hoeveel extra suppletiezand nodig zal zijn om het kustfundament mee te laten groeien. Dit met het oog op de toekomst van de zeespiegelstijging. In de komende jaren wordt 'lerend gewerkt'. Door middel van ervaringen opgedaan in pilots, wordt de strategie, waarop het zandige deel van de kust met de zeespiegelstijging meegroeit, gecombineerd. Daarbij wordt ook de zandhonger van de Waddenzee als gevolg van zeespiegelstijging meegenomen. In 2014 wordt deze strategische beslissing vastgesteld door de deltacommissaris en aangeboden aan het kabinet.

2.1.3. Financiën waterveiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Waterveiligheid	18,5	17,9	17,2	-0,7

Grootste afwijkingen	Vershil
(N) = nadelig t.o.v. gew. begroting; (V) is voordelig t.o.v. gew. begroting	
Veiligheidstoets regionale waterkeringen <i>Ontwikkeling DAM-systematiek</i> Voor de uitwerking van het gedetailleerd ondergrondmodel (onderdeel veiligheidstoetsing) wordt de DAM-systematiek toegepast. De systematiek is nog in ontwikkeling en voor het gedetailleerde ondergrondmodel wordt nog een nieuw onderzoeksprotocol opgesteld. Hierdoor schuift het uitwerken van een gedetailleerd ondergrondmodel door naar 2014. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2013 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve te vormen.	€ 0,4 (V)
Onderhoud regionale keringen en onderhoud oevers <i>Project Staande Mastroute</i> De eindafrekening van het project Staande Mastroute is lager uitgevallen. Dit heeft te maken met een meevallende aanbesteding. De eindafrekening is in een laat stadium van de provincie Fryslân ontvangen vanwege een arbitragezaak. <i>Rietonderhoud</i> De uitvoering van het jaarlijkse rietonderhoud in de laatste maanden van het jaar is door de natte novembermaand maar deels uitgevoerd. Een deel van de werkzaamheden is nu verschoven naar het voorjaar van 2014. Gezien de geringe omvang kan dit binnen het budget van 2014 worden opgelost door herprioritering.	€ 0,1 (V)
Muskusrattenbestrijding <i>Bijdrage aan UvW</i> De Unie van Waterschappen coördineert de beverratten- en muskusrattenvangst en ontvangt daarvoor een vergoeding van de betrokken waterschappen. Onze bijdrage hieraan is lager dan verwacht in verband met lagere vangsten en minder coördinatie. <i>Vangmiddelen</i> Er zijn minder muskusratten, minder muskusrattenbestrijders en het hergebruik van het kooimateriaal maken dat minder materiaal hoeft te worden ingekocht. De begroting van 2014 is hierop aangepast.	€ 0,1 (V)
Aanleg en onderhoud primaire waterkering Naar aanleiding van de stormen van eind 2013 (28 oktober en 5/6 december) zijn meer kosten gemaakt om het vloedmerk op te ruimen.	€ 0,1 (N)
Overig	€ 0,2 (V)
Totale verschil jaarrekening en gewijzigde begroting	€ 0,7 (V)

2.2. Voldoende water

Met het programma Voldoende water werkt Wetterskip Fryslân aan een robuust watersysteem dat de effecten van toekomstige klimaatveranderingen en bodemdaling kan opvangen. Dit programma richt zich op aanleg, beheer en onderhoud van zee-, polder- en poldergemalen, stuwen, inlaten, peilgebieden, de Friese boezem, hoofdwatgangen en spuisluizen.

2.2.1. Beleidsuitvoering

Veiligheidsplan-II

Het veiligheidsplan bepaalt welke maatregelen in het boezemsysteem en in deelsystemen moeten worden genomen om wateroverlast tegen te gaan. Uitgangspunt is een breed onderzoek, waarbij verschillende kansrijke maatregelen worden onderzocht. De effecten van de klimaatontwikkeling worden hierin meegenomen. In 2013 is het rekenmodel voor het boezemsysteem geactualiseerd. Met het nieuwe model kunnen de gevolgen van klimaatontwikkeling en de effecten van maatregelen op de boezemwaterstand in hoogwaterperioden nauwkeuriger worden berekend. Ook voor de deelsystemen worden deze berekeningen uitgevoerd. In 2013 heeft het waterschap de kansrijke maatregelen voor boezem en deelsystemen bepaald. De maatregelen volgen de principes van vasthouden, bergen en afvoeren en dienen meerdere doelen. De bemaling in het spuisluizencomplex gemaal Lauwersoog is één van die maatregelen. Door nieuwe technieken is het mogelijk de pompen in het spuisluizencomplex te Lauwersoog te situeren, waardoor ten opzichte van een traditioneel gemaal een besparing op de investeringskosten kan worden bereikt.

Voor de zomer van 2014 wordt een besluit op hoofdlijnen over het Veiligheidsplan-II door het algemeen bestuur genomen, waarin duidelijk wordt welke maatregelen op korte of lange termijn nodig zijn om de gevolgen van klimaatontwikkeling tegen te gaan. De verdere uitwerking van die maatregelen vindt plaats in het najaar van 2014.

Bij de actualisatie van het Veiligheidsplan-II wordt rekening gehouden met de uitkomsten van het project Droge Voeten 2050 (provincie Groningen). Met betrekking tot het laatste streeft het waterschap naar consensus bij de betrokken partijen over de te treffen maatregelen aan de Groninger en Friese kant van het Lauwersmeer in relatie tot het peilbeheer van het Lauwersmeer.

Toekomstbestendig waterbeheer

In mei 2013 heeft een eerste verkennende discussie met het dagelijks bestuur plaatsgevonden over het toekomstbestendig watersysteem. In de door het dagelijks bestuur in augustus 2013 vastgestelde bestuursofferte zijn het proces en de planning uitgezet. Daarbij zijn afspraken gemaakt over de bestuurlijke betrokkenheid gedurende het gehele project en de interactie met de samenleving. In de commissievergadering van 30 september is het project aan het algemeen bestuur gepresenteerd. De opzet en planning van dit project is in oktober gewijzigd. Op 5 november heeft een gezamenlijke commissievergadering plaats gevonden waarbij nadere informatie over dit project is gegeven en een bestuurlijke discussie heeft plaats gevonden. In fase 1 (2013-2014) wordt gefocust op concrete maatregelen en de besparingen die daarmee bereikt kunnen worden. In fase 2 (2014) worden mogelijke kansrijke maatregelen en complexere scenario's voor de lange termijn uitgewerkt door middel van pilot's. De resultaten van beiden fasen (kansrijke maatregelen en scenario's) alsmede de bevindingen van een proef-dialoog in een pilotgebied worden door het huidige bestuur opgenomen in een Agenda 2050 voor het nieuwe bestuur. In het najaar van 2013 en het eerste kwartaal van 2014 zijn kostenkengetallen verzameld en vindt een financiële evaluatie plaats van het huidige watersysteem.

Waterbeheerplan 2016 – 2021

De voorbereiding voor een nieuw waterbeheerplan (WBP) ging van start met het opstellen van de Tussenbalans, die in november 2013 door het dagelijks bestuur is vastgesteld en door het algemeen bestuur in haar vergadering van 4 maart 2014 voor kennisgeving is aangenomen. De tussenbalans is

een terugblik op de uitvoering van de waterplannen in de afgelopen drie jaar en vormt samen met de Integrale Watersysteem Rapportage (IWSR) belangrijke input voor het nieuwe WBP. De bestuursofferte voor het nieuwe WBP wordt in het eerste kwartaal van 2014 ter vaststelling aan het dagelijks bestuur voorgelegd. Hierin komen ook de onderwerpen aan de orde waarover provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân in het kader van de nieuwe waterplannen afspraken moeten maken. Met de provincie is afgesproken dat eind 2015 een geactualiseerd waterhuishoudingsplan en een nieuw waterbeheerplan worden vastgesteld. Afstemming met de provincie Groningen vindt plaats in het kader van het nieuwe Omgevingsplan.

Watergebiedsplannen

Het watergebiedsplan wordt vertaald naar een herzien peilbesluit voor het betreffende gebied. Vervolgens wordt een uitvoeringsplan opgesteld met te treffen maatregelen. Voor heel Fryslân en Groninger Westerkwartier worden in totaal 20 watergebiedsplannen uitgewerkt voor de deelsystemen (niet de boezem). De uitwerking betreft vijf thema's: gewenst peilbeheer, normering regionale wateroverlast (NRW), extreem droog, knelpunten in het waterbeheer en KRW-maatregelen. En de daarvan afgeleide thema's: samenvoegen gemalen, peilvakken, krappe watergangen, enzovoort. De maatregelen/projecten die voortkomen uit watergebiedsplannen worden meegenomen binnen het kader van strategisch programmeren.

Vier watergebiedsplannen zijn opgesteld: Koningsdiep Oost, Alde Feanen, Twizel en Gaasterlân.

- WGP Koningsdiep-Oost is doorgestart in het najaar van 2013. Verwacht wordt dat het grootste deel van de resterende planvorming voor de zomer van 2014 gereed komt.
- Het WGP Alde Feanen heeft ter inzage gelegen van 1 november tot 12 december 2013. De nota van antwoord is opgesteld, en wordt in het eerste kwartaal van 2014 aangeboden aan het bestuur.
- De afronding van WGP Twizel is tijdelijk stopgezet totdat er duidelijkheid is in het proces van de herijking van de EHS. De plantekst is voor het grootste deel gereed.
- De plantekst van WGP Gaasterlân is in december 2013 voorgelegd aan de betrokken portefeuillehouders. Het WGP zal de bestuurlijke vaststellingsprocedure in het voorjaar van 2014 doorlopen.

De vaststellingsprocedure voor de WGP's Grutte Wielen, Ameland en Appelscha is afgerond. WGP's Grutte Wielen en Ameland zijn voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Met het voorleggen van het WGP Appelscha wordt gewacht totdat er overeenstemming is over het Plan van Aanpak voor het proces. De planvorming voor de WGP's Tjonger, Zuidelijke Veenpolders en Tusken Ie & Swemmer, is grotendeels gereed gekomen in 2013. De planvorming voor de WGP's Greidhoeke en Súdwesthoeke – Fryske Marren (voorheen Skarsterlân) is gestart in 2013. De laatste twee WGP's Linde en Zwarte Haan/Ropta starten respectievelijk in 2014 en 2015.

Inmiddels zijn van de twintig te maken watergebiedsplannen er negen bestuurlijk vastgesteld, te weten de WGP's Schiermonnikoog, Ferwerderadiel, Koningsdiep West, Vlieland, Dongeradeel, Terschelling, Appelscha, Ameland en Grutte Wielen.

Peilbesluiten

Voor zes gebieden met een watergebiedsplan heeft het waterschap een herzien ontwerp peilbesluit opgesteld.

De peilbesluiten Ferwerderadiel-Leeuwarderadeel en Koningsdiep West zijn in 2013 door het algemeen bestuur vastgesteld. Het peilbesluit voor Terschelling ligt vanaf december 2013 ter inzage. Het peilbesluit voor Schiermonnikoog is in ontwerp gereed. De vaststellingsprocedure wacht tot er overeenstemming is met de belanghebbenden over de uitvoeringsmaatregelen. Dit kan mogelijk tot enkele kleine wijzigingen van deze peilbesluiten leiden. Het peilbesluit Ameland is opgesteld. In februari 2014 vindt een informatieavond plaats, waarna de vaststellingsprocedure kan worden

gestart. Nu het WGP Grutte Wielen in 2013 is vastgesteld, start het waterschap in 2014 met dit peilbesluit.

Verdrogingsbestrijding

Wat betreft het leveren van een bijdrage door ons waterschap aan het verminderen van het totale areaal verdroogde gebieden, bleek de voortgang erg afhankelijk van het feit, dat de afgelopen jaren de piketpalen van het natuurbeleid een aantal malen ondubbelzinnig zijn verzet. Daardoor is er bij de uitvoering van het natuurbeleid de nodige stagnatie opgetreden. Zo ook bij de verdrogingsbestrijding. Aanpak van verdrogingsbestrijding vindt vooral plaats vanuit de Natura 2000 beheerplannen. Verdrogingsbestrijding is voorts meestal afhankelijk van grondaankoop of andere processen en procedures waarvoor de uitvoering moeizaam tot stand komt.

In de watergebiedsplannen wordt voor de natuurgebieden getoetst of er sprake is van verdroging. De opgave wordt daarmee in beeld gebracht. Bij het in uitvoering brengen van voorgenomen maatregelen in watergebiedsplannen, worden ook maatregelen voor verdrogingsbestrijding gerealiseerd.

Voor 2013 stond voor twee deelgebieden, die in het watergebiedsplan Schiermonnikoog zijn opgenomen, de uitvoering van een verdrogingsproject op het programma.

De communicatie met belanghebbenden over de uitvoering van de maatregelen uit het watergebiedsplan Schiermonnikoog heeft meer tijd gekost. Daarnaast is de uitvoering van maatregelen in natuurgebieden aan bepaalde perioden van het jaar gebonden in verband met natuurwetgeving. Dit heeft tot gevolg gehad, dat uitvoering in 2013 op Schiermonnikoog niet meer mogelijk was. De verdrogingsprojecten Groenglop en Kapenglop worden nu uitgevoerd in 2014.

Gemaal Vijfhuizen

Het projectplan is op 18 december 2012 door het algemeen bestuur vastgesteld. Nadien hebben twee personen beroep bij de rechtbank aangetekend. De behandeling daarvan vond plaats op 10 oktober 2013. Alle door de bezwaarmakers ingediende beroepen zijn door de rechtbank ongegrond verklaard. Een reclamant heeft daarna hoger beroep ingebracht bij de Raad van State. De behandeling van dit hoger beroep is waarschijnlijk in april of mei 2014. Daarnaast is er beroep bij de rechtbank, en in tweede instantie hoger beroep bij de Raad van State ingebracht tegen de omgevingsvergunning van het gemaal. Ook de behandeling van dit hoger beroep vindt naar verwachting plaats in april of mei 2014.

De grondverwerving binnendijs is op drie percelen na gerealiseerd. De verwachting is dat bij twee percelen overeenstemming over ruiling of aankoop kan worden bereikt. Voor het derde perceel is de gedoogprocedure opgestart. Het bestek voor de aan- en afvoerroute en het gemalenbestek zijn gereed voor aanbesteding. In afwachting van de beroepsprocedures kan de aanbestedingsprocedure nog niet worden gegund.

Voor het aan- en afvoertracé zijn bestemmingsplanwijzigingen en aanvragen voor omgevingsvergunningen in procedure gebracht.

Het aanvullend projectplan voor het afvoergedeelte buitendijs tussen het eind van de 800 meter geul en het Wad is in overleg met Rijkswaterstaat opgesteld, vastgesteld door het dagelijks bestuur, en vervolgens op 17 december jl. ter inzage gelegd.

Doorvoer naar gemaal Ropta

De maatregelen in het watersysteem Ropta, die moeten worden uitgevoerd om de extra doorvoercapaciteit (3 m³/s) te realiseren, zijn onderdeel van het gebiedsontwikkelingsplan Franekeradeel-Harlingen. Medio 2014 stelt Gedeputeerde Staten een gedeeltelijk herziening van dit plan vast. Daardoor komt de benodigde grond voor de verbreding van watergangen direct beschikbaar en wordt gestart met de realisatie. Het ontwerp voor de maatregelen is klaar, de bestekken zijn in de maak en het krediet is beschikbaar. De afronding kan plaatsvinden in 2015.

Deelwatersystemen

De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Voor het goed vasthouden, bergen en afvoeren van water, worden tot 2030 diverse maatregelen getroffen. De capaciteit van de poldergemalen wordt daar waar nodig uitgebreid, bestaande stuwen worden geautomatiseerd, er wordt extra waterberging gecreëerd in deelsystemen.

Berging in de deelsystemen

In 2012 is uit de evaluatie van het Veiligheidsplan gebleken, dat de voorgenomen realisatie van berging in deelsystemen niet haalbaar wordt. De bestuurlijke conclusie naar aanleiding van die evaluatie was om in de in 2013 en 2014 uit te voeren actualisatie van het Veiligheidsplan deze beleidsmaatregel te heroverwegen en te herijken. De voorgenomen bergingsopgave in deelsystemen bleek niet haalbaar. Het meeliften met KRW inrichtingsmaatregelen gaf ook onvoldoende mogelijkheden voor realisatie. Analyse, versnellingsmogelijkheden en alternatieven zijn onderdeel van het in 2014 op te stellen Veiligheidsplan-II.

De totale doelstelling bedraagt 1.650 hectare extra berging in deelsystemen in 2030. De in 2013 afgeronde projecten dragen 29 hectare bij aan deze doelstelling.

Automatiseren stuwen

De maatregel automatisering van stuwen wordt in alle watergebiedsplannen beoordeeld op kans van slagen. Waar mogelijk (betaalbaar en effectief) worden bestaande stuwen in het uitvoeringsplan vervolgens geautomatiseerd.

Voor de automatisering van de stuwen wordt uitgegaan van een gemiddelde realisatie van 1.000 hectare per jaar. De realisatie vindt gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd niet evenredig in de tijd plaats. Zo is er in 2012 5.000 hectare gerealiseerd; dat is 4.000 hectare meer dan gemiddeld. Omdat veel hiervan voor de jaarwisseling 2012/2013 viel, is ook de opgave voor 2013 al gerealiseerd. In 2013 lag de nadruk op de voorbereiding van nieuwe projecten die in de komende jaren in uitvoering komen. Over het geheel loopt het waterschap ook in 2013 voor op de opgave.

Poldergemalen

In 2013 zijn er 22 gemalen die aan vervanging toe waren vernieuwd. Daarnaast zijn er 7 gemalen gerenoveerd, waaronder gemaal De Fjouwer Kritten. Daar waar er mogelijkheden waren is de gemaalcapaciteit vergroot conform het beleid. Hierdoor is het aantal hectares met verhoogd poldergemaalcapaciteit met 1457 hectare toegenomen. Hiervoor was in 2013 500 hectare begroot.

Beheer en Onderhoud

Baggeren

Wetterskip Fryslân heeft 900 km watergang onderzocht. Dit is 100 km meer dan conform begroting. Na klachten uit de Skalsumerpolder is deze aan het baggerplan 2013 toegevoegd. Besloten is om een deel van de extra kosten te dekken uit het knelpuntenbudget waterlopen. Het regulier baggeren is van start gegaan in september 2013. Na realisatie blijkt dat er 443 km watergang is gebaggerd. Het baggeren van de Nije Bildtdyksterfeart is afgerond. Het baggerdepot wordt (deels) in eigen beheer in 2014 afgewerkt en in cultuur gebracht. In 2012 is de Skoatterlânske Kompanjonsfeart aanbesteed. De voorbereidende werkzaamheden voor dit Design & Construct bestek zijn eind 2012 gestart en lopen door in 2013. De betrokken partijen en ook de gemeente Heerenveen zijn geïnformeerd. Het baggeren is medio september afgerond, de administratieve oplevering vindt begin 2014 plaats. Het project baggeren Alde Bildtdyksterfeart is volledig afgerond.

Met het realiseren van genoemde baggerwerkzaamheden ligt het baggeruitvoeringsplan op schema.

Handhaving

Illegale dempingen

De voorlichtingsactie over de invoering van de nieuwe methode van toezicht via luchtfoto's heeft via een artikel in het Infoblad agrariërs plaatsgevonden.

De hoeveelheid geplande uren en geschatte af te handelen zaken met betrekking tot Keur-overtredingen (10) is voor 2013 verhoogd vanwege de start van het uitvoeren van toezicht op illegale dempingen met luchtfotografie. In 2013 zijn alle ingeplande 6 rayons beoordeeld. In vijf van de zes rayons was het aantal overtredingen laag (minder dan 10 per rayon), bij 1 rayon was het aantal hoger, circa 30 stuks. De overtredingen zijn door cluster Handhaving in behandeling genomen. Nog niet alle zaken zijn afgerond, aangezien het handhavingstraject en legaliseringstraject een behoorlijke doorlooptijd heeft. In het eerste kwartaal van 2014 wordt het eerste jaar waarin toezicht is gehouden op dempingen met behulp van luchtfoto's, geëvalueerd.

Groenblauwe Diensten

De beleidsnotitie, opgesteld in samenwerking met waterschap Noorderzijlvest, is in het algemeen bestuur van december vastgesteld. In 2014 wordt een start gemaakt met het bijbehorende uitvoeringsprogramma 'Werken met groenblauwe diensten' 2014-2015. Van de Groninger pilot, waarin een deel van ons gebied in het Westerkwartier participeert, is een tussenevaluatie opgeleverd. In de pilot Zuidoost Fryslân zijn drietal kansrijke projecten uitgewerkt voor uitvoering in 2014 (onderhoud hoofdwatgangen Groote Veenpolder; verruiming watgangen en aanleg natuurvriendelijke oevers in gebied langs de Tsjonger).

Met werken met groen blauwe diensten willen we samen met betrokkenen de kansen benutten om de kansen te benutten om waterschapsdoelen op een kosten effectieve wijze en met draagvlak te realiseren:

- in samenhang met andere gebiedsopgaven /belangen (onder ander Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer) en
- met eigen inzet van de belanghebbende (organisaties van) grondgebruikers/eigenaren.

Op Schiermonnikoog hebben agrariërs op eigen grond (langs schouwsloten) circa 2 kilometer natuurvriendelijke oever aangelegd.

Gemeenten

Leidraad Watertoets

Het waterschap adviseert de gemeenten in het kader van watertoets over wateraspecten in ruimtelijke plannen. De uitgangspunten voor die advisering zijn in 2013 geactualiseerd in de Leidraad Watertoets. De Leidraad is gezamenlijk met de gemeenten opgesteld. Een belangrijk onderwerp van gesprek was de compensatie van de uitbreiding van verhard oppervlak door de aanleg van nieuw oppervlaktewater. In de leidraad is omschreven hoe Wetterskip Fryslân hier op een gebied specifieke manier mee om wil gaan. De leidraad is in mei 2013 door het dagelijks bestuur vastgesteld.

Waterplannen

Het waterplan Ameland is in 2013 zowel in het algemeen bestuur als in de gemeenteraad van Ameland vastgesteld. Dit betekent dat met de uitvoering van de maatregelen kan worden begonnen. Het waterplan Ameland is onderdeel van het watergebiedsplan Ameland. Voor het eiland ontstaat nu de unieke situatie dat zowel maatregelen in het landelijk gebied (wgp) als maatregelen in het bebouwd gebied (wp) in één plan zijn ondergebracht. Een belangrijk onderdeel van het waterplan Ameland is het opstellen van een waterfonds ten behoeve van de compensatie van verhard oppervlakte. In het waterfonds wordt een financiële oplossing aangedragen voor de kleinschalige dorpsuitbreidingen.

Daarnaast is een start gemaakt met het waterplan voor de gemeente Súdwest-Fryslân. Doordat bij de gemeente andere prioriteiten zijn gesteld is het verder uitwerken van het nieuwe waterplan doorgeschoven naar 2014.

Overdracht stedelijk waterbeheer

Met twaalf gemeenten zijn de voorbereidingen van de overdracht gestart en is dit jaar het stedelijk watersysteem geïnventariseerd. Bij het opstellen van de overdrachtsdocumenten spitst de dialoog met gemeenten zich vooral toe op de kostenverdeling tussen gemeente en waterschap voor het verwijderen van bagger(aanwas) buiten het onderhoudsprofiel, dat vanuit waterkwantiteitsoogpunt door het waterschap wordt gehanteerd. In een bestuurlijk overleg met een vertegenwoordiging van de gemeenten zijn verdere afspraken gemaakt over dit onderwerp. Met negen gemeenten is in 2013 gestart met het opstellen van overdrachtsdocumenten. Voor de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog en Zuidhorn zijn de overdrachtsovereenkomsten door het dagelijks bestuur goedgekeurd. Hiermee liggen we op koers voor het realiseren van de doelstelling in het WBP, namelijk uiterlijk 2015 de overdracht van het waterbeheer in het bebouwd gebied te hebben bewerkstelligd.

Basis voor de overdracht vormt de maart 2011 vastgestelde Kadernotitie overdracht waterbeheer in bebouwd gebied. Nadere interpretatie over de verantwoordelijkheid van het waterschap voor het verwijderen van baggeraanwas buiten het onderhoudsprofiel wordt begin 2014 aan het dagelijks bestuur voorgelegd.

In het kader van de overdracht stedelijk waterbeheer is in 2013 in Menameradiel gestart met baggeren voor het achterstallig onderhoud. Het baggeren wordt in het eerste kwartaal van 2014 afgerond. De omvang van het achterstallig onderhoud in de gemeente Dongeradeel is in 2013 geïnventariseerd. De uitvoering van het baggeren in de stad Dokkum en het landelijk gebied vindt plaats in 2014.

Wateroverlast stedelijk gebied

Op basis van de in 2008 uitgevoerde toetsing naar het voorkomen van wateroverlast in het stedelijk gebied zijn in de afgelopen jaren diverse projecten uitgevoerd in bebouwde gebieden. In 2013 is op Terschelling het project Doodemanskisten uitgevoerd, waarin de verbetering van de waterhuishouding in de bebouwde kom van West-Terschelling is opgenomen.

Samenwerking

Overdracht Vaarwegbeheer

Het algemeen bestuur heeft begin 2013 ingestemd met de hoofdlijnen voor de overdracht van het vaarwegbeheer zoals overeengekomen tussen provincie en waterschap. In 2013 is succesvol samengewerkt met provincie en gemeenten om Reglement, Vaarwegverordening en bestuursovereenkomsten voor de overdracht van het vaarwegbeheer vorm te geven en door de diverse betrokken organisaties geaccordeerd te krijgen.

Alle betrokken Friese gemeenten hebben voor 1 januari 2014 ingestemd met de (concept-) bestuursovereenkomsten; feitelijke ondertekening zal uiterlijk voor 1 april 2014 plaatsvinden.

De door Wetterskip Fryslân in het Bestuurlijk Overleg ingebrachte voorstellen en aanpassingen in Reglement en Vaarwegverordening zijn door de provincie verwerkt. Op grond daarvan heeft het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân besloten geen zienswijze in te dienen op het aangepast Reglement en de nieuwe Vaarwegverordening die door de provincie in december 2013 ter inzage zijn gelegd. Het algemeen bestuur is in de vergadering van 16 december 2013 geïnformeerd over de overdracht van het vaarwegbeheer.

De provincie verwerkt de ingediende zienswijzen in het eerste kwartaal van 2014. Provinciale Staten stellen in mei 2014 de provinciale Vaarwegverordening en het herziene Reglement vast. In de nieuwe Vaarwegverordening wordt het oeverbeheer niet geregeld. Provincie en waterschap starten in 2014 met een gezamenlijke verkenning bestaande uit een globale inventarisatie en analyse. De

provincie heeft hierin het voortouw. Ten behoeve van de inpassing van vaarwegbeheer binnen Wetterskip Fryslân wordt in het eerste kwartaal van 2014 een plan van aanpak opgesteld en de daarbij behorende financiële consequenties inzichtelijk gemaakt.

Streekagenda's

In vijf Friese gebieden wordt gewerkt aan het opstellen van een streekagenda, respectievelijk in zuidwest een Gebiedsagenda. De streekagenda's voor Zuidoost Fryslân, Noordwest en de Waddeneilanden zijn afgelopen najaar bestuurlijk vastgesteld. De groenblauwe opgaven voor Noordoost zijn geformuleerd. Deze worden als bouwstenen in de Streekagenda geplaatst. In oktober is door de betrokken partijen een intentieverklaring ondertekend waarmee de doorstart van deze streekagenda is gemarkeerd.

Recreatief medegebruik

Er is in het eerste kwartaal medewerking verleend aan een initiatief van stichting Bunker Koehoal voor het aanleggen van een trap op de primaire kering. Daarnaast is in het tweede kwartaal medewerking verleend aan de stichting digitaal dorpsarchief Tzummarum e.o. aan een informatiepaneel op Koehoal (visualisatie van de ingrijpende dijkverhogingen uit de vorige eeuw). Waddenwandelen is een initiatief van de kustgemeenten langs het wad om de bestaande wandelmogelijkheden uit te breiden door die te verbinden met een fijnmaziger patroon. Voor diverse routes is Wetterskip Fryslân om toestemming gevraagd om over de dijk of langs onderhoudspaden te mogen wandelen. Dit is per route bekeken. In veel gevallen kon daar vanuit Wetterskip Fryslân aan meegewerkt worden. In september is het waddenwandelnetwerk geopend. In het uitvoeringsproject de Kleine Wielen zijn meerdere recreatieve zaken in de loop van het werk meegenomen (filmpjes innovatieve KRW-methoden; onderzoek Wifispot bij gemaal; betonnen poefjes). Samen met leerlingen van het Nordwincollege is het verbindende ecologisch deel bij het gemaal ontworpen als Amfibieën paradijs. Daaraan gekoppeld is samen met de gemeente een blotevoetenpad aangelegd, met hergebruik van vrijkomende materialen. Zo zijn EHS en KRW-doelen gekoppeld aan recreatieve doelen.

2.2.2. Bestuursprogramma

Inrichting Friese boezem

De robuustheid van de Friese Boezem wordt versterkt door het realiseren van uitbreiding van de boezem (waardoor de bergingscapaciteit wordt vergroot) en het realiseren van retentieolders die kunnen worden ingezet voor waterberging bij teveel water

Bergend oppervlakte vergroten

Voor het bergend oppervlak in de Friese boezem wordt uitgegaan van een gemiddelde realisatie van 42 hectare per jaar. De realisatie vindt gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd niet evenredig in de tijd plaats. Zo is er tot en met 2012 650 hectare van de voorgenomen totale opgave van 1400 hectare in 2030 uitgevoerd. In 2013 is 139 hectare gerealiseerd binnen de opgeleverde projecten ; o.a. in de projecten fietspad de Zwette, It Heidenskip, Hooivaart de Deelen, Burgumermar, Landinrichting Beekdal Linde 2^e module Scheltingapolder en de Noordelijke Elfstedenvaarroute. Ook deze beleidsmaatregel wordt tijdens de actualisatie van het Veiligheidsplan op zijn merites beoordeeld en wordt de te volgen koers voor de komende jaren heroverwogen.

Veenweidegebieden

Toekomstvisie voor Veenweidegebieden (in samenwerking met provincie Fryslân)

De eerste fase in het ontwikkelen van een toekomstvisie voor veenweidegebieden, waarbij de ontwikkelingen en knelpunten zijn getoetst aan de kennis en inzichten van streekbewoners, is afgerond. Fase 2 (de scenariovorming) is in oktober 2013 gestart en wordt niet in het najaar van 2013

maar medio maart 2014 afgerond. De stuurgroep heeft besloten meer tijd te willen nemen voor een zorgvuldige keuze van de uit te werken scenario's en de communicatie met de streek. Fase 3 wordt door de Stuurgroep vóór de zomer van 2014 afgerond. Dat is het gevolg van vertraging die is opgelopen bij de start van fase 2. Na vaststelling van een ontwerpvisie door de Stuurgroep volgt besluitvorming in Provinciale Staten (najaar 2014) met een advisering door het algemeen bestuur.

Knelpunten bij conflicterende functies

Parallel aan de samen met de provincie te ontwikkelen lange termijnvisie is intern de beleidsvoorbereiding gestart over de aanpak van knelpunten bij tegenstrijdige eisen van gebruiksfuncties in het veenweidegebied. Met deze verkenningen worden belangrijke bouwstenen geleverd voor de lange termijnvisie. Daarbij gaat het over de in veenweidegebieden te hanteren uitgangspunten bij het beheer van hoogwatervoorzieningen, de inrichting van boezemkeringen en het peilbeheer in randzones van natuurgebieden. Dit interne project dat moet leiden tot richtlijnen voor de aanpak van knelpunten in het waterbeheer is afgerond. In mei is het voorstel vastgesteld in het algemeen bestuur. Dit heeft geleid tot voorlopige richtlijnen voor de planvorming, die in 2014 geëvalueerd worden. Met deze richtlijnen kan bepaald worden of er al dan niet naar meerdere planalternatieven gekeken moet worden. Bepalend daarbij is de hoogte van de jaarlijkse kosten voor het beheer door het waterschap. Daarvoor zijn richtbedragen vastgesteld voor hoogwatercircuits, regionale keringen en bergingsgebieden. Bij overschrijding daarvan wil het bestuur altijd meerdere planalternatieven kunnen beoordelen.

2.2.3. Financiën voldoende water

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Voldoende water	41,3	42,4	42,1	-0,4

Grootste afwijkingen	Vershil
(N) = nadelig t.o.v. gew. begroting; (V) is voordelig t.o.v. gew. begroting	
Overdracht stedelijk water Omdat in de gemeentelijke begrotingen onvoldoende rekening is gehouden met de overdracht van stedelijk water, zijn in 2013 geen nieuwe afspraken gemaakt. De waterlopen in stedelijk gebied zijn daarom in 2013 nauwelijks geoptimaliseerd. Ook zijn de werkzaamheden aan de verruiming van hoofdwatgangen, het aanbrengen van onderhoudsdammen en onderhoud aan de beschoeiing in de verbindingen tussen de nieuw aangewezen hoofdwatgangen en de kernen nog niet gestart. De onderhandeling met gemeentes over de kostenverdeling is nog niet voldoende gevorderd om de werkzaamheden te starten.	€ 0,4 (V)
Renovatie sluizen Lauwersoog In 2012 heeft Noorderzijlvest meer (groot) onderhoud gepleegd aan het sluizencomplex Lauwersoog dan was gepland. Dit is bij de jaarrapportage 2012 gemeld. Voor 2013 blijkt dat minder (groot) onderhoud is uitgevoerd door Noorderzijlvest waardoor de bijdrage van Wetterskip Fryslân in 2013 lager uitvalt.	€ 0,3 (V)
Overdracht bruggen Op basis van het vastgestelde beleid voor de legger en het beheerregister worden	€ 0,2 (V)

de bruggen, die in onderhoud zijn bij het waterschap, overgedragen aan ingelanden of verwijderd. Deze bruggen dienen in goede staat te worden overgedragen. Voor tot uitvoering kan worden overgegaan moet de voorbereiding zijn afgerond. Deze voorbereiding duurt langer omdat de afstemming en overdracht met de ingelanden meer tijd vergt dan vooraf was ingeschat. Hierdoor verschuift € 0,2 miljoen van de kosten van 2013 naar 2014. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2013 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve te vormen.	
Peilbesluiten De meeste aanvragen voor een peilbesluit worden afgehandeld met een watervergunning, wat mede leidt tot minder kosten voor het maken van de peilbesluiten. Daarnaast vallen de kosten voor de herziening van peilbesluiten lager uit. Door de aanpassing van het tempo van vaststellen van de watergebiedsplannen, treedt ook een vertraging op in het vaststellen van de herziening van de peilbesluiten.	€ 0,1 (V)
Onderhoud actieve kunstwerken Met betrekking tot stuwen en inlaten wordt een repressief onderhoudsregime gehanteerd. In 2013 hebben zich meer en omvangrijkere storingen voorgedaan dan meegenomen in de begroting. Met name de asbestsanering van het Hooglandgemaal en de beschadiging pompwaaier van gemaal Fjouwer Kriten dragen bij aan de overschrijding. Zoals besloten bij het MP 2014-2018 zijn de risicobudgetten voor een groot deel verlaagd. Dergelijke kosten kunnen leiden tot een overschrijding. In de toekomst wordt met behulp van assetmanagement beter inzicht verkregen in het noodzakelijk onderhoud van de stuwen en inlaten.	€ 0,3 (N)
Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing Bij de overgang naar de nieuwe energieleverancier is van geschatte standen uitgegaan. Hiervoor is in 2013 een naheffing ontvangen van ruim € 0,2 miljoen.	€ 0,2 (N)
Overig	€ 0,1 (N)
Totale verschil jaarrekening en gewijzigde begroting	€ 0,4 (V)

2.3. Schoon water

Met het programma Schoon water streeft het waterschap naar een goede chemische en ecologische waterkwaliteit in het beheergebied. Het gaat hierbij niet alleen om oppervlaktewater, maar ook om grondwater en waterbodems. Maatregelen hiervoor worden genomen in het watersysteem en de waterketen.

2.3.1. Beleidsuitvoering

Watersysteem

Doelen en maatregelen Kaderrichtlijn Water

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit in de grote wateren (waterlichamen), zijn de doelen en maatregelen opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) 2010-2015. In 2015 stelt Wetterskip Fryslân een geactualiseerd KRW-maatregelenpakket vast. Deze maatregelen worden opgenomen in het SGBP 2016-2021. In 2013 heeft het waterschap inhoudelijke en financiële kaders voor het nieuwe KRW-maatregelenpakket bepaald en is een eerste schets van het maatregelenpakket opgesteld.

In het KRW-gebiedsproces worden de maatregelen voor het SGBP 2016-2021 afgestemd met de betrokken maatschappelijke organisaties. Het KRW-gebiedsproces is van start gegaan in september 2013 loopt door tot en met de zomer van 2014.

Voortgang KRW-maatregelen

Voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen werkt Wetterskip Fryslân aan de realisatie van het KRW-maatregelenpakket voor de periode 2010-2015. Voor het waterschap ligt het zwaartepunt bij het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen.

Natuurvriendelijke oevers

De opgave van het waterschap voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers is 459 kilometer te realiseren in de periode tot en met 2025. De doelstelling voor 2013, om minimaal 30 kilometer natuurvriendelijke oever aan te leggen, is gehaald. Met de projecten langs Hooivaart de Deelen, fietspad de Zwette, Noordelijke Elfstedenvaarroute, de Potten en It Heidenskip is 49 kilometer aan natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. De restopgave tot en met 2015 is geprogrammeerd voor uitvoering in projecten. Hiermee kan de opgave grotendeels gerealiseerd worden.

In 2013 heeft Wetterskip Fryslân gewerkt aan het beheer- en onderhoudsplan natuurvriendelijke oevers. Het resultaat is dat er onderhoudspakketten voor de oevers worden vastgelegd in het beheer- en onderhoudsplan waterlopen. Het beheer- en onderhoudsplan natuurvriendelijke oevers wordt in 2014 vastgesteld.

Maatregelen vismigratie

Een evenwichtige vispopulatie is een belangrijk onderdeel van een gezonde ecologische waterkwaliteit. Hiervoor is het van belang dat vissen zich door het watersysteem kunnen verplaatsen. Het waterschap werkt aan het oplossen van 104 prioritaire knelpunten (gemalen, sluizen stuwen), waarvan 43 in de periode tot en met 2015.

Langs de IJsselmeerkust zijn dit jaar twee vispassages gerealiseerd (Makkum en Prinses Margrietsluis) en langs de Noordelijke Elfstedenvaarroute bij gemaal Súdhoeke één. Hiermee zijn tot en met 2013 32 vispassages gerealiseerd. Daarnaast zijn in 24 nieuwe gemalen visvriendelijke pompen geplaatst. In totaal zijn in 2013 56 maatregelen gerealiseerd.

Pilot visstand beheer

De boezem heeft een zeer hoge brasemstand. De brasem is een bodem woelende vis en houdt daarmee een systeem met troebel water en weinig plantengroei in stand. Het verlagen van de brasemstand kan een effectieve maatregel zijn voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Een KRW-maatregel is het uitvoeren van een pilot visstand beheer in de boezem. De voor De Leijen voorbereide pilot is niet uitgevoerd, omdat de belasting met nutriënten daar nog te hoog is. De kans op een succesvol resultaat is daardoor klein.

Vervolgens heeft Wetterskip Fryslân een breder haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd en in 2013 opgeleverd. Daarbij is onderzocht of andere boezemmeren in aanmerking komen voor het uitvoeren van een pilot visstand beheer. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat beheervisserij met de huidige belastingen met nutriënten nog geen breed inzetbaar en effectief instrument is voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Een pilot is effectief als de toevoer van nutriënten laag genoeg is. De voorgenomen pilot is daarom uitgesteld.

Aanpak diffuse bronnen waterverontreiniging

Diffuse bronnen vormen de belangrijkste bron van waterverontreiniging. Belangrijke knelpunten hierbij zijn de emissies van nutriënten en bestrijdingsmiddelen en vuilwater door de recreatievaart. De regionale aanpak van diffuse bronnen is gebaseerd op het emissiebeheerplan en het actieprogramma diffuse bronnen.

In de onderstaande paragrafen worden de geboekte resultaten ten aanzien van het terugdringen van de emissies van bestrijdingsmiddelen, nutriënten en vuilwater door de recreatievaart beschreven.

Bestrijdingsmiddelen

Belangrijk voor het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid van (resten van) gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater is de teeltgerichte monitoring. In 2013 is de monitoring van gewasbeschermingsmiddelen op de teelt van lelies toegespitst. Eerder zijn de teelten graan, maïs, aardappelen en uien onderzocht. In kleinere wateren in het akkerbouwgebied treden veelvuldig normoverschrijdingen op. Het waterschap bereidt een evaluatie over de teeltgerichte monitoring naar gewasbeschermingsmiddelen over de periode van 2009-2013 voor.

In 2013 nam Wetterskip Fryslân deel aan het landelijk project WaterABC. Het doel van dit project is het beperken van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen. Dit wordt gedaan door emissiebeperkende maatregelen te borgen door certificering. In 2013 is met name gewerkt aan maatregelen tegen uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen vanaf akkerbouwpercelen. De ontwikkelde maatregelen worden geschikt gemaakt voor borging in wetgeving of certificering. Daarnaast bereidt het waterschap een voorstel tot handhaving op afspoeling voor. Dit betekent meer regie op de afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

De land- en tuinbouworganisatie (LTO) heeft het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) opgesteld. Het doel van het DAW is om een bijdrage te leveren aan de wateropgaven op het gebied van waterkwaliteit en waterkwantiteit en daarnaast een economisch sterke en duurzame land- en tuinbouw te realiseren. Binnen het DAW zijn voor het beheergebied van Wetterskip Fryslân bestrijdingsmiddelen, nutriënten en natuurvriendelijke inrichting van wateren als knelpunten voor de waterkwaliteit geagendeerd. In 2014 wordt uitgewerkt hoe het DAW aan het oplossen van deze knelpunten gaat bijdragen. Bij de uitwerking naar maatregelen wordt zo goed mogelijk aansluiting gezocht bij het Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP-3) van de provincie.

Afspoeling agrarische erven

Door afspoeling van agrarische erven treden emissies van nutriënten, zuurstofbindende stoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater op.

In 2013 zijn twee projecten, het toepassen van een absorberende onderlaag bij kuilvoer en het adviesproject over verbeteringen aan het erf die bijdragen aan het verminderen van emissies, afgerond. In 2014 gaat het waterschap na in hoeverre de adviezen zijn opgevolgd en rapporteert hierover.

Daarnaast worden bindende afspraken met de branche over reductiedoelstellingen gemaakt. Deze worden gekoppeld aan het traject van heffing en subsidiëring op erfafspoeling, dat in 2013 is voorbereid. Dit onderwerp zal in 2014 aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Vuilwater recreatievaart

Lozingen van vuilwater door de recreatievaart veroorzaken bacteriële verontreiniging van het oppervlaktewater. Dit levert gezondheidsrisico's op voor met name zwemmers. Aan het beëindigen van vuilwaterlozingen vanuit de recreatievaart leveren verschillende partijen een bijdrage (Wetterskip Fryslân, Provinsje Fryslân, De Marrekrite, gemeenten, Watersportverbond). Afstemming van de communicatie en bemonstering voor het nieuwe vaarseizoen 2014 tussen de partners vindt plaats in een gezamenlijke werkgroep.

Maatregelen zwemwater

De waterkwaliteit bij de 33 officiële zwemlocaties in het beheergebied moet voldoen aan de eisen van de nieuwe Europese zwemwaterrichtlijn. Voor de zwemwateren Pottenstrand, Zwem- en Surfcentrum Balk en Eeltsjemar heeft het waterschap plannen opgesteld. Hierin zijn maatregelen benoemd om de knelpunten in de waterkwaliteit bij deze zwemwateren op te heffen. Begin 2014 worden deze plannen besproken met de betrokken partijen, waarna ze definitief gemaakt kunnen worden. Naast deze verbeteringsplannen heeft Wetterskip Fryslân in 2013 een onderzoek naar de herkomst van fecale verontreinigingen bij zes zwemwateren afgerond. Met de uitkomsten van dit onderzoek kunnen bij deze zwemwateren gericht maatregelen worden genomen om deze verontreinigingen te voorkomen.

Waterbodems

Waterbodems kunnen een negatieve invloed op de waterkwaliteit hebben. Risicolocaties met ernstig vervuilde baggerspecie worden gesaneerd. In 2013 is de poel Swartfliet in Harkema gesaneerd. De sanering van de Zeilroede in Akkrum is gestart. Bij de saneringen van de Nieuwe Vaart van Gorredijk naar Terwispel en de stadsgrachten in Dokkum is begonnen met de voorbereiding van de sanering.

Waterketen

Binnen de waterketen heeft het waterschap de zorg voor het transporteren en zuiveren van afvalwater. Dit doet het waterschap met de rioolwaterzuiveringsinstallaties, persleidingen, persgemalen en slibontwateringsinstallaties.

Integraal Zuiveringsplan

De doelen voor de zuiveringstaak op het gebied van prestaties, duurzaamheid en kosten zijn in 2013 vastgesteld in het Integraal Zuiveringsplan (IZP). Op basis van het IZP is het investeringsprogramma opnieuw opgesteld. Deze resultaten zijn meegenomen in de meerjarenbegroting 2014-2018. De uitgangspunten van het IZP zijn gebruikt als toetsingskader voor de investeringsvoorstellen.

Energie-efficiencyplan

Wetterskip Fryslân werkt aan het behalen van doelen op het gebied van energie-efficiency die vastgelegd zijn in de Meerjaren Afspraak Energie (MJA-3). De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven, is vastgelegd in een meerjarig energie-efficiencyplan (EEP 2013-2016). Dit plan is in 2013 vastgesteld.

Optimalisatie Slibketen

Het Integraal Zuiveringsplan (IZP), inclusief de uitgangspunten voor slibverwerking, is in 2013 vastgesteld. Hierbij is afgesproken om:

- De totale hoeveelheid slib te reduceren door middel van vergisting.
- De droging van het slib zo veel mogelijk te doen plaatsvinden met behulp van restwarmte.
- Toekomstige fosfaatterugwinning te laten verlopen via de slibverwerking.
- De transitie naar doelmatiger en duurzamer zuiveringsconcepten te bevorderen door bij investeringen ruimte te creëren voor toekomstige innovaties.

In 2013 is een verkenning uitgevoerd op welke manier het beste kan worden vergist en waar (centraal of decentraal). Op basis hiervan wordt begin 2014 een projectvoorstel voorgelegd aan het bestuur. In het projectvoorstel wordt voorgesteld te kiezen voor een concept waarin gebruik gemaakt wordt van mesofiele vergisting in combinatie met een slib ontsluitingstechniek.

2.3.2. Bestuursprogramma

Samenwerking in de waterketen

Voor een optimale waterketen, qua kosten en prestaties, is samenwerking met de waterketenpartners (gemeenten, Vitens, provincie) belangrijk. De intenties en aanpak van de samenwerking zijn vastgelegd in het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK 2010-2015). In 2013 is gewerkt aan de deelprojecten uit het Uitvoeringsprogramma FBWK 2011-2015.

Pilot Waterketenbedrijf

Een belangrijke stap voor het bereiken van de doelen binnen de samenwerking in de waterketen is de pilot Waterketenbedrijf. In 2013 is gebleken dat de gemeente Súdwest-Fryslân afziet van deze samenwerking.

Voortgang Fries Bestuursakkoord Waterketen

Aan de doelen van het FBWK is verder in vier pijlers gewerkt:

- *De (afval)waterketen*

De werkgroep Afvalwaterketen heeft een 'arkbak' opgesteld, een toolbox met mogelijke maatregelen om de deelnemende partijen te helpen bezuinigingen te realiseren. De werkgroep concretiseert de beoogde doelmatigheidsverbetering binnen de (afval)waterketen. Voor de zomer wordt een overzicht opgesteld van besparingsmaatregelen, waaruit blijkt in welke mate maatregelen bijdragen aan het reduceren van de kosten binnen de afvalwaterketen.

- *Innovatie*

Binnen het kader van de Green Deal Friese Waterketen wordt een innovatieprogramma opgezet. Over de voortgang hiervan wordt gerapporteerd aan de stuurgroep FBWK. Als aanzet voor het programma is bij de visie ook een projectenlijst gemaakt op basis van lopende initiatieven. Partijen kunnen kiezen aan welke innovatiedoelen zij concreet willen bijdragen in projecten.

- *De Waddeneilanden*

Door de doelstellingen van het Ambitiemanifest Wadden (zelfvoorzienendheid in 2020) is er op de Waddeneilanden veel aandacht voor de waterketen (inclusief drinkwater) en innovaties hierin.

- *Communicatie*

Hierbij wordt ingezet op het vergroten van het commitment van alle Friese waterketenpartijen bij het FBWK.

2.3.3. Financiën schoon water

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Schoon water	45,4	44,9	42,9	-2,0

Grootste afwijkingen	Vershil
(N) = nadelig t.o.v. gew. begroting; (V) is voordelig t.o.v. gew. begroting	
Waterketen Afvalwaterakkoorden Er zijn geen nieuwe afvalwaterakkoorden meer gesloten, omdat de uitgevoerde optimalisatiestudies geen aanleiding gaven tot gezamenlijke (Wetterskip Fryslân en gemeentes) investeringen in het afvalwatersysteem. Meetprojecten Door een her prioritering van de gemeente is een meetproject gericht op afvalwatertransport tussen Heerenveen en Akkrum niet uitgevoerd. De meetprojecten van Warns en Wolvega worden vanwege de weersomstandigheden uitgevoerd in het voorjaar van 2014. Sanering lozingen Daarnaast heeft het dagelijks bestuur besloten tot een gewijzigde aanpak van de sanering van lozingen in het Alde Feanen gebied. Dit heeft geleid tot een vertraging.	€ 0,5 (V)
Onderhoud transportstelsel Minder storingen In het rioolsysteem zijn minder storingen en zijn de onderhoudswerkzaamheden aan de rioolgemalen (op basis van een risico afweging) uitgesteld. Deze besparing is structureel en wordt verwerkt in het MP2015-2019. Combineren van werkzaamheden Wetterskip Fryslân kiest er voor om geplande onderhoudswerkzaamheden te combineren met projectmatig grote renovaties. Uit efficiencyoogpunt zijn de voor 2013 geplande onderhoudswerkzaamheden aan de gemaalcomputers, tellers voor energiegegevens en noodvoedingen doorgeschoven naar volgend jaar. In 2014 wordt het gehele systeem in één keer efficiënt aangepakt.	€ 0,5 (V)
Saneren waterbodems Sanering Lemmer Het budget voor sanering waterbodems wordt onderschreden omdat voor sanering Lemmer het drempelbedrag (€ 226.000) niet meer betaald hoeft te worden. Met de provincie is eind 2012 afgesproken dat per sanering (landbodem of waterbodem) maar één keer een drempelbedrag hoeft te worden betaald, ook al vindt de sanering in twee gedeelten plaats.	€ 0,5 (V)

<i>Sanering poel Harkema</i> Door een meevallende aanbesteding vallen de kosten voor Wetterskip Fryslân voor de sanering van de poel Harkema vallen lager uit dan begroot. <i>Sanering Akkrum</i> De aanbestedingsprocedure van de sanering in Akkrum is door de provincie later opgestart omdat de complexiteit van deze sanering meer voorbereiding kostte dan was verwacht. In 2013 is niet meer gestart met de sanering, maar is wel een voorschot van de provincie ontvangen. Voor de uit te voeren werkzaamheden in 2014 wordt een bestemmingsvoorstel voorgelegd aan het algemeen bestuur.	
Slibverwerking <i>Baggeren vaart Horsa</i> Er zijn minder kosten voor het baggeren en de slibverwijdering bij de RWZI's gemaakt omdat het geplande baggeren nabij de RWZI Workum (vaart de Horsa) is uitgesteld tot 2014. Er wordt meegelift met de gemeente Súdwest-Fryslân en die heeft dit project voor 2014 in het baggerplan opgenomen. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2013 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve te vormen. <i>Inspectie slibtanks</i> Met betrekking tot de inspectie van de slibtanks zijn extra ingrepen noodzakelijk gebleken. Zo is het plan van aanpak (PVA) aangepast en is aanvullend onderzoek uitgevoerd. Het voldoen aan veiligheidsnormen is de belangrijkste reden van de extra ingrepen. Hierdoor heeft de volledige inspectie van de slibtanks niet in 2013 plaats kunnen vinden. De afronding vindt in 2014 plaats. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2013 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve te vormen van € 0,24 miljoen.	€ 0,4 (V)
Opbrengsten afvalwater Er is meer afvalwater door derden aangeboden ter verwerking op de zuiveringen, wat heeft geleid tot hogere opbrengsten voor Wetterskip Fryslân.	€ 0,2 (V)
Overig	€ 0,1 (N)
Totale verschil jaarrekening en gewijzigde begroting	€ 2,0 (V)

2.4. Organisatie

Wetterskip Fryslân voert een transparant en maatschappelijk verantwoord financieel beleid. Het zorgt voor een optimale inzet van mensen en middelen om de in de voorgaande paragrafen genoemde kerntaken effectief en efficiënt te kunnen uitvoeren. Daarom kan het waterschap niet zonder een goede bedrijfsvoering. Het programma Organisatie gaat over alle organisatie-onderdelen, projecten en ontwikkelingen die bijdragen aan een goede bedrijfsvoering. Onder dit programma zijn ook de ontwikkeling van de rentekosten en kosten voor heffing en invordering opgenomen.

2.4.1. Organisatieontwikkeling

Wetterskip Fryslân werkt vanaf eind 2011 aan een organisatieontwikkelingstraject met het doel te groeien naar een organisatie die

- goedkoper kan werken bij gelijkblijvende kwaliteit;
- beter kan inspelen op veranderingen vanuit de omgeving;
- waar medewerkers in onderlinge verbinding en met plezier samenwerken.

De doelstellingen zijn vastgelegd in het meerjarig programmaplan 'Wetterskip Fryslân op koers!'. Werkprocessen worden opnieuw ingericht om zo de doelmatigheid en doelgerichtheid te versterken.

Bij het herinrichten van de belangrijkste processen wordt onderscheid gemaakt in procesontwerp en procesimplementatie. Het proces wordt ontworpen gericht op maximaal resultaat en minimale kosten. Kleine verbeteringen worden direct ingevoerd. Grote verbeteringen worden uitgewerkt in een gedetailleerde procesbeschrijving en een implementatieplan. Na goedkeuring van deze documenten vindt implementatie plaats.

In de eerste ronde van de herinrichting is gestart met vijf belangrijke processen:

- Inkopen van Goederen en Diensten;
- Inkopen van Werken;
- Aanleggen / Renoveren Primaire Keringen;
- Inrichten / Renoveren Watersystemen;
- Aanleggen / Renoveren van Waterzuiveringsystemen.

Voor deze processen zijn procesdocumenten en procesimplementatieplannen opgeleverd en de invoering vindt plaats conform de procesimplementatieplannen. Voor de inkoopprocessen zijn de eerste onderdelen inmiddels opgeleverd. Voor de werkenprocessen zijn in 2013 diverse quick wins ingevoerd waaronder:

- een verbeterde Project Start Up bijeenkomst bij aanvang van nieuwe investeringsprojecten;
- invoering van evaluatie en risicomanagement;
- betere overdracht van werken naar de beheerafdelingen.

In 2013 is een tweede ronde trajecten gestart met twee grote en belangrijke processen van Wetterskip Fryslân, te weten:

- Beheren van Watersystemen en Primaire keringen
- Onderhouden van Watersystemen en Primaire keringen.

Voor beide processen zijn de procesuitwerkingen en implementatieplannen (nagenoeg) gereed.

Afgelopen jaar is er ook gestart met het nieuwe proces Managen Klantcontacten. De visie wordt in 2014 verder uitgewerkt en vervolgens geïmplementeerd.

In het kader van de voorwaardenscheppende ICT-projecten voor organisatieontwikkeling zijn in 2013 drie projecten in uitvoering:

- Enterprise service Bus (ESB);
- Basisregistraties;
- Documentbeheer.

Wetterskip Fryslân heeft voor haar ICT infrastructuur gekozen voor veelal kleinere, effectieve informatiesystemen. Het project ESB heeft tot doel een dusdanig architectuurplatform te ontwikkelen dat verschillende systemen van ons waterschap optimaal kunnen samenwerken en processen beter ondersteund kunnen worden met automatisering. De implementatie is afgerond.

Het project Basisregistraties is gericht op integratie van basisgegevens in de gegevenshuishouding van onze processen waarbij een eenmalige vastlegging van deze gegevens de norm vormt. Dit draagt bij tot een verhoogde betrouwbaarheid. Basisregistraties zijn landelijk vastgestelde gegevensverzamelingen zoals de Gemeentelijke Bevolkingsadministratie, de Basisregistratie Adressen en Gebouwen en de Kadastrale registratie. Het gebruik van deze registraties is wettelijk verplicht. Dit projectonderdeel wordt naar verwachting in de eerste helft van 2014 afgerond.

Het project Documentbeheer richt zich op het optimaliseren van documentstromen en documentenopslag. In 2013 is er een visie en een verbeterplan uitgewerkt. Vanaf 2014 wordt gewerkt aan de invoering daarvan.

Kosten

In de begroting 2013 is € 1,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het programma Organisatieontwikkeling en € 0,1 miljoen vanuit de bestemmingsreserve Gegevensbeheer. Hiervan is in 2013 in totaal € 1,03 miljoen besteed.

Opbrengsten

Realisatie opbrengsten programmaplan organisatieontwikkeling

(bedragen x € 1 miljoen)

	Programmaplan 2013	Stand van zaken realisatie	Vershil
	A	B	B-A
1. Personele kostenbesparingen	2,0	3,3	1,3
2. Overige kostenbesparingen	0,7	1,3	0,6
Totaal	2,7	4,6	1,9

De weergegeven cijfers zijn cumulatief vanaf 2011 tot en met 2013. Hierdoor is het mogelijk om de ontwikkeling van het beoogde rendement volgens het in 2011 in uitvoering genomen programmaplan organisatieontwikkeling te volgen.

1. Stand van zaken besparingen personeel

In het programmaplan Organisatieontwikkeling zijn besparingen op personeel becijferd op € 2,0 miljoen tot en met 2013. Deze besparing is in de begroting 2013 verwerkt en gerealiseerd. Samen met andere maatregelen op het gebied van efficiënter en slimmer werken leidt dit tot een structurele besparing van € 3,3 miljoen.

2. Overige besparingen

Door de invoering van de inkoopprocessen zijn voordelen in de aanbestedingen (exploitatie) behaald. Er is tot en met 2013 een structurele besparing op de goederen- en dienstenbudgetten gerealiseerd van € 1,3 miljoen.

2.4.2. Heroriëntatie organisatie

De afgelopen jaren is met de bevrozing van de personeelsbegroting een groot aantal maatregelen genomen op het gebied van personeel en personele budgetten. Daarnaast is in het MP2014-2018 nadrukkelijk stilgestaan op welke wijze invulling gegeven gaat worden aan de financiële opgave voor de komende jaren.

Diverse besparingsmaatregelen zijn in kaart gebracht die zowel betrekking hebben op een efficiëntere organisatie als op het versoberen van de taken. In een drietal informele bijeenkomsten is hierover aan de hand van verschillende scenario's van gedachten gewisseld met het algemeen bestuur. Gekozen is voor een uitwerking die voor de lange termijn resulteert in een structureel sluitende begroting waarbij de taakuitvoering 'zo dicht mogelijk bij de huidige taakuitvoering' aansluit.

Om de bezuinigingsdoelstelling gericht uit te voeren zijn eind 2013 via het traject Wetterskip in Balans veertien onderwerpen verkend waar mogelijk een structurele lastenverlaging gerealiseerd kan worden. Deze onderwerpen zijn aanvullend op het huidige organisatieontwikkelingsproces. Aanpassingen in de uitvoering van taken en de daarbij behorende omvang van de organisatie betekent ook dat het bedrijfsmodel, het besturingsmodel en de inrichting van de organisatie in 2014 in haar volle omvang tegen het licht wordt gehouden. Kansrijke bezuinigingsmaatregelen worden nader onderzocht en uitgewerkt. De verwachting is dat het bestuur in het najaar van 2014 definitieve keuzes maakt voor de invulling van de bezuinigingstaakstelling. Implementatie van de maatregelen leidt tot een reorganisatie.

Het uitgangspunt is dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. Gezien het natuurlijk verloop van de komende jaren zal dat ook niet nodig zijn. Het is echter duidelijk dat niet iedere veranderde of vervallen taak toevallig ook spoort met een vertrekkende medewerker. Dit betekent dat er ook veel kansen gaan ontstaan om medewerkers die dat willen, over te plaatsen op andere taken, functies, rollen of klussen. Het HR beleid van ons waterschap is er op gericht de beweging van het personeel te stimuleren en te organiseren. Daarnaast wordt er veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van het personeel.

Om de beweging van het personeel op gang te brengen en te onderhouden, heeft Wetterskip Fryslân in 2013 een beleidsnota "Markt der Mogelijkheden" opgesteld. In deze nota wordt beschreven hoe de interne arbeidsmarkt kan worden geflexibiliseerd en georganiseerd. Onderdeel daarvan is een mobiliteitscentrum dat wordt aangeduid als "Waterloop". Bij het plaatsen van medewerkers en het vaststellen van te ontwikkelen aspecten, maakt Wetterskip Fryslân gebruik van competentie en talentmanagement.

Het is op voorhand duidelijk dat niet alleen vrijkomende taken, rollen, functies of klussen met eigen medewerkers kunnen worden opgevuld. Daarvoor vertrekken er te veel medewerkers. Daarom ontwikkelt Wetterskip Fryslân momenteel ook ander instrumentarium. In samenwerking met de provincie Fryslân wordt een trainee traject ontwikkeld. Het is de bedoeling om dit traject in te vullen met kandidaten die beschikken over hoog opgeleide en nieuwe competenties. In de praktijk zullen trainees zoveel mogelijk worden gekoppeld aan kritische functies waarvan de kennis en werkervaring voor de organisatie behouden moeten blijven. Daarnaast wordt een alumni project gestart dat moet leiden tot de inzet van gekwalificeerde senioren voor bepaalde opdrachten of projecten.

2.4.3. Innovatie en duurzaamheid

Innovatie

Innovatie vormt in het Bestuursprogramma één van de vijf speerpunten. Het innovatieprogramma sluit aan bij de ontwikkelingen die plaatsvinden binnen de STOWA en de Unie van Waterschappen. Als deelnemer aan het Innovatie Platform wordt bijgedragen aan het zichtbaar maken van het innovatieve vermogen van de waterschappen en wordt de samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven gestimuleerd. In 2013 is € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld in de begroting voor nieuwe, innovatieve initiatieven. De onderstaande negen projecten met een totale waarde van € 0,4 miljoen zijn in 2013 goedgekeurd:

- Optimalisering ondergronds waterbeheer kustzone Waddengebied;
- Participatie in Live-dijk HWBP project Ameland;
- Innovatiegebruik 3d model;
- KRW tijdelijke droogval 2013;
- Uitvoeringsagenda duurzaamheid;
- Nutriëntenterugwinning;
- Grondstoffenfabriek (terugwinning grondstoffen);
- Terugwinning cellulosevezels uit afvalwater;
- Productie bioplastics uit afvalwater.

Het project Waterschoon Sneek met een budget van € 70.000 is door het algemeen bestuur aangehouden.

De uitgaven op deze 9 projecten lopen door tot in 2014. In 2014 wordt voor de innovatieprojecten die doorlopen uit 2013 de beschikbare bestemmingsreserve aangesproken voor een bedrag van € 0,3 miljoen.

Onderstaand wordt de voortgang van een aantal succesvolle innovatieprojecten waaraan in 2013 is gewerkt beschreven.

Piping onderzoek Live dijk Ameland.

De in de zeedijk op Ameland ingebrachte sensoren hebben gedurende een periode van serieus hoogwater aangetoond te werken. Er is vastgelegd wat de waterbewegingen in de dijk gedurende deze periode zijn geweest. Uit deze eerste resultaten blijkt dat het risico op piping gering is. Voor het verkrijgen van absolute zekerheid hieromtrent moet nogmaals gedurende een periode van serieus hoogwater worden gemonitord.

Dit betekent dat in de toekomst op kwetsbare plekken deze monitoringsmethode kan worden toegepast.

Slibindikking met slibzuil.

Afgelopen jaar is op vijf locaties onderzocht wat het effect van een slibzuil op de ontwatering van slib is. Er zijn onderlinge verschillen en het vraagt maatwerk, maar het droge stofgehalte neemt toe. De optie wordt meegenomen bij de renovatie en nieuwbouw van rwzi's.

Wetterskip Fryslân is nauw betrokken geweest bij het onderzoek naar de slibzuil en past als eerst deze techniek toe op haar rwzi. Dit is een voorbeeld van echt innovatief project dat is gerealiseerd in samenwerking tussen Kennisinstellingen, Noordelijk bedrijfsleven en waterschap.

Bemonstering glyfosaat (round-up).

De bemonstering van glyfosaat was ingewikkeld en tijdrovend en werd door het laboratorium uitbesteed. Afgelopen jaar is in overleg met de producent van een nieuw bemonsteringsinstrument op bruikbaarheid en betrouwbaarheid getest. De resultaten zijn goed, de bemonstering van

glyfosaat is eenvoudig uit te voeren wordt niet meer uitbesteed maar door het eigen laboratorium gedaan.

Restanten geneesmiddelen in oppervlaktewater en in effluent RWZI.

Het is mogelijk gebleken om met een nieuw ontwikkelde methode in één analysegang inzicht te krijgen in de aanwezigheid en concentratie van restanten geneesmiddelen. Deze methodiek is succesvol geïmplementeerd.

Duurzaamheid

Wetterskip Fryslân wil bijdragen aan een zuiniger, meer efficiënte omgang met de leefomgeving, voor huidige en toekomstige generaties. Duurzaamheid is in het Bestuursprogramma als speerpunt opgenomen. De duurzaamheidsstatement is het afgelopen jaar bestuurlijk vastgesteld.

Samen met gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân wordt een uitvoeringsstrategie opgesteld die in 2014 moet leiden tot een implementatieplan op hoofdlijnen. Innovatie vormt een belangrijk aspect in de op te stellen strategie. Uitwerking van de uitvoeringsstrategie en het innovatieprogramma vinden dan ook gelijktijdig plaats. Dwarsverbanden tussen deze twee belangrijke programma's zijn daarmee geborgd. Het convenant Green Deal waterketen Fryslân is in 2013 ondertekend door de Friese waterketenpartners. Deze Green Deal beoogt innovatie en duurzaamheid binnen de Friese waterketen te stimuleren.

2.4.4. Samenwerking

Inkoop

De mogelijkheden voor verdergaande inkoop samenwerking met externe partijen zijn het afgelopen jaar verder verkend. Binnen de ISL (Inkoop Samenwerking Leeuwarden) kijkt het waterschap naar nieuwe vormen van samenwerking. Verder worden ook de mogelijkheden bekeken van inkoop samenwerking met andere waterschappen.

Laboratorium

In oktober 2013 is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden voor samenwerking tussen de laboratoria van Vitens en Wetterskip Fryslân. De uitkomst van dit onderzoek is dat er goede strategische kansen zijn voor een gezamenlijk laboratorium. Dit scenario wordt in 2014 nader onderzocht, waarbij de onderwerpen: bijdrage provincie Fryslân, fiscale aspecten en de Wet Markt en Overheid bepalend zijn voor het definitieve besluit.

Belastingheffing en -invordering

In 2013 is een onderzoek afgerond naar de mogelijke samenwerkingsvormen op het gebied van belastingheffing en -invordering. Ook in 2014 zoekt Wetterskip Fryslân de gemeentelijke partners gericht op om aan de samenwerking invulling te geven. In 2013 is een onderzoek afgerond naar de mogelijke samenwerking met vijf gemeenten op het gebied van belastingheffing en -invordering. Daarna is in het najaar een onderzoek gestart om te bepalen of gemeente Leeuwarden aansluiting kan vinden bij Hefpunt. Het onderzoek wordt begin 2014 afgerond. Daarnaast blijft Wetterskip Fryslân ook in 2014 zoeken naar mogelijkheden om met gemeentelijke partners samenwerking op het gebied van belastingheffing en -invordering invulling te geven.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Wetterskip Fryslân neemt deel aan de regionale uitvoeringsdienst FUMO en heeft het toezicht en de vergunningsadvisering bij grote indirecte lozers ondergebracht in de FUMO. De FUMO is op 6 januari 2014 formeel gestart.

2.4.5. Internationale samenwerking

Ons waterschap was het afgelopen jaar betrokken bij twee projecten in Mozambique en blijft dit ook de komende jaren. Bij waterschap ARA-sul werd ondersteuning geboden bij het opzetten van:

- duurzaam dijkbeheer;
- opzet van een pilot voor watergebruik;
- ontwikkeling van de ARA-sul organisatie;
- versterking van de programma-aanpak samen andere waterschappen uit Nederland (De Dommel, Hunze en Aa's);
- overstromingsbeheersing

Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt zoveel mogelijk naar externe financiering gezocht (NWB fonds, Nuffic gelden).

In samenwerking met andere Friese overheden wordt al enkele jaren gewerkt aan het verbeteren van toegang tot sanitaire voorzieningen in negen steden in Mozambique. Deze samenwerking, ondergebracht in het programma 'Schoon water voor Mozambique' is tot stand gekomen naar aanleiding van de geformuleerde millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties. In 2013 is een bijdrage geleverd aan projectleiding en adviescommissies. Het waterschap is contractpartner voor externe partijen die financieel bijdragen, zoals DGIS en het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In 2013 is de verlenging van de samenwerkingsovereenkomst met de andere Friese partijen formeel bekrachtigd en is de tweede fase van het project van start gegaan. Bij 20 scholen in partnergemeente Chimio worden sanitaire en drinkwatervoorzieningen gerealiseerd. De oplevering wordt voorzien medio 2015.

2.4.6. Educatiebeleid

Wetterskip Fryslân richt zich steeds meer op educatie, ter ondersteuning van een effectief personeelsmanagement en als onderdeel van haar communicatiestrategie. Er studeren te weinig jongeren af in de techniek, ook in de wateropleidingen, met als gevolg te weinig jongeren met een geschikt profiel. Naast de bestaande samenwerkingsverbanden met opleidingsinstellingen Centre of Expertise Watertechnology en Wetsus is het afgelopen jaar een samenwerking aangegaan met het Centrum Innovatief Vakmanschap. Wetterskip Fryslân levert bijdragen ondermeer in de vorm van gastdocentschappen, stageplaatsen en inzet van bedrijfsapparatuur. Er wordt een leermodule ontwikkeld voor de watersctor en er wordt een programma gemaakt voor rayonbeheerders.

Samen met de andere werkgevers in de watersector wordt het studeren in onze sector gestimuleerd. In 2013 is gestart met het verstrekken van studiebeurzen voor de wateropleidingen en wordt met regionale werkgevers samengewerkt om trainee trajecten op te zetten.

2.4.7. Overige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Communicatie

Voor Wetterskip Fryslân is communicatie een strategisch management instrument waarmee zowel bestuur als organisatie zich legitimeren naar hun stakeholders. Communicatie met ingelanden is een samenwerking waarin de communicerende partijen gelijkwaardig zijn. Daarom werken we aan het proactief betrekken van de stakeholders bij projecten met een maatschappelijke impact. Het afgelopen jaar is een nieuw dienstverleningsmodel voor communicatie vastgesteld en is gestart met de implementatie. Om optimaal gebruik te maken van de pers is in 2013 mediabeleid ontwikkeld en vastgesteld. Er is een huisstijlhandboek ontwikkeld en opgeleverd, voor een eenduidige uitstraling

binnen de organisatie en naar buiten. Medio het jaar is gestart met de herontwikkeling van de website.

De communicatieve inzet in 2013 was vooral gericht op projecten:

- De oplevering van nieuwe gemalen, oever- en kade projecten en het verbeteren van de waterhuishouding op Schiermonnikoog kregen de nodige media-aandacht.
- Met de actie Big Jump in Terherne en in een reportage in Nieuwsuur werd ruim aandacht besteed aan de Friese inspanningen om vuilwaterlozingen door de pleziervaart tegen te gaan.
- In het veel bezochte gemaal Roptazijl is een nieuwe presentatie over vismigratie ingericht.
- Verder werd een bijdrage geleverd aan de permanente expositie over de dijken in het Fries Museum. Deze is vanaf de opening in september in het museum te zien.

Per 1 april is Wetterskip Fryslân overgegaan op digitale bekendmakingen. Kennisgevingen en bekendmakingen worden alleen nog gepubliceerd via www.overheid.nl (met uitzondering van bestuursvergaderingen en voorlichtingsbijeenkomsten). De praktische uitvoering loopt goed maar voor gebruikers/belanghebbenden vergt de nieuwe werkwijze nog gewenning. Vanuit Wetterskip Fryslân wordt daarom voortdurend de nieuwe werkwijze actief onder de aandacht gebracht.

Wetterskip Fryslân heeft op 21 september 2013 op een succesvolle en uitdagende wijze invulling gegeven aan de Dag van de Dijk.

Vormgeven beleidscyclus

In 2013 is gestart met het vormgeven van de beleidscyclus. Doelstelling van dit traject is er voor te zorgen dat beleid kan rekenen op draagvlak en een juiste uitvoering. In 2013 lag de focus op het vormgeven van de zogenaamde 'beleidsacht', een model/instrumentarium waarmee beter zicht gekregen wordt op de beleidscyclus. De verdere uitwerking en implementatie wordt in 2014 afgerond.

Bestuursondersteuning

De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan het verbeteren van de kwaliteit van bestuursstukken. Het afgelopen jaar is met name het proces gestroomlijnd en zijn de rollen in het proces verder uitgewerkt. De betrokkenen hebben trainingen gevolgd.

Strategisch programmeren

Het project Strategisch programmeren heeft tot doel een gestroomlijnde en weloverwogen programmering van investeringen voor de komende jaren. Een actueel programma & projectenboek vormt onderdeel van de doelstelling. In 2013 is een prioriteitstool ontwikkeld dat als pilot wordt ingezet voor Oever en Kade projecten. Ervaringen zullen later worden ingebracht bij andere projecten. Het concept handboek is nog in bewerking en wordt in 2014 opgeleverd.

Assetmanagement

Met de invoering van assetmanagement wil Wetterskip Fryslân de komende jaren werken aan een optimale balans tussen operationele prestaties, financiële prestaties en risico's voor alle kapitaalgoederen (assets) van ons waterschap. Het afgelopen jaar zijn de voorbereiding naar een organisatie brede inzet van assetmanagement in gang gezet met het opstellen van een plan van aanpak.

Herinrichting huisvesting

In juli 2013 is het algemeen bestuur akkoord gegaan met het voorstel voor herinrichting en verduurzaming van het hoofdkantoor. De voorbereiding is in volle gang.

De bouwkundige kant van het programma richt zich op het herinrichten en verduurzamen van het bestaande gebouw. De cultuurkant richt zich op het creëren van draagvlak en het optimaal gebruiken (gewenst kantoorgedrag) van het heringerichte kantoor.

Een verkeerskundig onderzoek naar de ontsluiting van het hoofdkantoor is uitgevoerd en wordt gebruikt om met de gemeente tot een verbeterde ontsluiting te komen. De eventuele nieuwbouw van de technische dienst is uitgesteld in verband met ontwikkelingen rondom het laboratorium.

Informatiebeveiliging

Het afgelopen jaar is begonnen met het actualiseren van het informatiebeveiligingsbeleid en het opstellen van het informatiebeveiligingsplan. Informatiebeveiliging vormt een steeds belangrijker wordend aandachtspunt. Wetterskip Fryslân is in grote mate afhankelijk van informatie en informatieverwerkende systemen. Gebreken in de informatiebeveiliging leiden tot risico's van diverse aard.

Daarnaast gaat het om onze fysieke omgeving: van de toegang tot de gebouwen tot toegang tot papieren documenten in kasten en op bureaus. Met het opstellen en uitvoeren van een informatiebeveiligingsplan voldoet Wetterskip Fryslân aan de afspraken die de Unie van Waterschappen heeft gemaakt met het Ministerie van Binnenlandse zaken over dit onderwerp.

Onderhoud ICT infrastructuur

De migratie van de kantoorautomatisering naar Windows 7 en Office 2010 is succesvol afgerond.

De aanbesteding voor de nieuwe telefonie is inmiddels uitgevoerd, maar wel later dan voorzien. De leverancier die in eerste instantie was geselecteerd kon bij de proefimplementatie de gemaakte afspraken niet waarmaken waardoor de aanbesteding opnieuw moest plaatsvinden.

Het afgelopen jaar is gestart met de uitrol van de tablets voor het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, het management en een geselecteerde groep medewerkers. Met de invoering van tablets wordt een efficiënte werkmethode nagestreefd waarbij bespaard wordt op druk- en kopieerkosten.

Documentaire informatievoorziening

Het afgelopen jaar is gestart met het invoeren van procesgerichte en volledig digitale archivering. De voortgang is gekoppeld aan de lopende procesverbeteringstrajecten. Er is een structurele bezuiniging gerealiseerd van €40.000 door het sterk terugbrengen van het aantal papieren abonnementen.

Laboratorium

Het jaarlijkse controlebezoek van de Raad voor Accreditatie (RvA) is goed verlopen en heeft uiteindelijk slechts geleid tot het vaststellen van enkele afwijkingen die inmiddels zijn verholpen.

Innovatie vormt een speerpunt van ons laboratorium. Afgelopen jaar zijn de onderstaande verbeteringen doorgevoerd:

- verdere optimalisatie van bestrijdingsmiddelen analyses;
- diverse analyses (PCB/OCB) zijn overgezet naar een nieuwe, efficiëntere techniek;
- TOC en DOC analyses zijn geaccrediteerd;
- een eenvoudige techniek is geïmplementeerd om een inschatting te maken van de nalevering van nutriënten uit baggerspecie in een watergang zodat bemonstering van poriewater uit baggerspecie inmiddels als reguliere verrichting kan worden uitgevoerd. Uitvoering vindt plaats op basis van het STOWA onderzoek BaggerNut (Bagger en Nutriënten).

ARBO / BHV

In 2013 is extra aandacht besteed aan arbeidsomstandigheden, gezondheid en veiligheid. Er zijn belangrijke verbetering doorgevoerd met betrekking tot de informatievoorziening en de meldingsprocedure voor gevaarlijke situaties en (bijna-)ongevallen. Het uitgevoerde medewerkerbelevingsonderzoek, heeft geleid tot een RI&E om de veiligheid en arbeidsomstandigheden in het hoofdkantoor in beeld te brengen. De meest urgente maatregelen uit het actieplan zijn doorgevoerd. Er is ook een diepteonderzoek uitgevoerd naar de veiligheid van

drinkwaterkanalen met oog op mogelijke legionella. De benodigde maatregelen zijn uitgevoerd. Resterende maatregelen worden meegenomen in het programma van eisen voor de herinrichting. Conform wet en regelgeving (ATEX) worden de vergistingsinstallaties op de rwzi's getoetst op gasveiligheid. Eind 2013 is Wetterskip Fryslân gestart met een extra onderzoek naar de veiligheid op de rwzi's waar slib wordt vergist.

Inkoop

In 2013 zijn in totaal 25 Europese aanbestedingen voor diensten en leveringen uitgevoerd. Vier daarvan, destijds gepland voor 2014, zijn naar voren gehaald om een al te sterke piek in 2014 te vermijden.

De nieuwe Aanbestedingswet is vanaf 1 april van kracht. Dit was mede aanleiding voor het opstellen van een nieuw aanbestedingsbeleid, dat in augustus 2013 vastgesteld is door het dagelijks bestuur.

Crisisbeheersing

Dit jaar is meegedaan met oefeningen van de Veiligheidsregio om de externe samenwerking te verbeteren en de calamiteitentaken van Wetterskip Fryslân onder de aandacht te brengen. Op het niveau van het Regionaal Operationeel Team is ook mee geoefend. Wetterskip Fryslân is per 1 december 2013 aangesloten op het Landelijk Crisis Management Systeem. Dit is een computerprogramma dat hulpverleningsdiensten in staat stelt actuele informatie uit te wisselen.

Juridische zaken

Ons waterschap heeft zich in 2013 ingespannen om via minnelijk overleg mogelijke gerechtelijke procedures te voorkomen. Deze informele aanpak heeft geleid tot minder zaken bij de bezwarencommissie en de rechtbank. De resultaten, die door (pre-)mediation zijn bereikt, worden als positief beschouwd. Het door meerdere disciplines gezamenlijk voorbereiden en het oplossingsgericht in contact treden met de bezwaarmaker is een klantvriendelijke benadering en voorkomt een tijdrovend en kostbaar gerechtelijk traject.

Bovenstaande aanpak sluit aan bij de 'nieuwe zaaksbehandeling' van de rechterlijke macht om conflicten zoveel mogelijk buiten zitting op te lossen.

Kostentoedelingsverordening

In 2013 is de kostentoedelingsverordening geactualiseerd. De verordening is vanaf medio juli tot begin september ter inzage gelegd en op 15 oktober door het algemeen bestuur definitief vastgesteld. De nieuwe kostentoedelingsverordening is per 1 januari 2014 ingegaan.

Gegevensbeheer

In 2013 is met behulp van kaartmateriaal, datamateriaal en adviezen ondersteuning gegeven aan een aantal in het oog springende projecten zoals watergebiedsplannen, stedelijk waterbeheer, toetsing van regionale keringen, illegale dempingen, de kostentoedeling, de evaluatie van het Veiligheidsplan, het Hoogwaterbeschermingsprogramma, het Stroomgebiedbeheerplan, en de factsheets voor de KRW.

De legger is in 2013 geactualiseerd. In de legger zijn de normen vastgelegd voor de waterstaatkundige infrastructuur (wateren, kunstwerken en keringen) en wordt aangegeven wie deze moeten onderhouden.

Ook vindt op verzoek projectmatige monitoring plaats. In 2013 vond onder andere projectmatige monitoring van gewasbeschermings-middelen plaats.

Administratie

De financiële systemen zijn sinds november 2013 volledig aangepast op de nieuwe Europese standaard voor het betalingsverkeer (SEPA), ruim voor de formele deadline van 1 februari 2014.

Een extern bureau heeft onderzoek gedaan naar eventuele onjuiste betalingen door ons waterschap aan leveranciers. Daarbij is onder andere onderzocht of er de afgelopen vier jaar dubbel of een verkeerd bedrag is betaald en of er BTW is gemist. Van de ruim 90.000 facturen is slechts twee keer een onterechte betaling geconstateerd. In beide gevallen was sprake van een dubbele betaling omdat de leverancier twee maal een factuur had gestuurd voor een en dezelfde prestatie. Een dergelijk lage foutscore had het bureau nog niet eerder meegemaakt en geeft aan dat de crediteurenadministratie op orde is.

Beleidsplan Handhaving

Het nieuwe Beleidsplan Handhaving 2013-2017 is in het tweede kwartaal bestuurlijk vastgesteld. In dit plan zijn de prioriteiten en doelstellingen geformuleerd voor de handhaving van de wet- en regelgeving waar Wetterskip Fryslân bevoegd gezag voor is. Het nieuwe beleid is gebaseerd op het Waterbeheersplan 2010-2015 en het Emissiebeheerplan 2011-2015. Ten aanzien van nalevingsbevordering wordt de nadruk gelegd op preventieve handhaving en wordt veel energie gestoken in voorlichting.

2.4.8. Financiën organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Organisatie	19,9	19,8	17,4	-2,4

Grootste afwijkingen	Vershil
(N) = nadelig t.o.v. gew. begroting; (V) is voordelig t.o.v. gew. begroting	
HWBP <u>Vorbereidingskosten (€ 1,3 mln. V)</u> Met betrekking tot HWBP projecten voor de periode 2008 tot en met 2011 zijn, op basis van de destijds geldende subsidieregeling, voorbereidingskosten ontvangen. Deze voorbereidingskosten zijn forfaitair uitgekeerd. De ontvangen subsidie voor voorbereidingskosten bleken in het geval van een tweetal projecten (Dijkverbetering Terschelling en Havendam Lemmer) hoger te zijn dan de werkelijke kosten. De aanwending van dit bedrag is voorbehouden aan het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân. <u>Lumpsum bedrag (€ 0,1 mln. V)</u> Voor de combinatie van de versterking van de Johan Friso Sluis en de verbetering van de havendam Stavoren is als pilot een lumpsum met het HWBP-bureau vastgelegd in de beschikking. Hierbij zijn de risico's bij de uitvoering bij Wetterskip Fryslân gelegd. Het uiteindelijke resultaat van dit werk is dat de gemaakte kosten binnen het lumpsum bedrag vielen. De aanwending van het verschil is voorbehouden aan het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2013 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve te vormen van € 1,4 miljoen.	€ 1,4 mln. (V)
Omzetten voorziening verkiezingen naar bestemmingsreserve verkiezingen Met behulp van een jaarlijkse dotatie aan de voorziening verkiezingen werden de toekomstige kosten van de verkiezingen gelijkmatig verspreid over meerdere jaren. De door ons sinds lange tijd gehanteerde – en door de accountant goedgekeurde – systematiek voor het vormen van een voorziening voor verkiezingen wordt door de accountant niet langer meer als aanvaardbaar aangemerkt. De belangrijkste reden hiervoor is dat op voorhand niet een verplichting mag worden opgenomen voor verkiezingen die naar de toekomst toe hun bestuurlijk nut hebben. Het argument dat dergelijke kosten horen bij de 'bestuurlijke structuur' van een waterschap en dat hiervoor ook voorzieningen gevormd kunnen worden, wordt landelijk niet meer geaccepteerd. De voorziening is daarvoor vrijgefallen ten gunste van het resultaat en toegevoegd aan een bestemmingsreserve.	€ 0,9 mln. (V)
Rente Door een lage rentestand is een positief resultaat gerealiseerd op de korte rente. De rentelasten lang zijn iets hoger uitgekomen dan geraamd. In het najaar is een korte lening omgezet naar lang zodat geprofiteerd kon worden van een rente dip door gunstige marktomstandigheden. Deze lening was niet begroot.	€ 0,3 mln. (V)

Bouwrente De hogere dan begrote onderhandenwerkpositie (OHW) per 1/1/2013 (begroot € 17,9 miljoen, werkelijk € 32,3 miljoen) heeft geleid tot een hogere activering van bouwrente. Dit heeft een positief effect op de exploitatie.	€ 0,2 mln.(V)
Onvoorzien De post onvoorzien van € 0,3 miljoen is in 2013 voor € 0,15 miljoen ingezet ter dekking van aanvullend onderzoek naar efficiencymaatregelen ter invulling van bezuinigingsmaatregelen uit het MeerjarenPerspectief 2014-2018.	€ 0,2 mln. (V)
Inkoop- en efficiencyvoordelen In 2013 zijn diverse structurele kostenbesparingen gerealiseerd voor onder meer drukkosten, bureaubehoeften, kopieerkosten, abonnementen, vergaderkosten, verzekeringskosten en schoonmaakkosten. Deze besparingen zijn voor een groot gedeelte al meegenomen in begroting 2014.	€ 0,2 mln. (V)
Waterschapshuis Het Waterschapshuis heeft de jaarrekening 2012 opgesteld. In deze jaarrekening zijn meegenomen de eindafrekening voor het Tax-i project en de eindafrekening voor de lopende projecten 2010-2012 waaraan de waterschappen in het verleden hebben bijgedragen. Voor Wetterskip Fryslân resulteert een voordelig resultaat van € 0,1 miljoen. De Stichting Waterschapshuis is per ultimo 2012 beëindigd. Het vermogen is per 1-1-2013 overgegaan naar de Gemeenschappelijke Regeling Waterschapshuis.	€ 0,1 mln. (V)
Uitkering als gevolg van liquidatie Onderlinge Verzekeraar Overheden (OVO) De activiteiten van onze aansprakelijkheids- en fraudeverzekeraar OVO is beëindigd, waarbij het vermogen op basis van een verdeelsleutel is verdeeld over de leden.	€ 0,1 mln. (V)
Waardering deelnemingen op historische kosten in plaats van netto vermogenswaarde Bij de afwikkeling van de jaarrekening 2012 is reeds geconstateerd dat de deelneming in Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV is gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. Hoewel dat bedrijfseconomisch gezien een correcte wijze van waarderen is, is dit op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen (BBVW) niet toegestaan. Het BBVW schrijft voor dat tegen de historische kosten moet worden gewaardeerd. Het belang in de deelneming is daarmee € 0,7 miljoen te hoog gewaardeerd. Vorig jaar heeft het dagelijks bestuur besloten om dit recht te zetten in de jaarrekening 2013.	€ 0,7 mln. (N)
Dotatie personele voorziening De afronding van enkele personele kwesties vanwege onder andere arbeidsongeschiktheid, leidt tot een mutatie in de personele voorzieningen. Actualisatie van de ontstane WW-aanspraken leidt tot een extra dotatie van € 0,2 miljoen.	€ 0,2 mln. (N)
Dotatie pensioenvoorziening Wetterskip Fryslân heeft de pensioenen van de oud-bestuursleden in eigen beheer. In 2013 zijn de uitbetaalde pensioenen ten laste gebracht van de voorziening. De actualisatie van de verplichtingen aan het eind van 2013 heeft geleid tot een dotatie van € 0,3 mln. Dit was € 0,1 mln. hoger dan begroot.	€ 0,1 mln. (N)
Totale verschil jaarrekening en gewijzigde begroting	€ 2,4 mln. (V)

2.4.9. Personeelslasten

Bij het opstellen begroting 2013 zijn er afspraken gemaakt met het algemeen bestuur over de ontwikkeling van de personeelslasten. In 2013 is een personeelsbudget van € 39,7 miljoen van toepassing. Aanvullend is met het algemeen bestuur de afspraak gemaakt dat in specifieke gevallen de totale personeelslasten boven dit bedrag mogen uitkomen. Het betreft hier onder andere uitgaven voor het programmaplan organisatie ontwikkeling en de omzetting van goederen- en diensten-budget in inhuurbudget in de omstandigheid dat sprake is van aanzienlijke efficiency voordelen.

In onderstaande tabellen worden de personeelslasten voor 2013 weergegeven.

Personeelsbudget

(bedragen x € 1 miljoen)

	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Personeelsbudget begroting	40,8	39,7	39,1	-0,6

Bruto personeelslasten

De uitgaven voor de bruto personeelslasten zijn € 0,6 miljoen lager dan opgenomen in de gewijzigde begroting 2013 en de financiële voortgangsrapportage tot en met september 2013. De oorzaken hiervan liggen vooral in wetswijzigingen en andere mutaties die zich in de maand december hebben voorgedaan.

De afwijking wordt met name veroorzaakt door:

- *Lagere sociale lasten in 2013 (eenmalig) i.v.m. wetswijziging belastingplan 2014*
In december 2013 heeft de Kamer een wetswijziging aangenomen. Deze wetswijziging leidt tot een verlaging van de sociale lasten met € 0,2 miljoen met terugwerkende kracht over het eerste halfjaar 2013. Dit komt als incidentele onderschrijding op de bruto personeelslasten tot uitdrukking.
- *Hogere aankoop Individueel Keuze Budget-verlof (IKB-verlof)*
Werknemers kunnen onder bepaalde voorwaarden salaris omzetten in IKB-verlof. In 2013 hebben werknemers voor € 0,2 miljoen meer hun IKB ingezet voor aankoop van verlof dan waarmee rekening was gehouden. Deze reductie van personeelskosten heeft met name in december 2013 plaatsgevonden.
- *Lagere opleidingskosten*
Conform de sectorale arbeidsvoorwaardenregelingen waterschapspersoneel (SAW) is in de begroting een opleidingsbudget opgenomen. De werkelijke opleidingskosten zijn € 0,1 miljoen lager.

Naast bovenstaande structurele personeelslasten zijn in 2013 de volgende incidentele personeelslasten van toepassing.

Incidentele personeelslasten 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Incidentele personeelslasten met dekking detachering / personeelsbaten	0,2	0,2	0,2	-
Omzetting G&D budget in inhuurbudget (doelmatigheid)	-	-	0,1	0,1
Beschikbaar budget voor organisatieontwikkeling	1,0	1,0	0,8	-0,2
Personeelslasten te dekken uit bestemmingsreserve (resultaat neutraal)	0,1	0,1	0	-0,1
Totaal incidentele personeelslasten	1,3	1,3	1,1	-0,2

Omzetting G&D budget in inhuurbudget

Uit bedrijfseconomische overwegingen is in 2011 door het dagelijks bestuur besloten om onderzoekswerkzaamheden van ons eigen laboratorium naar gewasbeschermingsmiddelen, gedurende drie jaren zelf uit te voeren en niet uit te besteden. De jaarlijkse dekking vindt plaats met behulp van omzetting van goederen- en dienstenbudget (€ 0,1 miljoen).

Organisatieontwikkeling

Voor het organisatieontwikkelingstraject is € 1,0 beschikbaar in de begroting 2013 en opgenomen als personeelslasten. In 2013 is het volledige bedrag besteed, waarvan € 0,8 miljoen als personeelslasten en € 0,2 miljoen als goederen en diensten.

Personeelslasten te dekken uit bestemmingsreserve (resultaat neutraal)

Er vindt voor de personeelslasten geen onttrekking uit de bestemmingsreserve voor gegevensbeheer plaats. De onttrekking vindt wel plaats maar dan in de vorm van goederen en diensten omdat deze opdracht is uitbesteed aan de markt.

Onderstaande tabel geeft de bruto en netto personeelslasten voor 2013 weer met daaronder een toelichting op de afwijkingen.

Bruto-netto berekening personeelslasten 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	C	C-B
Bruto personeelslasten*	40,8	39,7	39,1	-0,6
Te activeren personeelskosten	-4,0	-4,0	-3,8	-0,2
Uren tbv diensten voor derden	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Netto personeelslasten (plafondafpraak)	36,7	35,6	35,4	-0,8

*= exclusief incidentele personeelslasten en exclusief afschrijvingslasten

Te activeren uren

Eén van de maatregelen die genomen is om de personele lasten in de begroting 2013 van € 40,8 miljoen naar € 39,7 miljoen terug te brengen is het verder verlagen van het budget inhuur. Hiervoor is bij de behandeling van de begroting een begrotingswijziging voorgesteld en aangenomen.

Om de transitie mogelijk te maken is bij genoemde begrotingswijziging het budget goederen en diensten tijdelijk opgehoogd. Voor projecten betekent dit dat door uitbesteding meer werkzaamheden op de markt worden gezet. Het gevolg is dat de uren aan investeringsprojecten (geactiveerde uren) lager uitvallen omdat de inzet van externe ondersteuning nu rechtstreeks op de investeringsprojecten wordt verantwoord en niet meer via inhuur als geactiveerde lasten.

3. Paragrafen

3.1. Ontwikkelingen in het verslagjaar

De ontwikkelingen in het verslagjaar zijn in hoofdstuk 2 beschreven. Daarnaast zijn de ontwikkelingen in bijlage 1 aan de hand van de programma's en de bijbehorende beleidsmaatregelen uitgebreid beschreven. Voor de belangrijkste ontwikkelingen in het verslagjaar 2013 wordt dan ook verwezen naar hoofdstuk 2 en bijlage 1.

3.2. Incidentele baten en lasten

In het verslagjaar 2013 zijn er een aantal financiële mee- en tegenvallers geweest. In deze paragraaf wordt een overzicht en een korte toelichting gegeven op deze incidentele lasten en baten.

In het jaar 2013 is een bedrag van € 927.000 verantwoord aan incidentele lasten.

Incidentele lasten

(bedragen x € 1.000)

Nr.	Omschrijving	Bedrag
a	Nazorg diverse projecten	84
b	Afboeking gemaakte kosten	166
c	Afwaarderen Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV naar historische kostprijs.	676
	Totaal	927

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

a) Met betrekking tot een aantal projecten zijn, nadat het betreffende project is geactiveerd, nog kosten gemaakt. Dit betreffen met name de kosten gemaakt voor de projecten 'twee gemalen Terschelling' (€ 53.000) en 'Joure-Zuid e.o.' (€ 13.000). Gezien de geringe omvang van deze kosten worden deze in de exploitatie opgenomen als incidentele last.

b) Met betrekking tot een aantal projecten zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. In het kader van Strategisch programmeren zijn alle projecten opnieuw beoordeeld op de bijdrage aan de bestuurlijke doelen in relatie tot de beschikbare kredietruimte. Dit heeft geleid tot een herprioritering van de projecten. Een paar oever- en kadeprojecten, waaronder Makkum- Wons (€ 105.000) en Gaastmar – Âldegea (€ 27.000), zijn vanwege deze her prioritering stopgezet en doorgeschoven en worden opgepakt na 2018. De gemaakte kosten zijn als incidentele last opgenomen in de exploitatie.

c) De waardering van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV is voorheen gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. Zoals vorig jaar gemeld door de accountant is dat bedrijfseconomisch gezien een correcte wijze van waarden, maar het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen (BBVW) schrijft voor dat tegen historische kosten moet worden gewaardeerd. De afwaardering is niet aangepast in de jaarrekening 2012, vanwege de verwachting dat de activiteiten zouden worden ondergebracht in een samenwerkingsverband met de gemeente Súdwest-Fryslân (pilot waterketenbedrijf). De afwaardering zou worden verwerkt bij het vormen van een samenwerkingsverband. Omdat duidelijk is dat de pilot waterketenbedrijf niet zal plaatsvinden is de afwaardering in de jaarrekening 2013 verwerkt.

Naast incidentele lasten zijn er in 2013 ook incidentele baten. In 2013 is een bedrag van € 574.000 aan incidentele baten verantwoord. Dit bedrag heeft betrekking op de volgende posten:

Incidentele baten

(bedragen x € 1.000)

Nr.	Omschrijving	Bedrag
a	Ontvangen subsidie voorbereidingskosten en lumpsum HWBP	1.445
b	Vrijval diverse voorboekingen	325
c	Verzekering	49
d	Waterschapshuis	115
e	Diversen	85
	Totaal	2.019

a) Met betrekking tot HWBP projecten voor de periode 2008 tot en met 2011 zijn, op basis van de destijds geldende subsidieregeling, voorbereidingskosten ontvangen. Deze voorbereidingskosten zijn forfaitair uitgekeerd. De ontvangen subsidie voor voorbereidingskosten bleken in het geval van een tweetal projecten (Dijkverbetering Terschelling en Havendam Lemmer) hoger te zijn dan de werkelijke kosten. Daarnaast is met betrekking tot een HWBP project als pilot een lumpsum met het HWBP-bureau vastgelegd in de beschikking. Hierbij zijn de risico's bij de uitvoering bij Wetterskip Fryslân gelegd. Het uiteindelijke resultaat van dit werk is dat de gemaakte kosten binnen het lumpsum bedrag vielen. De aanwending van deze gelden is voorbehouden aan het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân.

b) Ten behoeve van de activering van investeringen zijn in de afgelopen jaren inschattingen gemaakt van nog te besteden interne uren en nog te betalen kosten voor afronding en nazorg. Ook in 2013 zijn de diverse voorboekingen kritisch beoordeeld en zijn een aantal afgeboekt. Op grond van de huidige kennis is duidelijk geworden dat deze kosten niet zullen worden gemaakt.

c) De activiteiten van onze aansprakelijkheids- en fraudeverzekeraar Onderlinge Verzekeraar Overheden (OVO) zijn ondergebracht bij een andere verzekeraar. Na liquidatie is het vermogen verdeeld over de leden.

d) Het Waterschapshuis heeft de jaarrekening 2012 opgesteld. In deze jaarrekening zijn meegenomen de eindafrekening voor het Tax-i project en de eindafrekening voor de lopende projecten 2010-2012 waaraan de waterschappen in het verleden hebben bijgedragen. Voor Wetterskip Fryslân resulteert een voordelig resultaat van € 0,1 miljoen.

e) Diverse kleinere bedragen hebben tot een incidentele bate geleid van € 85.000.

3.3. Reserves en voorzieningen

In de begroting 2013 was rekening gehouden met een onttrekking uit de reserves ter grootte van € 3,0 miljoen. Deze onttrekking was gebaseerd op het in 2009 vastgestelde beleid voor de reserves en voorzieningen. In 2013 hebben er onttrekkingen plaatsgevonden ter grootte van € 3,7 miljoen welke in de jaarrekening 2013 zijn verwerkt. De onttrekkingen zijn toegelicht per programma. Voor een verdere toelichting op de reserves wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Naast de diverse reserves kent het waterschap vijf voorzieningen. De meeste hiervan zijn arbeid gerelateerd. Aan het begin van 2013 bedroeg het saldo van de voorzieningen € 6,4 miljoen. In de loop van het jaar zijn de onttrekkingen rechtstreeks ten laste gebracht van de voorzieningen. In

totaal is in 2013 een bedrag van € 1,5 miljoen onttrokken aan de voorziening. Hiervan heeft € 0,9 miljoen betrekking op het vervallen van de voorziening verkiezingen (het vrijgekomen bedrag is toegevoegd aan de bestemmingsreserve verkiezingen). Aan het eind van 2013 zijn de voorzieningen opnieuw beoordeeld en is een bedrag van € 0,7 miljoen toegevoegd. Het saldo van de voorzieningen bedroeg aan het eind van 2013 € 5,6 miljoen. Een totaaloverzicht van de voorzieningen staat in de jaarrekening onder toelichting op de balans (zie § 4.5).

3.4. Weerstandsvermogen

In de vergadering van 15 december 2009 heeft het algemeen bestuur het geactualiseerd beleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen voor de periode 2010-2014 vastgesteld.

Op grond van dit besluit kent Wetterskip Fryslân de volgende reserves:

1. Algemene reserves
2. Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie
3. Overige bestemmingsreserves

Algemene reserves dienen om toekomstige financiële tegenvallers risico's / calamiteiten van algemene aard op te kunnen vangen en om een jaarrekening, die met een tekort sluit, in evenwicht te kunnen brengen. We kennen een algemene reserve voor de taak watersysteembeheer en één voor de taak zuiveringsbeheer. In 2011 is het benodigde weerstandsvermogen getoetst door een extern bureau. Uit deze toetsing blijkt dat een weerstandsvermogen van € 5 miljoen voldoende is. In 2014 zal een risicosessie worden georganiseerd waarbij de belangrijkste risico's opnieuw in kaart worden gebracht mede in relatie tot het weerstandvermogen.

Voor het watersysteembeheer wordt een minimumbedrag van afgerond € 3,0 miljoen voldoende geacht. Het maximum van deze reserve is bepaald door bovengenoemd bedrag te verhogen met 4% van de omslag. De maximumnorm wordt op deze manier bepaald op afgerond € 6,0 miljoen.

Voor de taak zuiveringsbeheer wordt een minimumbedrag van afgerond € 2,0 miljoen voldoende geacht. Het maximum van deze reserve is bepaald door bovengenoemd bedrag te verhogen met 3% van de omslag. De maximumnorm wordt op deze manier bepaald op afgerond € 4,0 miljoen.

Dit is gebaseerd op de volgende risicoscenario's:

1. Het peilbesluit voldoet niet aan wettelijke eisen, waardoor de funderingen van een aantal huizen schade ondervinden.
2. Overstroming als gevolg van een nalatigheid van Wetterskip Fryslân in een relatief dun bevolkt gebied, waarbij huizen en bedrijven schade lijden.
3. Een rwzi valt voor een periode van twee maanden uit. Het afvalwater moet vervoerd worden via de weg of het water naar een andere rwzi.
4. Tegenvallende belastinginkomsten (VE à € 50).
5. Stijging energiekosten.
6. Rentederving voorfinanciering wordt niet vergoed.
7. Onvoorziene meerwerkkosten in aanbesteding (juridificering van de maatschappij).

In onderstaande tabel zijn deze basisgegevens voor de risicosimulatie opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Omvang		Update 2011			Kans
Risico		Minimale impact	Verwachte impact	Maximale impact	Een keer in aantal jaren
1	Peilbesluit voldoet niet aan wettelijke eisen	500	1.000	1.500	10
2	Overstroming tgv nalatigheid Wetterskip Fryslân	10.000	25.000	40.000	100
3	Extra transportkosten tgv uitval rwzi voor 2 maanden	1.000	2.000	3.000	10
4	Tegenvallende belastinginkomsten	500	1.000	1.500	5
5	Stijging van energiekosten	235	470	705	5
6	Rentederving voorfinanciering wordt niet vergoed	50	76	100	10
7	Onvoorziene meerwerkkosten in aanbesteding	250	500	750	10

Input risicosimulatie (Wetterskip Fryslân) update 2011

In onderstaande tabel is de totaal verwachte schade op basis van simulatie weergegeven. De uitkomsten van de verwachte schadeomvang zijn gegeven bij verschillende zekerheidsniveaus. Bij een zekerheidsniveau van 99% is de aan te houden reserve voor Wetterskip Fryslân € 5.025.861. Dit houdt in dat als Wetterskip Fryslân dit bedrag op haar balans aanhoudt, zij in 99 van de 100 jaar voldoende reserves heeft om de schades op te vangen.

(bedragen x € 1)

Jaarlijkse schadelast - weerstandsvermogen update 2011		
Resultaten simulatie		
Scenario	zekerheidspercentage	maximale impact
Negatief scenario eens in 5 jaar	80%	1.293.500
Negatief scenario eens in 10 jaar	90%	1.909.430
Negatief scenario eens in 20 jaar	95%	2.682.619
Negatief scenario eens in 50 jaar	98%	3.517.098
Negatief scenario eens in 100 jaar	99%	5.025.861
Negatief scenario eens in 200 jaar	99,5%	26.107.000

Verwachte schade op basis van simulatie (update 2011)

Indien de reserves boven de minimumnorm komen wordt het meerdere overgeboekt naar de bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie. Voor zover de algemene reserve en bestemmingsreserve tariefsegalisatie boven de minimum norm zijn kan het meerdere gebruikt worden om in de komende vijf jaren een zo gelijkmatig mogelijke tariefstijging te bewerkstelligen. Aan het eind van 2013 was de stand van de algemene reserve en bestemmingsreserve tariefsegalisatie voor de taak watersysteembeheer € 17,5 miljoen en was de stand van de algemene reserve en bestemmingsreserve tariefsegalisatie voor de taak zuiveringsbeheer € 3,9 miljoen.

Een bijzondere vorm van bestemmingsreserves zijn de categorale reserves. Categorale reserves ontstaan als in een jaar de belastingopbrengst van een categorie 3% of meer afwijkt van de begrote opbrengst. Deze meer- of minderopbrengst wordt dan geheel overgeboekt naar de categorale reserve en in de jaren daarna verrekend met de betreffende categorie door aanpassing van het tarief. Wetterskip Fryslân kent de volgende categorale reserves:

- Ingezeten
- Gebouwd
- Ongebouwd
- Natuur

Ultimo 2013 heeft Wetterskip Fryslân geen categorale reserves.

Het algemeen bestuur kan bij de bestemming van het resultaat besluiten tot het instellen en toevoegen van bedragen aan bestemmingsreserves. Deze reserves kennen een specifieke bestemming voor bepaalde doeleinden. Voorwaarde voor het vormen van een bestemmingsreserve is dat er een duidelijk plan van aanpak of projectbeschrijving ten grondslag ligt aan de bestemming. De hoogte van de bestemmingsreserve dient gebaseerd te zijn op een deugdelijke raming. Voor een toelichting per reserve wordt verwezen naar de toelichting op de balans (zie § 4.5).

3.5. Waterschapsbelastingen

Heffing en omslagen 2013

In het jaar 2013 zijn de aanslagen opgelegd op basis van onderstaande tarieven.

Heffingsplichtigen	Eenheid	Tarief 2013
Watersysteembeheer		
Watersysteemheffing		
Ingezetenen	Woonruimte	€ 72,08
Gebouwd		
• Binnendijks	% WOZ-waarde	0,05663%
• Buitendijks	% WOZ-waarde	0,01416%
Ongebouwd		
• Buitendijks onbemalen	Hectare	€ 10,04
• Buitendijks bemalen	Hectare	€ 30,12
• Binnendijks onbemalen	Hectare	€ 40,16
• Binnendijks bemalen	Hectare	€ 60,24
Natuur	Hectare	€ 4,51
Verontreinigingsheffing		
Woningen en bedrijven die rechtstreeks op het oppervlaktewater lozen	Vervuilingseenheid	€ 53,81
Zuiveringsbeheer		
Zuiveringsheffing		
Woningen en bedrijven (forfaitair, tabel een meetplichtige)	Woonruimte	€ 53,81

Omslag watersysteembeheer

De omslag watersysteembeheer bestaat uit een vijftal componenten:

- ingezetenenomslag;
- omslag eigenaren gebouwd;
- omslag eigenaren ongebouwd;
- natuur;
- verontreinigingsheffing (directe lozers op oppervlaktewater).

Het belastinggebied omvat de provincie Fryslân, inclusief de Friese Waddeneilanden, en het Groninger Westerkwartier.

Omslag zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt op grond van de Waterschapswet en het Waterschapsbesluit geheven van gebruikers van woningen of bedrijfspanden die indirect afvalwater lozen op het oppervlaktewater.

Deze heffing wordt opgelegd aan alle gezinnen en bedrijven op basis van het aantal Vervuilingseenheden (VE). Het belastinggebied omvat de provincie Fryslân, inclusief de Friese Waddeneilanden en het Groninger Westerkwartier.

Netto belastingopbrengsten naar taak

(bedragen x € 1 miljoen)

Taak	Primaire begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Verschil
	A	B	C	C - B
Watersysteembeheer	73,7	73,7	74,2	0,5
Zuiveringsbeheer	45,5	45,5	45,4	0,0
Totaal	119,1	119,1	119,6	0,5

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

Watersysteembeheer

Belastingopbrengsten naar categorie

Categorie	Begroting 2013	Jaarrekening 2013	Verschil	3 % norm
	A	B	B-A	
Ingezetenen	19.677.840	19.786.475	108.635	590.335
Gebouwd	37.386.020	37.534.576	148.556	1.121.581
Ongebouwd	15.596.738	15.780.616	183.878	467.902
Natuur	218.735	219.137	402	20.000
Verontreinigingsheffing	1.563.181	1.656.314	93.133	
Kwijtschelding	-631.800	-673.609	-41.809	
Oninbaar	-140.400	-120.741	19.659	
Totaal	73.670.314	74.182.768	512.454	

Gebouwd:

De opbrengst is € 0,1 miljoen hoger dan begroot. De WOZ-waarde is hoger dan bij de begroting was ingeschat.

Ongebouwd:

De opbrengst is € 0,2 miljoen hoger dan begroot. In de begroting is de afgelopen jaren rekening gehouden met een beperkte afname van het ongebouwd door nieuwbouw en dergelijke. Deze afname is geringer dan oorspronkelijk begroot.

Gezien het verschil tussen jaarrekening en begroting (zie kolom verschil) lager is dan de 3% norm (zie laatste kolom tabel), wordt er geen categorale reserve gevormd.

Zuiveringsheffing

Belastingopbrengsten naar categorie

Categorie	Begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil
	A	B	B-A
Bedrijven en woningen	47.675.660	47.704.777	29.117
Kwijtschelding	-1.798.200	-1.917.957	-119.757
Oninbaar	-399.600	-342.885	56.715
Totaal	45.477.860	45.443.935	-33.925

Kwijtschelding:

De totale kwijtschelding in 2013 is uitgekomen op een bedrag van € 2.590.805 miljoen (Watersysteembeheer: € 0,67 miljoen en Zuiveringsbeheer: € 1,92 miljoen). Een bedrag van € 159.061 heeft betrekking op voorgaande jaren. Hier was een balanspost voor opgenomen aan het eind van 2012. Deze balanspost was € 42.500 hoger dan de kwijtschelding van voorgaande jaren. Aan het eind van 2013 is een bedrag opgenomen voor de nog te verlenen kwijtscheldingen over 2013 van € 201.600.

3.6. Investeringsparagraaf

3.6.1. Algemeen

Een belangrijk deel van het werk van Wetterskip Fryslân wordt gerealiseerd in de vorm van projecten. Dit zijn investeringswerken, die vooral betrekking hebben op de watersysteem- en waterketen infrastructuur. Daarnaast is er sprake van investeringen in bedrijfsmiddelen. Alle investeringen hebben gemeenschappelijk, dat deze in het jaar na ingebruikname worden geactiveerd. De kosten komen in de jaren daarna als afschrijvingslast in de exploitatie terug. Een aantal investeringen is ondergebracht in langlopende programma's. De belangrijkste ontwikkelingen in het boekjaar zijn hieronder weergegeven.

- Voor het **HWBP (HoogWaterBescherminingsProgramma)** is vooral aan de voorbereiding van de dijkverbeteringswerken gewerkt. Zo is voor het project Ameland de MER-procedure en de projectplan procedure afgerond. Tevens is het uitvoeringskrediet aangevraagd en verstrekt door het algemeen bestuur. Daarnaast is de voorbereiding afgerond en is de beschikking voor de uitvoering verstrekt door het programma bureau HWBP. De contractfase wordt in 2014 afgerond.
Het project IJsselmeer kleibekleding en piping maatregelen IJsselmeerwaterkering zit in de besteksfase en in de voorbereiding van de vergunningsaanvraag. De uitvoering van het werk vindt plaats door het aanbrengen van een bekleding, opgebouwd uit zetsteen en asfalt, in combinatie met een groene kruin en binnen talud. De projectplanprocedure is inmiddels gestart. De voorbereiding voor het project versterking Waddenzeedijk heeft vertraging opgelopen, doordat tijdens het graven van een proefsleuf ten behoeve van de besteksvorbereiding geconstateerd is, dat er sprake was van een grote hoeveelheid water in de dijk en verontreiniging in de teen van de dijk. In overleg met het programmabureau is de afgelopen periode naar een alternatieve uitvoeringsmethode gezocht. De uitvoering zal naar verwachting in 2016 plaatsvinden.
- In het kader van het **Herstelprogramma oevers en kaden** zijn er in 2013 91 kilometer aan werken uitgevoerd. Er is met de provincie Fryslân overlegd om dit programma te temporiseren in verband met de druk die dit programma uitoefent op de afschrijvings- en rentelast in de

exploitatie van het waterschap. Dit overleg heeft voorlopig geleid tot verlenging van de termijn voor realisatie tot 2029 voor het kade herstelprogramma. Dit wordt vastgelegd in het nieuwe Waterbeheerprogramma, dat in 2015 wordt vastgesteld.

- Ook de 2^e fase van het project renovatie onderbouw van het **Ir. D.F. Woudagemaal** is in 2013 afgerond.
- Project **Vijfhuizen** betreft de realisatie van een zeegemaal nabij Vijfhuizen met een vispassage, de realisatie van de aanvoerrote van boezemwater naar het gemaal en een waterafvoer in het buitendijks gebied. Het project is mogelijk door bijdragen van het Waddenfonds en Rijkswaterstaat en wordt op basis van afspraken binnen de integrale gebiedsontwikkeling Ferwerderadiel 'Fernijt' medegefinancierd door de subsidieverstrekkers POP2 en ILG (pMJPgelden). De totale kosten worden geraamd op € 12,5 miljoen. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de gebiedsontwikkeling en behartigt belangen van Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat, Provincie Fryslân, gemeente Ferwerderadiel en It Fryske Gea. Het proces van de projectuitwerking duurt langer door noodzakelijke afstemming met de verkwalderingsplannen buitendijks, grondverwerving in combinatie met technische uitwerking binnendijks en de behandeling van 23 zienswijzen op het ontwerp-projectplan. Het projectplan is in december 2012 door het algemeen bestuur vastgesteld. Nadien is er door uiteindelijk twee personen beroep bij de rechtbank ingebracht. De behandeling daarvan heeft op 10 oktober 2013 plaatsgevonden. Alle door de bezwaarmakers ingediende beroepen zijn door de rechtbank ongegrond verklaard, één reclamant heeft daarna hoger beroep ingebracht bij de Raad van State. De behandeling van dit hoger beroep is waarschijnlijk in april of mei 2014.

Daarnaast is er beroep bij de rechtbank, en in tweede instantie hoger beroep bij de Raad van State ingebracht tegen de omgevingsvergunning van het gemaal. Ook de behandeling van dit hoger beroep zal naar verwachting plaatsvinden in april of mei 2014.

Dit kan betekenen dat de uitvoeringstermijnen misschien niet binnen de einddata van de subsidie beschikking vallen. Hierop vindt overleg plaats met de subsidiënten.

Het aanvullend projectplan voor het afvoergedeelte tussen het eind van de 800 meter geul en het Wad is in overleg met Rijkswaterstaat opgesteld, vastgesteld door het dagelijks bestuur, en vervolgens op 17 december 2013 ter inzage gelegd.

- Op het gebied van zuiveringstechnische werken kon er in 2013 een versnelling plaatsvinden als gevolg van het vaststellen van het Integraal ZuiveringsPlan (IZP). Nadat het IZP door het algemeen bestuur in februari 2013 was vastgesteld, is het krediet voor de projecten aanpassing rwzi Wolvega en rwzi Workumvrijgegeven door het algemeen bestuur. De aanpassing rwzi Drachten is voorbereid in 2013 en na eerste behandeling in het bestuur in het najaar van 2013 doorgeschoven naar 2014. Het bestuur wil deze aanpassing gelijktijdig behandelen met het toekomstperspectief van rwzi Wijnjewoude. Deze aanvraag vergt meer studie (actualiseren optimalisatie studie afwaterwater systeem) dan was voorzien. Ook is in 2013 gewerkt aan de voorbereiding van de aanpassing voor de rwzi Heerenveen. In verband met de totale noodzakelijke vervanging van de slibverwerking te Heerenveen, zijn de voorbereidingen voor een nieuwe slibverwerking in de vorm van een energiefabriek te Leeuwarden in volle gang.

3.6.2. Kredietportefeuille

De kredietportefeuille geeft de totaal door het algemeen bestuur beschikbaar gestelde kredieten weer. In onderstaand overzicht is de ontwikkelingen in de kredietportefeuille per ultimo 2013 opgenomen.

Netto kredietportefeuille 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2013	Jaarrekening 2013	Water veiligheid	Voldoende water	Schoon water	Organisatie
Omvang per 01/01/13	96,4	94,8	41,4	39,5	11,3	2,6
Verstrekingen 2013	72,1	70,6	18,7	21,8	19,1	11,0
Saldo bij- en aframingen*	-	-2,4	-1,2	-1,4	0,3	-0,1
Afgeronde projecten	-61,9	-49,6	-25,8	-20,0	-3,1	-0,7
Over te hevelen kredieten	-	-0,3	-	-0,3	-	-
Omvang per 01/01/14	106,6	113,1	33,1	39,6	27,6	12,7

*= het betreffen hier de bij- en aframingen die bij de financiële voortgangsrapportages hebben plaats gevonden.

3.6.3. Verstrekte kredieten

Het totaal aan verstrekte kredieten voor nieuwe projecten (€ 70,6 miljoen) in 2013 valt € 1,5 miljoen lager uit dan begroot.

Het krediet voor aanpassing van de rwzi Drachten/Wijnjewoude is in 2013 niet aangevraagd (€ 4 miljoen). Reden is, dat eerst een actualisatie van de verouderde optimalisatiestudie afvalwater systeem (OAS) nodig bleek.

Er is in 2013 door het algemeen bestuur een krediet verstrekt voor een bedrag van € 8,9 miljoen voor de herinrichting huisvesting, inclusief het energiezuinig maken van het gebouw aan de Harlingerstraatweg. Er zijn plannen om de Technische Dienst te huisvesten op het terrein bij het hoofdkantoor. Het hiervoor benodigde krediet (€ 3,8 miljoen) is niet aangevraagd in afwachting van de ontwikkelingen rond het laboratorium. Indien het laboratorium een samenwerking aangaat en wordt verplaatst, kan de TD op de huidige plek van het laboratorium worden gehuisvest. Zodra hierover in 2014 meer duidelijkheid bestaat, wordt een kredietaanvraag voor de huisvesting Technische Dienst aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Bij meevallende aanbestedingen worden projecten tegen lagere kosten gerealiseerd. Het krediet wordt dan neerwaarts bijgesteld. Per saldo is voor € 2,4 miljoen aan krediet afgeraamd. In de financiële voortgangsrapportages is dit gedurende het jaar aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Tevens is er sprake van een over te hevelen krediet in 2013 van in totaal € 0,3 miljoen. Het over te hevelen krediet wordt in § 3.6.5 nader toegelicht.

De grootste projecten omvatten een netto kredietverstrekking van € 1 miljoen of hoger. Hieronder worden deze per programma weergegeven.

Projecten met een netto krediet verstrekking van > € 1 miljoen

(bedragen x € 1 miljoen)

Waterveiligheid	
O&K project Gaastermeer fase 1 e.o.	6,9
Activeerbare landelijke HWBP bijdrage	2,9
O&K Swette de Burd 3 ^e module	2,8
O&K project Lits-Leyen en PG de Putten	2,5
KRW life project Alde Feanen	1,2
HWBP dijkversterking Ameland* (bruto € 68 miljoen)	0,0

*) Betreft Rijks gelden

Voldoende water	
Renovatie gemalen	3,4
Nieuwbouw gemalen 2013 1 ^e deel	2,2
Gemaal nieuwe Ruigezandsterpolder	2,0
Ruilverkaveling Baarderadeel	1,4
Gemalen Nieuwkruisland	1,2
Mini gemalen 2013	1,2

Schoon water	
rwzi Wollega	8,2
rwzi Workum	6,4
Persleiding Houtgehage	2,5

Organisatie	
Herinrichting huisvesting	8,9

3.6.4. Afgeronde projecten

In 2013 is voor een bedrag van € 49,6 miljoen aan projecten afgerond. Het bedrag dat ten laste van 2013 wordt geboekt is € 12,3 miljoen lager dan begroot. De verklaring hiervoor is als volgt:

Bij de afronding van projecten in 2012 bleek dat er voor een bedrag van € 11,1 miljoen meer projecten zijn afgerond dan was begroot.

Dit is ook gemeld bij de jaarrapportage over 2012. Een goede voorbereiding/aanbesteding in 2011, een combinatie van marktomstandigheden en gunstige weersomstandigheden in 2012 en de vlotte afronding van de knelpunten hoogwater ontstaan in januari 2012 liggen hieraan ten grondslag. In de begroting 2013 (opgesteld medio 2012) werd er nog vanuit gegaan, dat een deel van deze projecten begin 2013 zouden worden afgerond.

Grote afgesloten projecten in 2013 zijn:

- Gemaal Graverijpolder;
- Gemaal Alde Lune;
- Gemalen Lytse Bouwhoeke;
- Gemalen nieuwbouw 2011.

In onderstaande tabellen zijn de afgeronde projecten per programma weergegeven. De afwijkingen tussen het netto beschikbaar gestelde krediet en de werkelijke realisatie worden daar verklaard. De afgeronde projecten met een overschrijding van meer dan 5% op het krediet worden aansluitend aan de tabel per programma toegelicht. In de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Wetterskip Fryslân is vastgelegd, dat een investeringskrediet voor een project met 5% tot een maximum van € 0,1 miljoen mag worden overschreden.

Waterveiligheid

Project	Krediet		Werkelijke netto uitgaven	Netto verschil		Toelichting afwijking
	Bruto	Netto		in €	in %	
Waterveiligheid	36.853.226	25.743.480	24.973.044	-770.436	-3,0%	
Subtotaal primaire keringen	6.164.021	3.206.000	3.197.307	-8.693	-0,3%	
HWBP - Riensluis Lemmer	2.978.021	20.000	20.000	-	0,0%	
HWBP - Activeerbare bijdrage Landelijk programma 2013	2.932.000	2.932.000	2.931.572	-428	0,0%	
IJsselmeerkering steenbestorting 2012	127.000	127.000	125.292	-1.708	-1,3%	
Steenbestorting nabij Molkwerum	127.000	127.000	120.444	-6.556	-5,2%	
Subtotaal verzamelkrediet oevers en kaden	30.689.205	22.537.480	21.775.736	-761.744	-3,4%	
Fietspad De Zwette	3.405.000	853.000	843.987	-9.013	-1,1%	
Blesbroggepoolder en Swattediekien	970.300	144.300	144.729	429	0,3%	
(Nije) Wurdumer Feart - Grou	1.120.000	1.120.000	1.078.207	-41.793	-3,7%	
It Heidenskip e.o.	7.771.183	5.341.183	5.238.604	-102.579	-1,9%	A
De Potten (bij Sneek)	4.065.000	2.904.275	2.916.727	12.452	0,4%	
Greonterp-Westhem	1.305.644	1.291.644	1.305.973	14.329	1,1%	
Earnewâld e.o.	750.000	750.000	747.736	-2.264	-0,3%	
Heeg e.o.	-	-	-100.389	-100.389	-	B
Burstumerrak fase 2	885.000	214.000	208.492	-5.508	-2,6%	
Noordelijke Elfstedenvaarroute fase 2/ Oevers en kaden	1.308.778	1.308.778	1.301.447	-7.331	-0,6%	
Hooivaart de Deelen	4.534.000	4.276.000	4.265.866	-10.134	-0,2%	
Prinses Margrietkanaal-Noord e.o.	-	-	-80.482	-80.482	0,0%	
Birstumerrak fase 2 - grond	-	-	-295.000	-295.000	-	C
Idaerd Eagum	1.043.300	1.003.300	965.097	-38.203	-3,8%	
O&K aanpak knelpunten hoogwater 2012	1.214.000	1.214.000	1.097.045	-116.955	-9,6%	D
Burgumermar knelpunten	1.450.000	1.250.000	1.303.181	53.181	4,3%	
Langesloot fase 2	162.000	162.000	155.517	-6.483	-4,0%	
Tjonger+Zijlsterij Koll (knelp.HW 2012)	200.000	200.000	196.435	-3.565	-1,8%	
Meinesleat + Jeltsleat (knelp.HW 2012)	350.000	350.000	340.828	-9.172	-2,6%	
Nazorg Skipsleat-Beetstervaart	100.000	100.000	95.846	-4.154	-4,2%	
Natuurvriendelijke oever Dokkumer Ie	55.000	55.000	45.891	-9.109	-16,6%	

A) It Heidenskip (onderschrijding € 102.579)

De in het bestek ingeschatte hoeveelheid benodigde grond bleek bij de afrekening aan het einde van het project behoorlijk lager te zijn. Er was minder grond nodig. In het bestek was voorzien, dat afrekening plaats zou vinden op basis van geleverde grond. De totale kosten zijn daarom lager.

B) Heeg e.o. (onderschrijding € 100.389)

Het bedrag was gereserveerd voor het ophogen van de Kade. Het werk hoeft niet meer door Wetterskip Fryslân uitgevoerd te worden, omdat de status gaat wijzigingen van regionale naar lokale kering. Het bedrag kan vrijvallen omdat het niet nodig was het werk uit te voeren..

C) Birstumerrak fase 2 grond (onderschrijding € 295.000)

In het kader van het oever- en kadeproject Birstumerrak is vanwege de integraliteit een pMJP subsidie verleend. In een vroegtijdig stadium zijn destijds gronden aangekocht met als doel uiteindelijk circa 12 hectare Ecologische hoofdstructuur (EHS) te realiseren. Voor de vergoeding van deze gronden zijn recentelijk afspraken gemaakt met de provincie. De ontvangen subsidie op dit project komt daarmee uit op € 966.000, terwijl was gerekend op € 671.000. Omdat er geen rekening was gehouden met een vergoeding voor de aangekochte gronden valt de totale subsidie € 295.000 hoger uit.

D) Overige knelpunten Hoogwater (onderschrijding € 116.955)

Alle knelpunten hoogwater die begin 2013 tevoorschijn kwamen zijn afgerond met uitzondering van een aantal onderdelen, waarbij Wetterskip Fryslân afhankelijk is van derden. Dit betreft onder andere de kade langs de Lauwers en de kade in het bebouwd gebied van Kollum. Deze knelpunten worden, indien overeenstemming met de externe partijen is bereikt, in 2014 in onderhoudsprojecten opgepakt; daardoor wordt de investeringsruimte niet volledig aangewend. Bij deze knelpunten is geen direct gevaar voor de veiligheid.

Voldoende water

Project	Krediet		Werkelijke netto uitgaven	Netto verschil		Toelichting afwijking
	Bruto	Netto		in €	in %	
Voldoende water	20.456.375	20.334.458	19.871.347	-463.111	-2,3%	
Subtotaal waterbeheersingswerken	6.290.537	6.168.037	5.707.071	-460.966	-7,5%	
LI Beekdal Linde 2e module	92.500	70.000	69.961	-39	-0,1%	
Bijdrage waterstructuur Grou	200.000	200.000	200.068	68	0,0%	
Noordelijke Elfstedenvaartroute fase 2/ waterlopen	1.361.545	1.361.545	1.368.022	6.477	0,5%	
Inrichtingsplan Kleine Wielen	1.008.125	1.008.125	1.007.929	-196	0,0%	
Bodemdaling Burgum NW claim	-	-	-172.594	-172.594	-	E
Jellegat	294.000	294.000	-	-294.000	Overgeheveld	
Stedelijk water Paesens Moddergat	250.000	150.000	125.652	-24.348	-16,2%	F
Stedelijk water Herstructurering de Bouwen	420.000	420.000	420.430	430	0,1%	
Duiker Woudvaart	160.000	160.000	158.132	-1.868	-1,2%	
Zaagtand Ravenswoud	66.000	66.000	67.253	1.253	1,9%	
Duiker waterafvoer Harlingen-Zuid	26.000	26.000	26.194	194	0,7%	
Sted. water verbetering watersysteem Noardburgum	23.000	23.000	22.485	-515	-2,2%	
Stuwen en Gemalen ZO FRL 2012	1.179.367	1.179.367	1.185.545	6.178	0,5%	

RVK Baarderadeel grondaankoop	1.210.000	1.210.000	1.227.994	17.994	1,5%	
Subtotaal gemalen	14.165.838	14.166.422	14.164.276	-2.145	0,0%	
Renovatie Woudagemaal	3.001.458	3.001.458	3.001.458	-	0,0%	
Gem. Rodenburger- en Zuiderfennenpolder	1.848.000	1.848.000	1.879.142	31.142	1,7%	
Gemaal Graverijpolder	1.635.000	1.635.000	1.618.224	-16.776	-1,0%	
Gemalen Lytse Bouhoeke	1.323.241	1.323.824	1.315.853	-7.971	-0,6%	
Renovatie gemalen en opmalingen 2009	381.043	381.043	401.007	19.964	5,2%	G
Gemaal Alde Lune	1.450.000	1.450.000	1.392.318	-57.682	-4,0%	
Gemalen nieuwbouw 2011	3.320.000	3.320.000	3.349.178	29.178	0,9%	
Gemaal Dongerdielen	556.007	556.007	556.007	-	0,0%	
Minigemalen 2013	299.767	299.767	299.767	-	0,0%	
Gemalen renovatie 2012/2013	351.322	351.322	351.322	-	0,0%	

E) Bodemdaling Burgum NW Claim (onderschrijding € 172.594)

Ultimo 2013 is er een uitspraak gekomen in de zaak rond de bodemdaling rond Burgum tegen de NAM. Hierbij is een bedrag toegekend van € 172.594 aan Wetterskip Fryslân. Dit wordt in mindering gebracht op de in het verleden geactiveerde kosten.

F) Stedelijkwater Paesens Moddergat (onderschrijding € 24.348)

De uitvoeringskosten van het gezamenlijke project met gemeente Dongeradeel vielen mee. De afrekening vond plaats op basis van daadwerkelijk uitgevoerde werkzaamheden. De verdeling van de kosten tussen gemeente en Wetterskip Fryslân is daarop aangepast.

G) Renovatie Gemalen 2009 (overschrijding € 19.964)

Dit betreft de afronding van gemalen verzamelkrediet 2009. Bij een aantal gemalen bleek de technische staat slechter dan was voorzien en is de renovatie duurder uitgevallen. Daarnaast zijn door tegenvallende weersomstandigheden meer uren door de technische dienst besteed dan begroot.

Schoon water

Project	Krediet		Werkelijke netto uitgaven	Netto verschil		Toelichting afwijking
	Bruto	Netto		in €	in %	
Schoon water	3.142.644	3.142.644	3.140.257	-2.387	-0,1%	
Groot onderhoud rioolgemalen	687.644	687.644	687.644	-	0,0%	
RWZI Damwoude verv. Besturing	675.000	675.000	663.144	-11.856	-1,8%	
RWZI Besturing Ameland-Terschelling	1.375.000	1.375.000	1.372.501	-2.499	-0,2%	
RWZI KAM maatregelen 1	405.000	405.000	416.968	11.968	3,0%	

Organisatie

Project	Krediet		Werkelijke netto uitgaven	Netto verschil		Toelichting afwijking
	Bruto	Netto		in €	in %	
Organisatie	689.039	689.039	688.132	-907	-0,1%	
Tractoren Ropta met voorlader en Ferwerd	151.000	151.000	165.286	14.286	9,5%	H
Vervanging Quads (2 x) 2013 MURA	26.000	26.000	25.880	-120	-0,5%	
Aanschaf overig materieel 2013	50.000	50.000	46.307	-3.693	-7,4%	
Software technisch documentbeheer Engineering	50.000	50.000	42.700	-7.300	-14,6%	
Basisregistraties Grootchalige Topografie digitaliseren watergangen 2012	54.174	54.174	53.523	-651	-1,2%	
Vervanging hardware 2013	147.865	147.865	147.865	-	0,0%	
Vervanging software 2013	156.000	156.000	156.184	184	0,1%	
Landmeetinstrumenten 2013	28.000	28.000	25.168	-2.832	-10,1%	
Microwave Moisture / Solids Analyzer	26.000	26.000	25.218	-782	-3,0%	

H) Tractoren Ropta met voorlader en Ferwerd (overschrijding € 14.286):

Het krediet voor de twee tractoren is door de niet begrootte BTW overschreden met circa € 14.000.

3.6.5. Over te hevelen kredieten

Jellegat

Het project Jellegat (krediet € 294.000; programma voldoende water) is destijds vanwege een impasse omtrent de grondoverdracht stopgezet. Door actief handelen van verschillende partijen is er alsnog overeenstemming bereikt over de werkzaamheden. Naar verwachting wordt het project in 2015 alsnog uitgevoerd in combinatie met de uitvoeringsmaatregelen in WGP Ferwerderadiel. Om deze reden wordt voorgesteld het project administratief af te sluiten en het beschikbaar gestelde krediet over te hevelen naar WGP Ferwerderadiel.

3.6.6. Uitgaven

Uitgaven 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

	Primaire begroting 2013		Jaarrekening 2013		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Waterveiligheid	21,9	12,4	19,1	11,3	-2,8	-1,1
Voldoende water	16,0	11,7	19,6	18,1	3,6	6,4
Schoon water	8,0	8,0	5,1	5,1	-2,9	-2,9
Organisatie	3,6	3,6	1,0	1,0	-2,6	-2,6
Totaal	49,5	35,7	44,8	35,5	-4,7	-0,2

Algemeen

Op totaal niveau valt de realisatie van de uitgaven op de investeringen € 0,2 miljoen lager uit dan begroot.

Programma waterveiligheid

De provincie Fryslân heeft een aantal voorschotten (subsidies) sneller uitbetaald dan begroot omdat de provincie Fryslân haar bevoorschottingsschema heeft aangepast. Hierdoor zijn de subsidies al in 2013 ontvangen in plaats van 2014. Het gaat hierbij in het bijzonder om subsidies op onder andere de oever- en kadeprojecten De Potten, Burgumermar en Birstumerrak.

Programma voldoende water

Bij de gemalen liggen de geraamde uitgaven hoger dan begroot met name als gevolg van de werkzaamheden aan het Ir. D.F. Woudagemaal, waarvoor ultimo 2012 een krediet is toegekend voor de 2^e fase. Deze uitgaven voor een bedrag van € 3,6 miljoen zijn niet meegenomen bij het opstellen van de begroting 2013. Reden hiervoor is, dat deze aanvraag kwam nadat de begroting was opgesteld. De projecten Gemalen Rodenburger- en Zuiderfennepolder en Gemalen Renovatie lopen vooruit op de planning. De gunstige weersomstandigheden tijdens de uitvoeringsperiode zijn hier debet aan, waardoor de cashflow in 2013 hoger is dan was begroot. De uitgaven voor dit project zullen in 2014 lager zijn.

Programma schoon water

De netto uitgaven binnen het programma schoon water liggen € 2,9 miljoen onder de geplande uitgaven. Hier liggen de volgende oorzaken aan ten grondslag:

- Als gevolg van de geringe bereidheid van de grondeigenaren om afspraken te maken, loopt de voortgang van de aanleg van rioolwaterpersleidingen en aanverwante voorzieningen achter op de planning. Hierdoor blijft het uitgavenniveau van deze projecten € 1,6 miljoen achter op de begroting.
- De besluitvorming over de renovatie van de rwzi Wolvega is niet in december 2012 maar net voor de zomer 2013 afgerond. De besluitvorming over de revitalisering van deze zuivering is vorig jaar uitgesteld in afwachting van de vaststelling van het Integraal ZuiveringsPlan (IZP). Het IZP is richtinggevend voor het gehele zuiveringsconcept van Wetterskip Fryslân. De resultaten van het IZP zijn nu direct vertaald in het projectplan. Zoals bij de kredietverstrekkingen al is gemeld, vergt ook de voorbereiding van rwzi Wijnjewoude meer studie (actualiseren optimalisatiestudie) dan was voorzien. Hierdoor blijft bij de zuiveringsinstallaties het uitgavenniveau € 1,3 miljoen achter ten opzichte van de planning. Het actualiseren van de optimalisatie studie is in 2013 afgerond. Het project rwzi Wijnjewoude zal in 2014 een vervolg krijgen.

Programma organisatie

De uitgaven binnen het programma organisatie vallen € 2,6 miljoen lager uit dan was gepland. De belangrijkste oorzaken voor dit verschil zijn:

- Het ritme van uitgaven voor enkele investeringen binnen het programma Organisatie verloopt iets anders (€ 2,1 miljoen) dan bij het opstellen van de begroting 2013 was voorzien. De eerste deelprojecten uit het automatiseringsproject organisatieontwikkeling zijn met succes afgerond. De latere start in afwachting van de door het algemeen bestuur gevraagde contraexpertise ICT en de volgorde van de werkzaamheden ten opzichte van het ontwikkelen van de processen (eerst organiseren, dan automatiseren) maakt dat voor enkele deelprojecten de geplande aanschaffingen en implementaties vooral in 2014 plaatsvinden. Daarnaast is de vervanging van een aantal geplande software modules uitgesteld om te waarborgen dat de software aansluit bij de wensen die voortkomen vanuit het organisatie ontwikkelingsproces. Het gaat hierbij met name om de processen Beheer en Onderhoud welke in 2013 zijn uitgewerkt. De door Wetterskip Fryslân ondersteunde koerswijziging van het Waterschapshuis met betrekking tot het geografische informatiesysteem IRIS (stoppen met beheer en onderhoud) betekent dat Wetterskip Fryslân de geplande upgrade van IRIS heeft afgelast. De beschikbare investeringsmiddelen voor onderhoud op de geografische

informatievoorziening (waaronder legger en beheerregister) worden effectiever besteed aan de geleidelijke invoer van vervangende oplossingen in de periode 2014-2016.

De herinrichting van de huisvesting heeft forse consequenties voor de werkplek faciliteiten en inrichting, en de daarmee samenhangende technologische keuzes. Om de noodzakelijke vervangingsinvesteringen toekomstvast in te zetten zijn de geplande vervangingsinvesteringen in hardware waar verantwoord uitgesteld totdat een visie op de technologische ondersteuning van de werkplek is uitgewerkt. In 2014 worden de benodigde vervangingen, binnen de kaders van deze visie, alsnog gedaan.

- Uit onderzoek is naar voren gekomen, dat het verstandiger is om de bedrijfscontinuïteit rondom ICT als dienst in te kopen in plaats van zelf te investeren in een uitwijk voor ICT. De voorgenomen investeringsuitgaven van € 0,4 miljoen komen hiermee te vervallen.
- Labapparatuur (lonchromotograaf en robot lutum analyser) is nog wel in 2013 besteld maar de aflevering en betaling vindt pas in 2014 plaats. De uitgaven waren € 0,2 miljoen lager dan begroot.
- Op verzoek van het algemeen bestuur is een onderzoek uitgevoerd naar het leasen dan wel kopen van rollend materieel. Met het oog op de uitkomsten van genoemd onderzoek is in 2012 de reguliere vervanging van een kraan, een bedrijfsauto met duikerspuit unit en overig materieel uitgesteld. De kredietaanvraag voor dit materieel is in februari 2013 in het algemeen bestuur vastgesteld. In de begroting 2013 kon geen rekening worden gehouden met het doorschuiven van deze uitgaven omdat de noodzaak tot verschuiving pas na het opstellen van de begroting bleek. De uitgaven op het materieel komen daarmee € 0,1 miljoen hoger uit dan begroot.

3.7. Financiering

Het doel van financieringsmanagement is het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van Wetterskip Fryslân. De 'Wet Financiering Decentrale Overheden' (Wet Fido) is hierop van toepassing.

Voor het financieren van de uitgaven heeft Wetterskip Fryslân interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de lopende inkomsten. Onder de externe financiering vallen de korte en de langlopende leningen.

De financieringsparagraaf in de jaarrekening 2013 bestaat uit:

- Treasury
- Staat van herkomst en besteding van middelen
- Kasstroomoverzicht
- Opbouw en verloop langlopende schuld
- Opbouw en verloop korte schuld
- Rente
- Renterisico
- EMU-saldo

Treasury

Het treasurystatuut en de AO/IC bepalen de spelregels waarbinnen de treasuryactiviteiten van Wetterskip Fryslân mogen worden uitgevoerd. Dit treasurystatuut heeft tot doel een objectieve en transparante verantwoording vooraf en achteraf mogelijk te maken, middels een formeel kader waarbinnen de treasury-activiteiten binnen Wetterskip Fryslân dienen plaats te vinden. Deze geplande activiteiten worden ieder jaar vooraf vastgelegd in een treasuryjaarplan.

De treasurycommissie is in 2013 vijf maal bijeen geweest en heeft uitvoering gegeven aan de doelstellingen zoals opgenomen in dit jaarplan.

Staat van herkomst en besteding van middelen 2013

De mutatie van de netto vlottende financiering in 2013 met € 18,0 miljoen kan worden verklaard in de navolgende staat van herkomst en besteding van middelen.

Staat van herkomst en besteding van middelen 2013

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Herkomst	Besteding	Mutatie
Resultaat 2013		3,8	
- afschrijvingen	24,4		
- desinvesteringen	1,6		
- investeringen		34,9	
Vreemd vermogen lang			
- voorzieningen		0,7	
- omzetten voorziening verkiezing naar bestemmingsreserve	0,9		
- afname langlopende leningen		5,5	
Financieringsmutatie	26,9	44,9	-18,0
Vlottende financieringsmiddelen			
- toename crediteuren	5,1		
- toename overlopende passiva	29,2		
- toename voorraden		0,1	
- toename liquide middelen		0,1	
- toename debiteurensaldo		15,1	
- toename overlopende activa		1,0	
Mutatie Netto Vlottende financieringsmiddelen	34,3	16,3	18,0
	61,2	61,2	0,0

Kasstroomoverzicht

De toename van het saldo van liquide middelen van € 0,1 miljoen wordt verklaard in het navolgende kasstroomoverzicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

Kasstroomoverzicht	2013
Resultaat	-3,8
Afschrijving vaste activa	24,4
Mutatie reserves en voorzieningen	0,2
Bruto kasstroom uit operaties	20,8
Exploitatie	
Toename van de vorderingen	-16,1
Toename kortlopende schulden	34,3
Toename voorraad	-0,1
kasstroom uit operationele activiteiten	18,2
Investeringsactiviteiten	
Investeringsactiviteiten in vaste activa	-34,9
Desinvesteringen	1,6
kasstroom uit investeringsactiviteiten	-33,3
Kapitaalstortingen	
Opgenomen leningen (€ 75 miljoen +/- € 20 miljoen CAP omgezet naar kortlopende schuld)	55,0
Aflossingen leningen 2014	-60,6
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-5,6
Toename liquiditeiten	0,1

Opbouw en verloop langlopende schuld

Met betrekking tot de opbouw en het verloop van de langlopende schuld van Wetterskip Fryslân in 2013 volgen hieronder enkele kernegevens.

(bedragen x € 1 miljoen)

Vreemd vermogen	2013	2012	2011	2010
Langlopende schuld op 1 januari	303,2	274,0	272,0	278,7
- Af: CAP omgezet naar kortlopende schuld	20,0			
- Af: Normale aflossingen	33,8	25,8	18,0	26,7
- Bij: Nieuwe geldleningen	75,0	55,0	20,0	20,0
Langlopende schuld op 31 december	324,4	303,2	274,0	272,0
Rentelast langlopende leningen	11,2	11,0	11,3	11,7

In 2013 is er voor een totaal bedrag van € 33,8 miljoen afgelost. Hiertegenover staat dat € 75 miljoen is opgenomen aan nieuwe leningen. Per saldo is de langlopende schuld toegenomen met € 21,2 miljoen. Om te profiteren van de gunstige kapitaalmarktomstandigheden (lage rente) is meer lange financiering aangetrokken dan begroot (een toename van € 8,9 miljoen was begroot).

In 2013 zijn vijf leningen aangetrokken en gestort. De belangrijkste kenmerken van deze leningen zijn:

Gestorte leningen in 2013

Tegenpartij	Rente %	Hoofdsom	Looptijd	Storting
NWB Bank	4,46%	€ 20.000.000	30 jaar	3-apr-13
NWB Bank	2,53%	€ 10.000.000	10 jaar	10-jul-13
NWB Bank	1M Eur + 0,02%	€ 15.000.000	1,3 jaar	9-aug-13
Provincie Limburg	3,17%	€ 15.000.000	15 jaar	30-aug-13
NWB Bank	3,50%	€ 15.000.000	26 jaar	25-nov-13

De gemiddelde rente van de langlopende leningenportefeuille is verlaagd tot 3,69% per ultimo 2013 (2012: 3,93%).

De duration (gemiddeld naar gewogen rentetypische looptijd) bedraagt circa 9,6 jaar (2012: 9,2).

Opbouw en verloop kortlopende schuld

Wetterskip Fryslân mag zijn activiteiten binnen de kasgeldlimiet financieren met korte middelen. De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan waarvoor Wetterskip Fryslân kortlopende financieringsmiddelen (looptijd korter dan een jaar) mag aantrekken. Als de kasgeldlimiet overschreden wordt moet worden overgegaan tot omzetting naar langlopende leningen (looptijd langer dan een jaar). De kasgeldlimiet heeft een omvang van 23% van het begrotingstotaal (€ 135 miljoen). Voor Wetterskip Fryslân geldt voor 2013 een kasgeldlimiet van € 31,1 miljoen. In artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) is bepaald dat de kasgeldlimiet niet voor een derde achtereenvolgende kwartaal mag worden overschreden.

Om meer gebruik te kunnen maken van de lage rente is in 2012 een cap afgesloten met een looptijd van 2 jaar. Een cap is een rente-instrument om gedurende een vooraf bepaalde periode de hoogte van de toekomstige te betalen (korte) rente (exclusief opslag) over een vaste hoofdsom (in dit geval € 20 miljoen) te maximeren. Omdat Wetterskip Fryslân met het afsluiten van de cap ervan verzekerd is dat de rente gedurende een lange tijd niet uitgaat boven een overeengekomen grens, wordt de onderliggende kasgeldlening beschouwd als lange financiering. Hierdoor kan er meer kort geld geleend worden dan de kasgeldlimiet toestaat.

(bedragen x € 1 miljoen)

Kortlopende vordering/schuld t.o.v. kasgeldlimiet	Vordering/ Schuld	Kasgeld limiet
1e kwartaal	46,0	31,1
2e kwartaal	61,8	31,1
3e kwartaal	30,1	31,1
4e kwartaal	20,0	31,1

In de bovenstaande tabel is de ontwikkeling van de kasgeldlimiet over 2013 weergegeven. De omvang van de vlottende schuld is gecorrigeerd met € 20 miljoen vanwege de afgesloten cap. Uit de tabel kan worden afgelezen dat de limiet de eerste twee kwartalen is overschreden om maximaal te profiteren van de zeer lage rente. In het derde kwartaal is overgegaan tot omzetting naar langlopende leningen zodat is voldaan aan de Wet Fido.

Rente

In onderstaande tabel worden de rentekosten weergegeven.

(bedragen x € 1 miljoen)

Rentekosten 2013	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil in €
	A	B	C	C - B
Rentelasten langlopende verplichtingen	11,1	11,1	11,2	0,1
Rentelasten rekening courant/kasgeld	0,5	0,5	0,1	-0,4
Totaal rentekosten	11,6	11,6	11,3	-0,3

Rente langlopende financiering

De rentelasten lang zijn iets hoger uitgekomen dan geraamd vanwege met name het aantrekken van een fixe lening (hoofdsom € 15 miljoen, looptijd 26 jaar) aan het eind van het jaar. Deze lening is aangetrokken omdat geprofiteerd kon worden van een rente dip door gunstige marktomstandigheden. Deze lening was niet begroot. Dit past binnen het treasuryjaarplan en het mandaat dat is afgegeven voor het aantrekken van langlopende leningen.

Rente rekening-courant/kasgeld rente

Op de korte rente is een voordeel gerealiseerd vanwege de (extreem) lage rentestand.

Renteomslag 2013

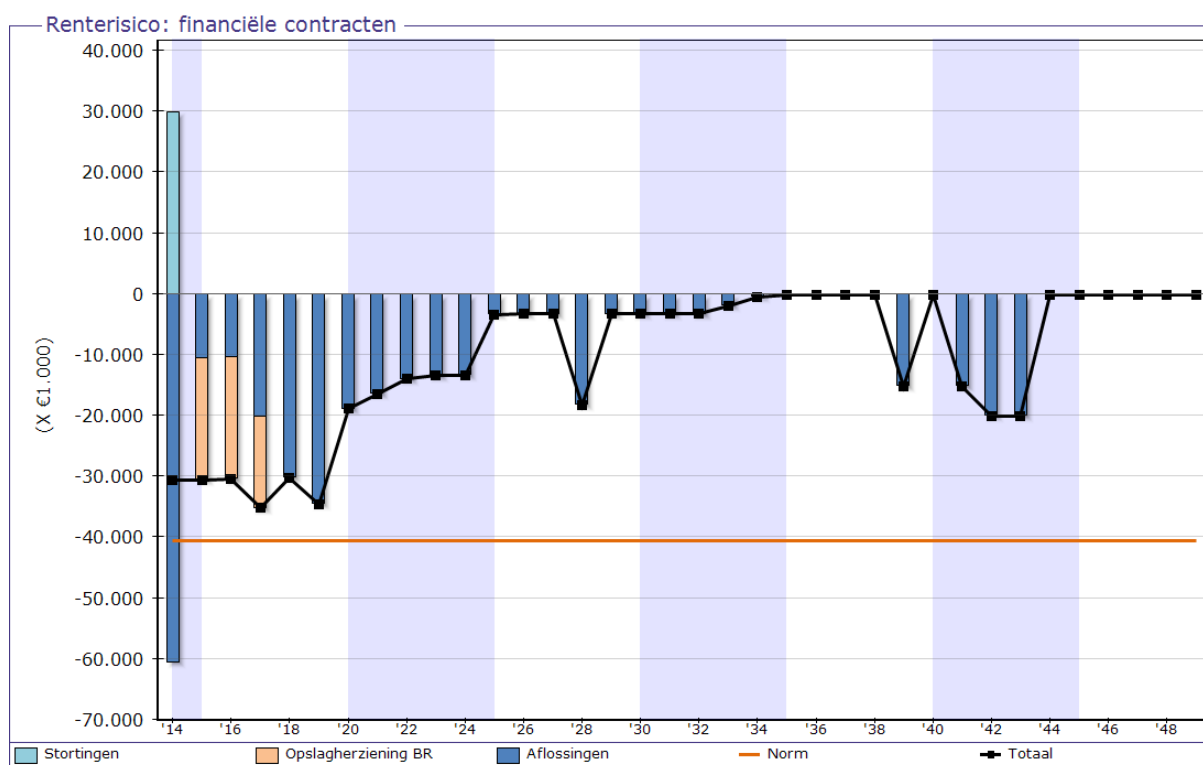
(bedragen x € 1 miljoen)

Renteomslagberekening	totaalbedrag	gemiddeld
Materiele vaste activa		
Materiele vaste activa per 1 januari	311,8	311,8
Geactiveerde werken per 1 januari	38,3	38,3
Overige investeringen/desinvesteringen	-1,6	-0,8
Afschrijvingen	-24,4	-12,2
subtotaal	324,1	337,0
Onderhanden werk		
Uitgaven op onderhanden werk per 1 januari	70,6	70,6
Geactiveerde werken per 1 januari	-38,3	-38,3
subtotaal	32,3	32,3
Financiële vaste activa		
Financiële vaste activa per 1 januari	0,5	0,5
subtotaal	0,5	0,5
Gemiddeld geïnvesteerd bedrag		369,8
Rente		
Rentekosten	11,2	
Totaal betaalde rente	11,2	
Renteomslagpercentage	11,2	3,03%
	1% van 369,8	

Renterisico

In de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido) is een renterisiconorm voor decentrale overheden vastgelegd. Voor waterschappen is deze norm gesteld op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat het totaal aan aflossingen en renteconversies in een jaar dus maximaal 30% van het begrotingstotaal mag bedragen.

Voor Wetterskip Fryslân ziet het renterisico er als volgt uit:

Bovenstaande grafiek laat het renterisico zien dat voortvloeit uit de huidige leningenportefeuille. De norm (volgens de wet Fido) ligt zoals gezegd op 30% van het begrotingstotaal voor waterschappen. Deze norm is ook in het treasury statuut opgenomen. In dit geval betekent dit dat de norm op circa € 40,5 miljoen ligt (30% van het begrotingstotaal van € 135 miljoen). In geen enkel jaar wordt de risiconorm overschreden.

Het renterisico wordt veroorzaakt door aflossingen en opslagherzieningen van basisrenteleningen. Tegenover de aflossingen staan de stortingen van de aangetrokken leningen. Deze worden weergegeven door middel van de lichtblauwe balken.

3.8. EMU-saldo

Het EMU-saldo van de waterschappen wordt in belangrijke mate bepaald door de netto investeringsuitgaven, de bruto-uitgaven minus de te ontvangen investeringssubsidies en andere bijdragen van derden.

In onderstaand overzicht wordt het begrote saldo afgezet tegen de realisatie.

(bedragen * € 1 miljoen)

EMU-saldo	Realisatie 2012 A	Begroot 2013 B	Realisatie 2013 C	Vershil B-C
EMU/exploitatiesaldo				
Bruto resultaat (voor onttrekking bestemmingsreserve)	-6,0	-6,0	0,1	6,1
Invloed investeringsuitgaven				
Bruto investeringsuitgaven	-64,4	-36,0	-40,1	4,1
Investeringsubsidies	10,5		5,2	-5,2
Verkoop van materiële en immateriële activa			1,6	-1,6
Afschrijvingen	22,9	24,3	24,4	-0,1
Invloed reserves en voorzieningen				
Toevoegingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.l.v. exploitatie	0,9	0,6	0,7	0,1
Onttrekkingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.l.v. exploitatie			0,0	0,0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen			-0,5	0,5
EMU saldo	-36,1	-17,1	-8,6	-8,5
Referentiewaarde (toelaatbaar EMU te kort)	-15,6	-18,5	-18,5	

Het EMU-saldo is € 8,5 miljoen lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger bruto resultaat van € 6,1 miljoen. De referentiewaarde voor het toelaatbaar EMU-tekort is niet overschreden.

3.9. Bedrijfsvoering

Voor de ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering wordt verwezen naar het programma organisatie in paragraaf 2.4.5.

3.10. Risicoparagraaf

Wetterskip Fryslân heeft bij het uitvoeren van haar activiteiten te maken met risico's en onzekerheden. Om de continuïteit en de kwaliteit van de werkzaamheden en de financiële positie van het waterschap te borgen voert Wetterskip Fryslân een actief risicomanagement, dat er op gericht is tijdig de belangrijkste risico's te identificeren en maatregelen te treffen om deze te beheersen. In deze paragraaf worden de belangrijkste risico's beschreven.

Financiële marktomstandigheden

De economische onzekerheid houdt nog steeds aan en heeft invloed op het rentebeleid van de EU. De kapitaallasten (rente- en afschrijvingslasten) vormen een groot onderdeel van de exploitatiebegroting. Wetterskip Fryslân staat de komende jaren voor grote investeringen waardoor de kapitaallasten evenals de financieringsbehoefte verder zullen stijgen. Hoewel een lichte stijging van de rente is ingecalculeerd kunnen de rentelasten bij een hogere rentestijging fors toenemen. De treasurycommissie kijkt proactief naar ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt om juiste en

tijdige beslissingen te kunnen nemen en zo de gevolgen van een rentestijging zo beperkt mogelijk te houden.

In paragraaf 3.7 is de invloed van deze ontwikkelingen op de rente en op het resultaat van Wetterskip Fryslân weergegeven.

Subsidies niet of niet geheel beschikbaar door regeringsbeleid

Als gevolg van de economische crisis staan de overheidsuitgaven onder druk. Dat kan zijn weerslag hebben op de subsidieverstreking voor de projecten. De meeste oever- en kadeprojecten voert Wetterskip Fryslân uit zonder subsidie, omdat daarvoor geen subsidiemogelijkheden zijn. De integrale projecten, waarbij ook vaak natuurdoelen een rol spelen, staan onder de druk van het nog te vormen regeringsbeleid.

Persleidingen

Het budget voor het aanpakken van urgente problemen met betrekking tot de persleidingen maakte tot en met 2013 onderdeel uit van het knelpuntenbudget zuiveringsbeheer. Dit budget is met ingang van 2014 opgeheven. Eventuele calamiteiten met de persleidingen zullen nu op een andere manier opgevangen moeten worden.

Project Vijfhuizen

Op 2 juli 2013 is door het algemeen bestuur besloten dat gemaal Vijfhuizen in uitvoering wordt genomen. Op 8 augustus heeft de rechtbank uitspraak gedaan en is de door de gemeente verleende omgevingsvergunning vernietigd. De locatie waar gemaal/vispassage gebouwd gaat worden viel gedeeltelijk buiten de bestemming waterbouwkundige doeleinden en in bestemming agrarische doeleinden, waar niet gebouwd mag worden. Dit betekent dat de gemeente het bestemmingsplan moet gaan wijzigen. De gevolgen en de invloed op de planning zijn op dit moment nog niet bekend.

Aquario

Eind 2013 is besloten dat er geen pilot waterketenbedrijf met de gemeente Súdwest-Fryslân wordt uitgevoerd. Inmiddels is besloten over te gaan tot liquidatie van Aquario. Bij de afhandeling van liquidatie wordt duidelijk wat de aandelen Aquario zullen opbrengen c.q. gaan kosten.

Wormengraasproject

Het innovatieve wormengraasproject in de slibverwerking van rwzi Wolvega is beëindigd. Het risico bestaat dat de initiatiefnemer een civiele procedure aanspant in verband met door hem vermeende geleden schade.

Grondvervuiling recreatiepark

In het derde kwartaal is samen met de gemeente Menaldumadiel en de provincie een groot onderzoek gestart naar overtredingen door een verwerker van grond. Het bedrijf heeft vervuilde grond toegepast in een grondwal, ontgrondingen en dempingen van een waterpartij nabij een recreatiepark. Daarnaast geldt voor het waterschap dat het bedrijf onvoldoende compensatie voor uitgevoerde dempingen heeft gerealiseerd. Inzet van Wetterskip Fryslân is om de overtredingen door de veroorzaker of op kosten van de veroorzaker te laten herstellen. De uitkomst hiervan staat nog niet vast.

Havendammen van Harlingen

Begin 2014 vindt overleg met de gemeente plaats over de overname van de havendammen van Harlingen door Wetterskip Fryslân. Deze dammen spelen een rol in zowel de kering als in het nautisch beheer. Na de aanleg in de vorige eeuw zijn de dammen overgedragen door het Rijk aan de gemeente Harlingen. De Noordderhavendam is deels afgetoetst in de verlengde derde veiligheidstoets primaire kering. Dit betekent dat groot herstel met een investeringsproject dient

plaats te vinden. Deze investering wordt als project opgevoerd in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Er zijn een tweetal mogelijke risico's:

- Het risico bestaat dat de voorgestelde verbetering niet wordt geaccepteerd in het HWBP.
- Het project heeft in het landelijke HWBP programma een lage urgentie; de programmering van het project is voorzien na 2020. Bij noodzakelijke vervroegde realisatie van het project moet Wetterskip Fryslân gaan voorfinancieren.

Assets

Wetterskip Fryslân kent een omvangrijk beheergebied met een complex watersysteem. Om dit watersysteem goed te laten functioneren beschikt Wetterskip Fryslân over een groot aantal assets (kapitaalgoederen) die periodiek onderhouden, gerenoveerd en vervangen moeten worden. Vanuit het in te voeren assetmanagement en het onderzoek toekomstbestendig watersysteem wordt inzicht verworven over de totale opgave voor de komende jaren. De uitkomst van deze onderzoeken zal het benodigde investeringsniveau voor de komende jaren in relatie tot risico, kosten en prestaties opleveren. Dit benodigde bedrag zal worden vergeleken met datgene wat in de begroting en het meerjarenperspectief is opgenomen.

Kosten reorganisatie

Er is voor de uitvoering van de reorganisatiemaatregelen mogelijk een voorziening nodig om deze uit te voeren. Bij het opstellen van deze jaarrekening is geen rekening gehouden met een mogelijke dotatie in een reorganisatievoorziening omdat de hoogte daarvan afhankelijk is van keuzes die verderop in het traject gemaakt worden. In 2014 wordt bepaald of er voldoende inzicht is om een eventuele reorganisatievoorziening te vormen.

Invloed van omgevingsfactoren op de toekomstige uitgaven bij investeringsprojecten en lange termijn plannen

Er zijn verschillende algemene externe factoren die invloed hebben op de in de begroting opgenomen uitgaven, zoals:

- In het verleden is gebleken dat zich gedurende het jaar gebeurtenissen voor doen met een vertragend effect op de projectuitvoering. Deze gebeurtenissen hebben te maken met onder andere vergunningverlening, de afhankelijkheid van externe partijen en mogelijkheden tot grondverwerving. Bij stagnatie van projecten wordt in de programmering een oplossing gezocht om door middel van het oppakken van andere projecten toch de jaaromzet te halen. Afhankelijk van het moment in het jaar wordt hierover adequaat een beslissing genomen.
- Een verlagend effect op de uitgaven vindt nog steeds plaats bij de aanbestedingen. In de sector grondverzet, wegenbouw en waterbouw vinden inschrijvingen nog steeds plaats onder de ramingen.

3.11. Verbonden partijen

Algemeen

Hierna zijn de partijen opgenomen waarmee Wetterskip Fryslân op de één of andere manier is verbonden. Conform de voorschriften uit het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen zijn de verbonden partijen niet geconsolideerd in de jaarrekening van Wetterskip Fryslân.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV is een zuivere holdingmaatschappij, waarin Wetterskip Fryslân een 100% belang heeft. De activiteiten van de holding bestaan voornamelijk uit het deelnemen in, zich financieel interesseren bij, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend over andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De vennootschappen waar de holding

in 2013 in deel nam waren Aquario Watermanagement BV voor 50% en de Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F. voor 50%.

Aquario Watermanagement BV

Aquario watermanagement BV is in 2001 opgericht door Wetterskip Fryslân en Vitens. Deze twee bedrijven nemen elk voor 50% deel in de besloten vennootschap. Het doel van Aquario is om in samenwerking met de deelnemende organisaties en gemeenten een nutsbedrijf voor het rioolbeheer in Friesland te ontwikkelen. *Definitieve besluitvorming rondom liquidatie Aquario nog toe voegen.*

Voorzuivering zuivelfabriek Workum VOF

De vennootschap onder firma is een samenwerkingsverband tussen Friesland Campina (voorheen Frico Cheese Workum (FCW)) en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV. De partners nemen ieder deel voor 50%. Het samenwerkingsverband is aangegaan in het kader van de afhaakproblematiek. Waterkwaliteitsbeheerders werden geconfronteerd met grote bedrijven die het voornemen hadden om zelf hun afvalwater te zuiveren. Dit kan de effectiviteit van de zuivering flink verminderen. De samenwerking is erop gericht om zowel een structurele overbelasting (als Friesland Campina al zijn afvalwater laat zuiveren door Wetterskip Fryslân) als een rest capaciteit (als Friesland Campina al zijn afvalwater zelf gaat zuiveren) te voorkomen.

Stichting ir. D.F. Woudagemaal

Het ir. D.F. Woudagemaal is een groot en fraai stoomgemaal uit 1920, dat nog steeds een cruciale functie heeft in het droog houden van Fryslân. Wetterskip Fryslân is eigenaar/beheerder van het Woudagemaal in Lemmer.

De Stichting heeft als doel voorwaarden te scheppen om een breed publiek in de gelegenheid te stellen op een cultureel verantwoorde wijze kennis te maken met het ir. D.F. Woudagemaal te Lemmer. Het gemaal is door de Unesco aangewezen als Werelderfgoed Monument.

Stichting Waterschapserfgoed

De Stichting Waterschapserfgoed heeft als doel de instandhouding van onroerend waterschapserfgoed. Het gaat hierbij vooral om de monumenten die beschermd zijn op grond van de monumentenwet van 1988. Het stichtingsbestuur heeft de verplichting op zich genomen zich in te spannen middelen te verkrijgen voor het kunnen restaureren van de objecten die in slechte staat verkeren en zich lenen voor een restauratie. Wetterskip Fryslân verleent ondersteunende diensten aan de Stichting Waterschapserfgoed.

Hefpunt

Hefpunt is het samenwerkingsverband op belastinggebied tussen Wetterskip Fryslân, Noorderzijlvest en Hunze en Aa's. De samenwerking is juridisch vormgegeven door een gemeenschappelijke regeling en is per 1 september 2007 opgericht. De standplaats van Hefpunt is Hoogkerk.

De samenwerking leidt ertoe dat de totale werkzaamheden door de schaalvergroting op een efficiëntere en effectievere wijze wordt uitgevoerd, met het uiteindelijke doel lagere perceptiekosten voor de deelnemende waterschappen.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is vanaf 2013 een Gemeenschappelijke Regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. In november 2013 is besloten om een nieuw Waterschapshuis 2.0 op te zetten waarin collectieve taken worden geminimaliseerd en gezamenlijke uitvoering van facultatieve taken toch mogelijk blijft. Hiervoor worden twee afzonderlijke onderdelen opgezet

binnen Het Waterschapshuis waarin respectievelijk de collectieve en facultatieve taken worden ondergebracht. Tussen deze onderdelen wordt een strikt financiële scheiding aangebracht zodat waterschappen die niet aan facultatieve taken deelnemen hierover geen financieel risico lopen. De verdere uitwerking van Waterschapshuis 2.0 vindt plaats in 2014.

Vereniging van Participanten Waterketen Noord-Nederland

In Leeuwarden is het vooraanstaande onderzoeksinstituut op het gebied van water, Wetsus, gevestigd. Het onderzoekswerk wordt ondersteund door nationale en internationale universiteiten. Het zal uiteindelijk resulteren in innovatieve en duurzame technologieën, die bijdragen leveren in het oplossen van (mondiale) watervraagstukken en zuiveringstechnieken. Samen met de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, de waterleidingbedrijven uit Groningen en Drenthe en het Waterlaboratorium Noord is een vereniging opgericht om te participeren in Wetsus. Door deze participatie wordt mede invulling gegeven aan het speerpunt innovatie uit het bestuursprogramma.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

In december 2012 heeft het waterschap besloten tot deelname aan de gemeenschappelijke regeling FUMO. De FUMO gaat de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichtingen uitvoeren voor alle Friese gemeenten, de provincie en het waterschap. Het waterschap gaat de vergunningadvisering, toezicht en handhaving bij indirecte lozingen onderbrengen bij de FUMO. Sinds de invoering van de Waterwet zijn de waterschappen geen bevoegd gezag zijn voor indirecte lozingen op rwzi's. Samenwerking met de bevoegde gezagen gemeenten en provincie is daarom van essentieel belang, hetgeen het beste gerealiseerd kan worden met deelname aan de FUMO.

3.12. Integriteitsparagraaf

Wetterskip Fryslân voert een integriteitbeleid. Het integriteitbeleid van het waterschap richt zich vooral op preventie: op verschillende manieren wordt gestimuleerd dat medewerkers zich bewust zijn van het belang van integer handelen. Om het bewustzijn te vergroten is in 2013 onder andere een bijeenkomst georganiseerd met de directie over het integriteitsprotocol en de werking daarvan in praktijk. Daarnaast is een start gemaakt met een verdere professionaliseringsslag op het gebied van integriteit. De uitkomsten hieruit leiden tot concrete maatregelen in 2014.

Op basis van het integriteitbeleid worden eventuele misstanden gemeld en onderzocht. In het afgelopen verslagjaar zijn een vijftal zaken aan de orde geweest van (vermoedens van) integriteitsschendingen. Deze meldingen betreffen vermoedens van diefstal van materiaal en ICT-apparatuur en het oneigenlijk gebruik van de mobiele telefonie. Daar waar nodig zijn deze meldingen middels een disciplinaire maatregel afgehandeld.

Naar aanleiding van de incidenten is een bewustwordingstraject gestart om de regels en normen beter onder de aandacht te brengen en bespreekbaar te maken.

3.13. Begrotingsrechtmatigheid

Tijdens de beleidsuitvoering is de hoofdregel dat budgetoverschrijdingen (beleidsmatig en/of financieel) autorisatie door het algemeen bestuur behoeven en dat begrotingswijzigingen vooraf door het dagelijks aan het algemeen bestuur worden voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Slechts indien de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken, zal achteraf een voorstel voor een begrotingswijziging moeten worden voorgelegd. Indien het algemeen bestuur daarmee instemt, wordt de besteding alsnog geautoriseerd.

Exploitatie

In de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Wetterskip Fryslân is in artikel 8, lid 2 het volgende aangegeven: Het dagelijks bestuur is bevoegd de netto-kosten van een programma met 5% van de netto-kosten met een maximum van € 500.000 te overschrijden zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur indien de middelen inzet past binnen het vastgestelde beleid en indien de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kan worden gevonden. Een dergelijk feit wordt achteraf aan het algemeen bestuur gerapporteerd. Overschrijdingen kleiner dan € 100.000 behoeven niet aan het algemeen bestuur te worden gemeld.

Om te voldoen aan het bepaalde in dit artikel zijn 3 begrotingswijzingen aan het algemeen bestuur aangeboden. De netto lasten van de vier programma's worden in 2013 niet overschreden. Zie ook 'jaarrapportage in één oogopslag, netto lasten per programma'.

Investerings

In de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Wetterskip Fryslân is in artikel 8, lid 3 en 4 het volgende aangegeven:

Lid 3

Het dagelijks bestuur is bevoegd de voor een investering geraamde uitgaven met maximaal 5% van de uitgaven te overschrijden, op voorwaarde dat de overschrijding niet meer bedraagt dan € 100.000, zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur indien deze mutaties passen binnen het vastgestelde beleid. Een dergelijk feit wordt achteraf aan het algemeen bestuur gerapporteerd.

Lid 4

Het dagelijks bestuur is bevoegd de voor een investering geraamde inkomsten met maximaal 5% van de inkomsten te onderschrijven, op voorwaarde dat de onderschrijving niet meer bedraagt dan € 100.000, zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur indien deze mutaties passen binnen het vastgestelde beleid. Een dergelijk feit wordt achteraf aan het algemeen bestuur gerapporteerd.

Bij de financiële voortgangsrapportages zijn voor investeringsprojecten waar dat speelde onder- en overschrijdingen voor gelegd aan DB en/of AB.

Over- en onderschrijdingen die zich hebben voorgedaan na de laatste financiële voortgangsrapportage zijn expliciet gemeld in bijlage 2 van de jaarrekening, zodat deze ook voldoen aan de rechtmatigheids criteria.

4. Jaarrekening 2013

4.1 Balans Wetterskip Fryslân

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA	2013	2012
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	8.514	5.775
Materiële vaste activa	386.415	376.602
Financiële vaste activa	513	1.195
	<u>395.443</u>	<u>383.572</u>
Vlottende activa		
Voorraden	642	576
Kortlopende vorderingen	27.013	11.761
Overlopende activa	2.887	1.920
Liquide middelen	3.250	3.240
	<u>33.791</u>	<u>17.498</u>
	<u>429.234</u>	<u>401.070</u>

PASSIVA	2013	2012
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	9.928	10.000
Egalisatiereserves	11.484	11.798
Bestemmingsreserves	12.269	14.579
Nog te bestemmen resultaat	2.863	43
	<u>36.544</u>	<u>36.420</u>
Voorzieningen		
	5.566	6.352
Langlopende schulden		
	<u>264.005</u>	<u>269.482</u>
Langlopende schulden		
Netto vlottende schulden korter dan één jaar	50.772	45.700
Overlopende passiva	72.347	43.115
	<u>123.119</u>	<u>88.816</u>
	<u>429.234</u>	<u>401.070</u>

4.2 Exploitatierekening naar kosten en opbrengstsoorten

(bedragen * 1.000)

omschrijving van de kostensoorten	Rekening 2013	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Rekening 2012
Rente	11.327	11.577	11.563	11.157
Afschrijvingen	24.437	24.254	24.311	22.963
Personeelslasten	40.436	42.015	40.960	40.912
Onderhoud door derden	14.996	14.224	14.943	13.931
Goederen en diensten derden	39.888	39.256	39.714	38.663
Bijdragen aan derden	2.721	3.245	3.075	3.408
Dotatie voorzieningen	679	274	274	1.600
Onvoorzien	0	300	300	0
	134.484	135.144	135.140	132.635
Voordelig resultaat	124	0	0	0

omschrijving van de opbrengstsoorten	Rekening 2013	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Rekening 2012
Financiële baten	3	0	0	112
Personeelsbaten	450	249	249	543
Goederen en diensten aan derden	3.823	1.040	1.099	2.523
Bijdragen van derden	1.244	260	260	770
Waterschapsbelastingen	122.682	122.116	122.116	116.736
Kwijtschelding en oninbaarverklaring	-3.055	-2.970	-2.970	-3.015
Geactiveerde lasten	8.506	8.458	8.529	8.949
Onttrekking aan voorzieningen	955	0	0	16
	134.608	129.154	129.283	126.635
Nadelig resultaat	0	5.991	5.858	6.000

4.3 Exploitatierekening naar programma's

Watersysteembeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Verschil begroting -/- rekening	Verschil gewijz. begroting -/- rekening
	A	B	C	A - C	B - C
Waterveiligheid	18,5	17,9	17,2	1,3	0,7
Voldoende water	41,0	42,1	41,7	-0,8	0,4
Schoon water	6,0	6,0	4,7	1,2	1,3
Organisatie	12,8	12,7	10,5	2,3	2,2
Totaal	78,3	78,8	74,1	4,1	4,7
Netto belastingen	-73,7	-73,7	-74,2	0,5	0,5
Resultaat	-4,6	-5,1	0,0	-4,6	-5,2

Zuiveringsbeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Verschil begroting -/- rekening	Verschil gewijz. begroting -/- rekening
	A	B	D	A - D	B - D
Waterveiligheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voldoende water	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0
Schoon water	39,5	38,9	38,2	1,3	0,7
Organisatie	7,1	7,0	6,8	0,2	0,2
Totaal	46,9	46,2	45,4	1,5	0,8
Netto belastingen	-45,5	-45,5	-45,4	0,0	0,0
Resultaat	-1,4	-0,7	0,1	-1,5	-0,8

Totaal

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil begroting -/- rekening	Vershil gewijz. begroting -/- rekening
	A	B	D	A - D	B - D
Waterveiligheid	18,5	17,9	17,2	1,3	0,7
Voldoende water	41,3	42,5	42,1	-0,8	0,4
Schoon water	45,4	44,9	42,9	2,5	2,0
Organisatie	19,9	19,8	17,4	2,5	2,4
Totaal	125,1	125,0	119,5	5,6	5,5
Netto belastingen	-119,1	-119,1	-119,6	0,5	0,5
Resultaat	-6,0	-5,9	0,1	-6,1	-6,0

4.4 Exploitatierkening naar kostendragers

Watersysteembeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil Gewijzigde begroting -/ jaarrekening
Netto lasten	70,7	71,2	68,0	3,2
Onvoorzien	0,2	0,2	0,0	0,2
Dividenden en overige algemene opbrengsten	7,4	7,4	6,1	1,3
Subtotaal lasten	78,3	78,8	74,1	4,7
Belastingen	74,4	74,4	75,0	-0,5
Kwijtschelding/oninbaar	-0,8	-0,8	-0,8	0,0
Subtotaal baten	73,7	73,7	74,2	-0,5
Resultaat voor onttrekking bestemmingsreserve	-4,6	-5,1	0,0	5,2
Onttrekking bestemmingsreserve	3,0	4,0	3,7	0,3
Dotatie bestemmingsreserves			-0,7	0,7
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	-1,6	-1,1	3,1	4,2

Zuiveringsbeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Begroting 2013	Gewijzigde begroting 2013	Jaarrekening 2013	Vershil Gewijzigde begroting -/ jaarrekening
Netto lasten	42,0	41,4	40,4	1,0
Onvoorzien	0,2	0,2	0,0	0,2
Dividenden en overige algemene opbrengsten	4,7	4,7	5,0	-0,3
Subtotaal lasten	46,9	46,2	45,4	0,8
Belastingen	47,7	47,7	47,7	0,0
Kwijtschelding/oninbaar	-2,2	-2,2	-2,3	0,1
Subtotaal baten	45,5	45,5	45,4	0,0
Resultaat voor onttrekking bestemmingsreserve	-1,4	-0,7	0,1	0,8
Onttrekking bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0
Dotatie bestemmingsreserve			-0,3	0,3
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	-1,4	-0,7	-0,2	0,5

Totaal nog te bestemmen resultaat	-3,0	-1,9	2,9	4,7
--	-------------	-------------	------------	------------

4.5 Toelichting op de balans

Ontwikkelingen na balansdatum

Na het afsluiten van het boekjaar 2013 hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die de hoogte en de samenstelling van de balans per balansdatum aanzienlijk beïnvloeden.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN BEPALING VAN HET RESULTAAT

Consolidatie

In de jaarrekening 2013 heeft geen consolidatie plaatsgevonden van de balansen van Wetterskip Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV. Op grond van de wettelijke verslaggevingsregels dient er geen consolidatie plaats te vinden.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen vervangings- of verkrijgingsprijs. Onder immateriële vaste activa zijn de bijdragen aan activa in eigendom van derden inzake het Hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen. Deze bijdrage wordt in analogie met de investeringen in de primaire keringen in 30 jaar afgeschreven.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen gebaseerd op de economische levensduur en rekening houdend met eventuele restwaarde. Afschrijvingen vinden lineair plaats vanaf het jaar na ingebruikname. Overboeking van gereedgekomen werken vanuit onderhanden werk naar investeringen vindt plaats op 1 januari van dat jaar. Op terreinen wordt niet afgeschreven. De historische kostprijs betreft de aanschaf- dan wel vervaardigingsprijs onder aftrek van ontvangen subsidies, bijdragen van derden en bijdragen uit reserves en/of voorzieningen. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere "vermindering" van de waarde indien deze naar verwachting duurzaam is.

Materiële vaste activa	Afschrijvingstermijnen
Gronden	geen
Vervoermiddelen en Werktuigen	5 – 10 jaar
Overige bedrijfsmiddelen	4 – 10 jaar
Kantoren en werkplaatsen	15 – 50 jaar
Primaire waterkeringen	10 – 30 jaar
Oevers en kaden	25 jaar
Watergangen en kunstwerken	10 – 25 jaar
Gemalen waterkwantiteit	10 – 40 jaar
Zuiveringsinstallaties	10 – 30 jaar
Wegen	10 – 20 jaar

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. Naar verwachting duurzaam ingetreden waardeverminderingen op balansdatum, dienen onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking te worden genomen. De afboeking wordt ongedaan gemaakt zodra de oorzaken van de waardevermindering niet meer bestaan. Voor bestaande risico's van toekomstige waardeverminderingen worden voorzieningen gevormd. Dergelijke voorzieningen dienen als een aftrekpост op het betreffende actief te worden

verwerkt. Deze voorziening wordt bepaald door een individuele beoordeling van de financiële vaste activa.

Vorraden

Vorraden bestaan uit grond- en hulpstoffen en zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijs dan wel lagere marktwaarde onder aftrek van een voorziening wegens incourantheid. Deze voorziening is bepaald door individuele beoordeling van de voorraden per balansdatum. Activering vindt plaats indien toekenning van een materiële waarde mogelijk is. Dit houdt in dat zogenaamde 'grijpvoorraden' niet geactiveerd worden.

Overige activa en passiva

Activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde. Op vorderingen wordt, indien noodzakelijk, een voorziening wegens oninbaarheid in mindering gebracht. Passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd en de pensioenvoorziening die tegen actuariële waarde is gewaardeerd.

Resultaatbepaling

Baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden als last genomen zodra zij voorzienbaar zijn. Baten worden verantwoord voor zover ze zijn gerealiseerd.

TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

Immateriële vaste activa

(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2012	Investering/ desinvestering	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2013
Bijdrage HWBP	2.843	2.932			192	5.583
Onderhanden werk (2013)	2.932	0				2.932
	5.775	2.932			192	8.514

Conform de notitie waarderingsgrondslagen is de bijdrage HWBP met ingang van 2012 opgenomen onder de post immateriële vaste activa. De bijdrage van 2013 is opgenomen onder de post onderhanden werk immateriële vaste activa, en wordt per 1 januari 2014 geactiveerd conform de waarderingsgrondslagen.

Materiële vaste activa

De post materiële vaste activa bevat de activa van Wetterskip Fryslân.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2012	Investering/ desinvestering	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2013
Gronden	2.483					2.483
Vervoermiddelen en Werktuigen	3.170	341			600	2.912
Overige bedrijfsmiddelen	2.078	1.748			1.211	2.615
Kantoren en werkplaatsen	12.447				438	12.009
Primaire waterkeringen	20.408	1.415			1.110	20.713
Oevers en kaden	77.197	11.971			4.543	84.625
Watergangen en kunstwerken	47.002	1.853			3.439	45.416
Gemalen waterkwantiteit	25.202	14.212			3.062	36.351
Zuiveringsinstallaties	118.741	3.774			9.695	112.820
Wegen	190				48	142
Onderhanden werk	67.683	6.494	7.849			66.328
	376.601	41.808	7.849	0	24.146	386.415

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

De post onderhanden werk is inclusief de projecten waarvoor vooraf een subsidiebedrag is ontvangen. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de investeringsparagraaf. Het bedrag aan gereedgekomen projecten dat per 1 januari 2014 overgeboekt wordt naar investeringen bedraagt € 48,7 miljoen.

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa is als volgt samengesteld:

(bedragen x € 1.000)

Financiële vaste activa	Stand 31-12-2012	+	-/-	Stand 31-12-2013
<i>Kapitaalverstrekking aan bedrijven</i>				
Deelneming Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV	776		676	100
Aandelen Waterschapsbank	413			413
<i>Kapitaalverstrekking aan overigen</i>				
Lening u.g. aan ambtenaren	6		5	1
Totaal	1.195		681	513

Door afrondingsverschillen sluit de optelling niet aan.

Deelneming Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV

Wetterskip Fryslân neemt via deze BV deel in een tweetal ondernemingen die werkzaamheden verrichten op het gebied van waterkwaliteit. Deze ondernemingen zijn de VOF voorzuivering Workum en Aquario BV.

Bij de afwikkeling van de jaarrekening 2012 is reeds geconstateerd dat de deelneming in Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV is gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. Hoewel dat bedrijfseconomisch gezien een correcte wijze van waarderen is, is dit op grond van het Besluit

Begroting en Verantwoording Waterschappen (BBVW) niet toegestaan. Het BBVW schrijft voor dat tegen de historische kosten moet worden gewaardeerd. Het belang in de deelneming is daarmee € 0,7 miljoen te hoog gewaardeerd.

Vorig jaar heeft het dagelijks bestuur besloten om dit recht te zetten in de jaarrekening 2013.

Aandelen Waterschapsbank

Wetterskip Fryslân is in het bezit van 3.409 aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank.

De aandelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Lening u.g. aan ambtenaren

Dit betreft leningen verstrekt aan ambtenaren in het kader van het fietsplan.

Voorraden

De voorraden betreffen stook-, gasolie en smeermiddelen, elektrotechnische materialen, hulpmaterialen en onderhanden werk.

(bedragen x € 1.000)

Voorraden grond en hulpstoffen voor eigen gebruik	31-12-2013	31-12-2012
Voorraad brandstof gemalen	279	204
Voorraad materialen Technische Dienst	362	371
Overige	1	1
Totaal	642	576

Kortlopende vorderingen

Met betrekking tot debiteuren kan de volgende onderverdeling worden gemaakt:

(bedragen x € 1.000)

Kortlopende vorderingen	31-12-2013	31-12-2012
Belastingdebiteuren	22.346	6.142
Nog vast te stellen aanslagen	2.583	2.505
Overige vorderingen	2.084	3.114
Totaal	27.013	11.761

Belastingdebiteuren

Het openstaande saldo belastingdebiteuren is ten opzichte van vorig jaar toegenomen met een bedrag van € 16,2 miljoen. De integrale nota's voor 2013 zijn in het begin van het jaar opgelegd en waren aan het eind van het jaar bijna geheel voldaan. De aanslagen zuiveringsheffing over 2013 en voorgaande jaren zijn in de loop van het jaar opgelegd. De stijging van de openstaande belastingdebiteuren wordt veroorzaakt door de verhoging van het aantal betaaltermijnen. Met ingang van 2013 kunnen aanslagen in 10 termijnen worden betaald. De laatste termijnen lopen over de jaargrens.

(bedragen x € 1.000)

Belastingdebiteuren	31-12-2013
Belastingdebiteuren	15.907
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-827
Nog af te dragen ontvangsten door Hefpunt	7.266
Totaal	22.346

Voorziening voor dubieuze debiteuren

In 2013 zijn oude openstaande posten die voor een groot deel betrekking hadden op aanslagen van de jaren 2008 en eerder afgeboekt als oninbaar. Deze afboeking is ten laste gebracht van de voorziening dubieuze debiteuren. Aan het eind van 2012 bedroeg de voorziening nog ruim € 2,0 miljoen. Door de afboeking is de voorziening afgenomen tot een bedrag van € 0,8 miljoen. Dit bedrag wordt voldoende geacht voor dekking van toekomstige oninbaarverklaringen.

Nog vast te stellen aanslagen zuiveringsheffing

		Balans ultimo 2013		Balans ultimo 2012	
	Tarief	VE's	Bedrag x € 1.000	VE's	Bedrag x € 1.000
Lopend boekjaar	53,81	26.724	1.438	25.294	1.355
Vorig boekjaar	53,57	9.464	507	7.908	425
Voorgaande jaren			279		190
Totaal			2.224		1.970

Nog vast te stellen integrale nota belastingen

Voor 2013 is een klein gedeelte van de integrale nota als gevolg van de hertaxatie en blokkering nog niet opgelegd. Deze aanslagen zijn in de eerste maanden van 2014 opgelegd.

(bedragen x € 1.000)

	Balans ultimo 2013	Balans ultimo 2012
Gebouwd	178	220
Ongebouwd		85
Ingezetenen	60	10
Verontreinigingsheffing	121	220
Totaal	359	535

Uit voorgaande twee tabellen blijkt dat Hefpunt over de jaren 2013 en 2012 nog voor een bedrag van € 2.583.000 aan aanslagen moet opleggen. Dit bedrag ligt onder het gemiddelde bedrag van de afgelopen jaren. De hoogte van de overige nog op te leggen aanslagen past bij een organisatie van de omvang van Wetterskip Fryslân, zeker in relatie tot de totale omzet van de heffingen.

Overige vorderingen

De post overige vorderingen heeft voornamelijk betrekking op nog te ontvangen bedragen in verband met bijdragen in verband met bodemdaling, het verwerken van afvalwater voor derden en uitgevoerd onderhoud aan bruggen van gemeenten.

Overlopende activa

(bedragen x € 1.000)

Overlopende activa	31-12-2013	31-12-2012
Nog te ontvangen subsidies	1.125	1.315
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	1.762	606
Totaal	2.887	1.921

Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen

De post 'overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen' bestaat voor het grootste deel uit: een bedrag aan rentekosten ter grootte van € 708.000 wat betrekking heeft op 2014 is al in 2013 afgeschreven. Daarnaast zijn nog bedragen vooruitbetaald voor een totaal van € 800.000, waarvan

€ 300.000 betrekking heeft op autoleasecontracten. In verband met de afrekening energie over 2013 is een nog te ontvangen bedrag van € 78.000 opgenomen. Hefpunt heeft 2013 afgesloten met een positief saldo. Het aandeel van Wetterskip Fryslân in dit positieve saldo bedraagt € 38.000. Hiervoor is een vordering opgenomen.

Liquide middelen

(bedragen x € 1.000)

Liquide middelen	31-12-2013	31-12-2012
Kas	2	4
Rabobank	1	0
Friesland Bank	10	2
Rekening schatkistbankieren	3.237	3.234
Totaal	3.250	3.240

Het ontvangen subsidiebedrag voor het gemaal Vijfhuizen is gestort op een speciale bankrekening in het kader van schatkistbankieren.

Eigen vermogen

(bedragen x € 1.000)

	Balans per	Resultaat- bestemming	Balans per	Mutatie 2013		Balans per
	31-12- 2012	2012	1-1-2013	vermindering	vermeerdering	31-12- 2013
Algemene reserves						
Algemene reserve watersysteembeheer	6.000	0	6.000	0	0	6.000
Algemene reserve zuiveringsbeheer	4.000	-72	3.928	0	0	3.928
Subtotaal algemene reserves	10.000	-72	9.928	0	0	9.928
Nog te bestemmen resultaat 2013						
Watersysteembeheer	682	-682	0	0	3.064	3.064
Zuiveringsbeheer	-640	640	0	0	-200	-200
Nog te bestemmen resultaat 2013	43	-43	0	0	2.863	2.863
Bestemmingsreserve voor tariefsegalisatie						
Egalisatiereserve watersysteembeheer	10.896	588	11.484	0	0	11.484
Egalisatiereserve zuiveringsbeheer	902	-902	0	0	0	0
Subtotaal tariefsegalisatie reserves	11.798	-314	11.484	0	0	11.484
Overige bestemmingsreserves						
Reserve extra dividend	11.500	0	11.500	2.300	0	9.200
Categorale reserve gebouwd	0	0	0	0	0	0
Categorale reserve ongebouwd	0	0	0	0	0	0

Categorale reserve natuur	0	0	0	0	0	0
Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer	622	0	622	72	0	551
Watergebiedsplannen / Gewenst peilbeheer	303	0	303	59	0	244
Beheer en onderhoud Schiermonnikoog	555	0	555	93	0	463
Baggeren Onderhoudsfonds	981	0	981	981	0	0
Baggeren Horsa						
Waterketen	145	-105	40	0	0	40
Renovatie sluizen Lauwersoog	300	0	300	0	0	300
Ouderenbeleid	125	0	125	0	0	125
Innovatie	47	0	47	0	0	47
Innovatie 2012	0	355	355	0	0	355
Saneringen	0	179	179	179	0	0
Verkiezingen	0	0	0	0	944	944
Subtotaal overige bestemmingsreserves	14.579	429	15.008	3.683	944	12.269
Totaal	36.420	0	36.420	3.683	2.363	36.544

Algemene reserves

Algemene reserve watersysteembeheer

Het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen is in 2009 geactualiseerd en vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 15 december 2009. In dit besluit is een bedrag van € 6,0 miljoen aangemerkt als de maximale algemene reserve van de taak watersysteembeheer. De minimale omvang van de reserve watersysteembeheer is vastgesteld op € 3,0 miljoen.

Algemene reserve zuiveringsbeheer

In 2009 is de minimale en maximale norm vastgesteld op respectievelijk € 2,0 en € 4,0 miljoen. Door de verdeling van het resultaat van 2012 is de reserve gedaald tot een bedrag van € 3,9 miljoen. Dit bedrag is de komende jaren beschikbaar voor het opvangen van onverwachte tegenvallers en matiging van tariefstijgingen.

Bestemmingsreserves

Egalisatiereserve watersysteembeheer

Deze reserve is bestemd om tariefschommelingen op te kunnen vangen. Een besluit om de reserve in te zetten zal worden genomen bij de vaststelling van het meerjarenperspectief, de begroting of de jaarrekening.

Reserve extra dividend

In 2011 is bij de vaststelling van het Meerjarenperspectief 2012-2016 besloten om een bedrag van € 13,8 miljoen toe te voegen aan deze bestemmingsreserve. Door de strengere regels voor banken ten aanzien van het eigen vermogen heeft de Nederlandse Waterschapsbank besloten om in de komende jaren geen dividend meer uit te keren aan de aandeelhouders. De jaarlijkse dividenduitkering aan Wetterskip Fryslân bedroeg circa € 2,3 miljoen. Het bedrag van € 13,8 miljoen is voldoende om gedurende de periode 2012 tot en met 2017 de tegenvallende dividendbaten op te vangen door een jaarlijkse onttrekking van € 2,3 miljoen.

Categorale reserve gebouwd watersysteembeheer

De afwijking tussen de opgelegde aanslagen in 2013 en het begrote bedrag was minder dan 3%. In 2013 vindt dan ook geen toevoeging plaats aan de categorale reserve.

Categorale reserve ongebouwd watersysteembeheer

In 2013 vindt geen toevoeging plaats aan de reserve omdat de afwijking van de realisatie binnen de vastgestelde norm van 3% blijft.

Categorale reserve natuur watersysteembeheer

De opgelegde omslag was in 2013 vrijwel gelijk aan het begrote bedrag. Er vindt daarom geen toevoeging plaats aan de reserve.

Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer

Om het serviceniveau van het cluster gegevensbeheer op een hoger peil te brengen is bij de vaststelling van de jaarrapportage 2008 besloten om van het resultaat over 2008 een bedrag van € 1,0 miljoen te bestemmen voor de dekking van extra kosten die verbonden zijn aan het opwaarderen van het serviceniveau van de cluster. De extra kosten tot en met 2012 ter grootte van € 378.000 zijn ten laste gebracht van de voor dit doel ingestelde bestemmingsreserve. In 2013 zijn de extra kosten ter grootte van € 71.600 ten laste van deze reserve geboekt.

Watergebiedsplannen / Gewenst peilbeheer

Voor het hele beheergebied van Wetterskip Fryslân moet het Gewenst Peilbeheer zijn vastgelegd. Dit omvangrijke werk wordt integraal uitgevoerd. Naast het gewenst peilbeheer worden ook de beleidsopgaven voor extreme neerslag, droogte, waterkwaliteit en beheer en onderhoud meegenomen. Bij de vaststelling van de jaarrapportage 2008 is een bedrag van € 0,9 miljoen voor dit doel via een bestemmingsreserve gereserveerd. In de afgelopen jaren is een bedrag van € 597.000 ten laste gebracht van de reserve. In 2013 is een bedrag van € 59.100 ten laste gebracht van deze reserve.

Beheer en onderhoud Schiermonnikoog

In 2008 heeft Wetterskip Fryslân het beheer en onderhoud van de primaire kering op Schiermonnikoog overgenomen van Rijkswaterstaat. In 2008 is voor de overname en uitbreiding van taken een afkoopsom ontvangen van € 925.000. Besloten is om dit bedrag in een periode van 10 jaar vrij te laten vallen ten gunste van het resultaat. In 2013 valt een bedrag van € 92.500 vrij.

Baggeren onderhoudsfonds

Het dagelijks bestuur is in 2007 akkoord gegaan met het baggeruitvoeringsplan 2007-2015. De bestemmingsreserve dient als egalisatie van de kosten die worden gemaakt in de planperiode om ook de categorie 3 watergangen (watergangen waarvan het profiel beduidend groter is dan het leggerprofiel) te kunnen baggeren. In 2013 zijn een aantal grote baggerprojecten uitgevoerd. De extra kosten die dit geveerd heeft zijn gedekt vanuit de bestemmingsreserve baggeren. Daarom is een bedrag van € 1 miljoen aan de reserve onttrokken.

Waterketen

Voor de dekking van de lopende verplichtingen op grond van de regeling stimuleringsbijdrage rioleringswerken en kleinschalige zuiveringssystemen is in 2008 de bestemmingsreserve waterketen gevormd. Tot en met 2012 zijn een flink aantal verplichtingen afgehandeld. Omdat er op dit moment geen verplichtingen zijn die ten laste komen van deze reserve wordt bij de resultaatbestemming voorgesteld om de reserve vrij te laten vallen ten gunste van het resultaat.

Renovatie sluizen Lauwersoog

Bij de resultaatbestemming van 2010 is een bedrag van € 300.000 gereserveerd voor de renovatie van de sluizen op Lauwersoog. In 2010 was voor deze renovatie een budget opgenomen. In 2013 is geen 'extra onderhoud' uitgevoerd. Er vindt dan ook geen onttrekking uit de bestemmingsreserve plaats. De renovatie wordt in 2015 worden afgerond. De bedragen die met de renovatie gemoeid zijn worden gedekt vanuit deze reserve.

Ouderenbeleid

Het kabinet stimuleert het langer doorwerken van oudere werknemers, onder meer door een premiekorting voor werknemers van 62 tot 65 jaar. Bij de resultaatbestemming 2010 is het bedrag wat bespaard is door de premiekorting gereserveerd voor structurele maatregelen om de inzetbaarheid en vitaliteit van deze oudere werknemers te verhogen. In de komende jaren zullen de maatregelen nader worden geconcretiseerd.

Innovatie

De diverse projecten die in voorgaande jaren uitgevoerd zouden worden in het kader van het innovatie programma hebben betrekking op meerdere jaren. Het resterende budget voor de lopende projecten zijn bij de jaarrekeningen gereserveerd voor de dekking van de uitgaven in toekomstige jaren.

Saneringen

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2012 is een bedrag van bijna € 0,2 miljoen gereserveerd voor de uitvoering van de sanering van de poel Harkema. Deze sanering is in 2013 uitgevoerd en afgerond. De kosten van deze sanering zijn in 2013 ten laste gebracht van de bestemmingsreserve.

Verkiezingen

In het verleden is vanuit de exploitatie een voorziening gevormd voor de dekking van de kosten van de verkiezingen. Op grond van de regelgeving is een voorziening niet langer toegestaan voor dit doel. In 2013 is de voorziening verkiezingen vervallen en het bedrag uit de voorziening is overgeboekt naar een bestemmingsreserve verkiezingen. De kosten van de verkiezingen die in 2015 worden gehouden komen ten laste van deze bestemmingsreserve.

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht van de voorzieningen	stand 1-1- 2013	Interne vermeerderingen		Externe verminderingen	stand 31-12- 2013
		Rente	overige		
Voorzieningen voor arbeid gerelateerde verplichtingen					
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	4.475	102	196	276	4.497
Wachtgeld voormalig bestuur	34	0	0	34	0
Voorziening Integratiekosten fusie 2004	208	0	0	34	174
Voormalig personeel	49	0	284	91	242
Jubilea gratificatie	640	14	82	84	653
Subtotaal arbeid gerelateerde voorzieningen	5.408	116	562	520	5.566
Overige voorzieningen					
Verkiezingen	944	0	0	944	0
Subtotaal overige voorzieningen	944	0	0	944	0
Totaal voorzieningen	6.352	116	562	1.464	5.566

Voorzieningen voor arbeid gerelateerde verplichtingen

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van de (oud) bestuursleden zijn in eigen beheer bij het waterschap. Dat betekent dat de kosten van de pensioenen ten laste komen van het waterschap. Voor deze toekomstige, contant gemaakte, verplichtingen is een voorziening gevormd.

Als basis voor deze voorziening dient de actuariële berekening, waarmee de pensioenrechten zijn berekend. De voorziening is getroffen voor de voormalige bestuursleden (ook voor de voormalige bestuursleden die de 65-jarige leeftijd nog niet hebben bereikt). De uitbetaalde pensioenuitkeringen ter grootte van € 276.100 zijn in 2013 rechtstreeks in mindering gebracht op de voorziening. In 2013 is door een externe partij een onderzoek uitgevoerd naar de hoogte en berekeningswijze van de voorziening. De adviezen uit dit onderzoek zijn bij de berekening van de voorziening per ultimo 2013 doorgevoerd. De berekening van de voorziening is uitgevoerd met de volgende uitgangspunten: rentepercentage 2,785%, sterftetabel 2012-2062, uitkeringsbedragen van december 2013, nabestaandenpensioen op basis van levensverwachting op 31-12-2013 en de aanspraken zijn contant gemaakt naar 31-12-2013.

In onderstaand overzicht zijn enkele gegevens van de pensioenvoorziening per 1-1-2014 weergegeven.

	Aantal	Uit te betalen per jaar	Hoogte voorziening
Gepensioneerden en actieven	106	€ 276.220	€ 3.589.563
Slapers	14		€ 907.723
		€ 276.220	€ 4.497.286

Onder gepensioneerden vallen ex DB-leden die wegens pensionering pensioen uitbetaald krijgen. Onder actieven vallen de huidige DB-leden. Onder slapers wordt verstaan: ex DB-leden die bij uitdiensttreding anders dan wegens pensionering premievrije aanspraken op pensioen hebben behouden.

Voorziening wachtgeld voormalig bestuur

Bij de verkiezingen aan het eind van 2008 zijn een aantal bestuursleden niet herkozen. De leden van het dagelijks bestuur die niet terugkeren in het dagelijks bestuur hebben recht op wachtgeld. Hiervoor is een voorziening getroffen. De bedragen die zijn uitgekeerd zijn ten laste van deze voorziening geboekt. De wachtgeldperiode is in 2013 geëindigd.

Voorziening integratiekosten fusie 2004

De integratiekosten hebben betrekking op de gevolgen van het sociaal statuut fusieproces, wachtgeldregelingen ten behoeve van de bestuurders, de pré-FPU regeling en de Deel-non-activiteit regeling als gevolg van de fusie per 1 januari 2004. In 2013 is een bedrag van € 34.000 ten laste gebracht van de voorziening.

Voormalig personeel

In de afgelopen jaren zijn een aantal medewerkers uitgestroomd in het kader van de verdere ontwikkeling en professionalisering van de organisatie. De ontstane aanspraken zijn in een voorziening tot uitdrukking gebracht. In 2013 is een bedrag van € 91.300 uitgekeerd ten laste van de voorziening. In verband met nieuwe ontstane aanspraken is een bedrag van € 283.800 aan de voorziening toegevoegd.

Voorziening jubilea gratificatie

Dit is een voorziening voor alle uit hoofde van de geldende arbeidsvoorwaarden opgebouwde rechten van werknemers en bestuursleden op jubilea-uitkeringen. De voorziening is bepaald voor de huidige werknemers en bestuurders, waarbij rekening is gehouden met kans op vertrek. De zo ontstane geschatte kasstromen zijn vervolgens contant gemaakt. In 2013 is een bedrag van € 83.700 rechtstreeks ten lasten gebracht van de voorziening. In verband met de actualisatie en toevoeging van rente is de voorziening verhoogd met een bedrag van € 95.900.

Overige voorzieningen

Voorziening verkiezingen

Om de verkiezingen voor het waterschapsbestuur te kunnen bekostigen, is in het verleden een voorziening gevormd. De volgende verkiezingen worden in 2015 gehouden. Voor deze verkiezingen wordt een bedrag van € 1,45 miljoen noodzakelijk geacht.

De door ons sinds lange tijd gehanteerde -en door de accountant goedgekeurde- systematiek voor het vormen van een voorziening voor verkiezingen wordt door de accountant niet langer meer als aanvaardbaar aangemerkt. De belangrijkste reden hiervoor is dat op voorhand niet een verplichting mag worden opgenomen voor verkiezingen die naar de toekomst toe hun bestuurlijk nut hebben. Het argument dat dergelijke kosten horen bij de 'bestuurlijke structuur' van een waterschap en dat hiervoor ook voorzieningen gevormd kunnen worden, wordt landelijk niet meer geaccepteerd. De voorziening is vervallen en het vrijkomende bedrag ad € 944.000 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve verkiezingen.

Vaste schulden

(bedragen * € 1.000)

	2013
Leningen van binnenlandse banken 1-1-2013	269.482
CAP omgezet naar kortlopende schuld	-20.000
Af te lossen in 2014	-60.477
Nieuw afgesloten leningen in 2013	75.000
Totaal	264.005
Rentelast langlopende leningen	11.200

Vlottende schulden

(bedragen * € 1.000)

	2013	2012
Schulden aan kredietinstellingen*	21.038	23.352
Kasgeldleningen	20.000	10.000
Crediteuren	6.905	9.794
Belastingen en sociale verzekeringspremies	2.829	2.554
Totaal	50.772	45.700

*Betreft een kredietfaciliteit van maximaal € 30,6 miljoen bij de Nederlandse Waterschapsbank. Het saldo per 31-12-2013 is € 21 miljoen.

Schulden aan kredietinstellingen

Het waterschap heeft een rekening-courant overeenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank. Aan het einde van 2013 had deze rekening een negatief saldo van € 21 miljoen. Conform de voorschriften is het negatief saldo gepresenteerd onder de kortlopende schulden. Op grond van de in 2012 afgesloten cap is een bedrag van € 20 miljoen voorheen aangemerkt als een langlopende lening en verantwoord onder de vaste schulden. Deze loopt af in 2014 en staat derhalve in deze jaarrapportage als kortlopend gepresenteerd.

Overlopende passiva

Dit betreft kosten (verplichtingen) die betrekking hebben op 2013, waarvan de betaling in 2014 gaat plaatsvinden. Ook zijn er enkele bedragen opgenomen die betrekking hebben op 2014, maar in 2013 vooruit zijn ontvangen. Hieronder is de post overlopende passiva verder uitgesplitst.

(bedragen * € 1.000)

	2013
Geldleningen	60.477
Rente	5.062
Vakantiedagen	1.161
Baggeren en saneren	1.154
Bijdragen aan overheden	804
Vooruit ontvangen bedragen	688
Slibverwerking	632
Onderhoudskosten	477
Investerings waterbeheersing/gemalen	476
Investerings oevers en kaden	408
Kwijtschelding	202
Energiekosten	198
Inhuur	178
Diversen	143
Investerings Zuiveringen	141
Investerings bedrijfsvoering	119
Vakantiegeld	15
Investerings Primaire Keringen	11
TOTAAL	72.347

Garantstellingen

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum VOF

Wetterskip Fryslân staat, via Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, voor een periode van 10 jaar garant voor een eventueel verlies van Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum VOF tot een bedrag van maximaal € 113.445 per jaar. Deze garantstelling is tevens verstrekt aan de bank waar de financiering is ondergebracht. Deze garantstelling is van toepassing tot 31 december 2022.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

(bedragen * € 1.000)

Niet uit de balans blijvende verplichtingen	Verplichting					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Leaseauto's (leaseauto's)	950	762	630	527	277	73
Canon Nederland N.V. (huur printers)	88					
Sipkema Beheer B.V. (huur Crystallic)	750	313				
Totaal NUBBV	1.788	1.075	630	527	277	73

4.6 Bestemming van het resultaat

De jaarrekening over 2013 van Wetterskip Fryslân sluit met een saldo van € 2.863.442.

Het resultaat is als volgt over de twee taken van het waterschap verdeeld:

	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Resultaat voor onttrekking bestemmingsreserve	41.218	83.244	124.462
Onttrekking bestemmingsreserves	3.683.332	0	3.683.332
Dotatie bestemmingsreserve	-661.047	-283.306	-944.353
Te bestemmen resultaat	3.063.503	-200.062	2.863.441

Watersysteembeheer

Voorgesteld wordt van het nog te bestemmen resultaat van de taak watersysteembeheer een bedrag van:

€ 1.445.128 te bestemmen voor Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

€ 300.000 te bestemmen voor veiligheidstoetsing

€ 100.000 te bestemmen voor de sanering Akkrum

€ 225.000 te bestemmen voor overdracht bruggen

€ 100.000 te bestemmen voor baggeren Horsa

€ 177.100 te bestemmen voor verkiezingen

€ 716.276 toe te voegen aan de bestemmingsreserve voor tariefegalisatie watersysteembeheer.

HWBP

Met betrekking tot HWBP projecten voor de periode 2008 tot en met 2011 zijn, op basis van de destijds geldende subsidieregeling, voorbereidingskosten ontvangen. Deze voorbereidingskosten zijn forfaitair uitgekeerd. De ontvangen subsidie voor voorbereidingskosten bleken in het geval van een tweetal projecten (Dijkverbetering Terschelling en Havendam Lemmer) hoger te zijn dan de werkelijke kosten. Daarnaast is met betrekking tot een HWBP project als pilot een lumpsum met het HWBP-bureau vastgelegd in de beschikking. Hierbij zijn de risico's bij de uitvoering bij Wetterskip Fryslân gelegd. Het uiteindelijke resultaat van dit werk is dat de gemaakte kosten binnen het lumpsum bedrag vielen. Voorgesteld wordt € 1,4 miljoen te bestemmen om toekomstige HWBP project mee te financieren.

Veiligheidstoetsing

Voor de uitwerking van het gedetailleerd ondergrondmodel (onderdeel veiligheidstoetsing) wordt de DAM-systematiek toegepast. De ontwikkeling van de DAM-systematiek in samenwerking met zes andere waterschappen heeft in aanvang meer tijd gekost. Het uitwerken van een gedetailleerd ondergrondmodel is dan ook uitgesteld. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van € 0,3 miljoen. Voorgesteld wordt € 0,3 miljoen te bestemmen om in 2014 het gedetailleerd ondergrondmodel alsnog uit te werken.

Sanering Akkrum

De aanbestedingsprocedure van de sanering in Akkrum is door de provincie later opgestart omdat de complexiteit van deze sanering meer voorbereiding kostte dan was verwacht. In 2013 is niet meer gestart met de sanering, maar is wel een voorschot van de provincie ontvangen. Voorgesteld wordt € 0,1 miljoen te bestemmen om de werkzaamheden in 2014 uit te voeren.

Overdracht bruggen

Op basis van het vastgestelde beleid voor de legger en het beheerregister worden de bruggen, die in onderhoud zijn bij het waterschap, overgedragen aan ingelanden of verwijderd. Deze bruggen dienen in goede staat te worden overgedragen. De voorbereiding duurt langer omdat de afstemming en overdracht met de ingelanden meer tijd vergt dan ingeschat. Voorgesteld wordt € 0,23 miljoen te bestemmen om de overdracht alsnog in 2014 uit te voeren.

Baggeren Horsa

Het geplande baggeren nabij de rwzi Workum (vaart de Horsa) is, in overleg met de gemeente Súdwest-Fryslân, uitgesteld. Voorgesteld wordt € 0,1 miljoen te bestemmen om de werkzaamheden in 2014 (en verder) uit te voeren.

Verkiezingen

De eerstkomende waterschapsverkiezingen worden gehouden in 2015. Om de kosten van deze verkiezingen te dekken is in de afgelopen jaren een voorziening gevormd. In 2013 is deze voorziening, groot € 944.000, omgevormd naar een bestemmingsreserve. De kosten van de verkiezingen in 2015 worden geraamd op € 1,4 miljoen. Om ervoor te zorgen dat de reserve in 2015 van voldoende niveau is om de kosten te dekken wordt voorgesteld om € 253.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve verkiezingen. De verdeling van de kosten over de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer is respectievelijk 70/30. Voor de taak watersysteembeheer betekent dit een toevoeging aan de reserve van € 177.100.

Zuiveringsbeheer

Voorgesteld wordt van het nog te bestemmen resultaat van de taak zuiveringsbeheer een bedrag van:

€ 241.900 te bestemmen voor de uitvoering van de inspectie slibvergisters

€ 75.900 te bestemmen voor verkiezingen

€ 517.863 te onttrekken aan de algemene reserve zuiveringsbeheer

Inspectie slibvergisters

Om veiligheidsredenen (het vastmaken van een bouwlift en een onverwachte 'laag' onder aan de wand van de gisting) is het plan van aanpak aangepast en is aanvullend onderzoek uitgevoerd. Hierdoor heeft de volledige inspectie van de slibtanks niet in 2013 plaats kunnen vinden. De afronding vindt in 2014 plaats. Voorgesteld wordt € 0,24 miljoen te bestemmen om de werkzaamheden in 2014 af te ronden.

Waterketen

In het verleden zijn een aantal verplichtingen aangegaan op grond van de stimuleringsregeling rioleringswerken en kleinschalige zuiveringssystemen (IBA's). Voor deze verplichtingen is in 2008 een bestemmingsreserve gevormd. De afgelopen jaren zijn de lopende verplichtingen afgewikkeld ten laste van deze reserve. Ultimo 2013 resteert nog één verplichting voor de Alde Feanen. De kosten voor aanleg in dit gebied, kan uit de reguliere exploitatiebudgetten worden gefinancierd. Voorgesteld wordt om het niet benutte deel van de bestemmingsreserve (€ 40.000) vrij te laten vallen.

Verkiezingen

Voor de toelichting wordt verwezen naar de tekst bij watersysteembeheer. De toevoeging aan de reserve verkiezingen ten laste van de taak zuiveringsbeheer bedraagt € 75.900.

4.7 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Tot 1 januari 2013 was de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens (de WOPT) van kracht. Per 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (de WNT) in werking getreden. De WNT kent een openbaarmakingsregime en een maximale bezoldigingsnorm. De algemene bezoldigingsnorm van de WNT bedraagt na indexering voor 2013: € 228.599. De WNT kent een overgangsrecht voor afspraken die zijn gemaakt vóór inwerkingtreding van de WNT. Onder de WNT geldt een publicatieverplichting in de jaarrekening evenals een opgave daarvan bij vakminister.

De WNT kent het begrip topfunctionaris, dit wordt omschreven in artikel 1.1, onderdeel b. Voor bepaalde publieke lichamen is opgesomd welke functies kwalificeren als topfunctionaris. Zo is voor waterschappen de functie van secretaris directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT.

Voorts is bepaald dat van deze topfunctionarissen de bezoldiging openbaar moet worden gemaakt, zelfs wanneer, zoals in het geval van Wetterskip Fryslân, de bezoldiging ruim onder de WNT-norm uitkomt.

In onderstaande tabel zijn de componenten van de bezoldiging opgenomen van de secretaris-directeur van Wetterskip Fryslân

(bedragen € 1.000)

Naam	Functie	Bruto Beloning	Sociale verzekerings - premies	Voorziening beloning op termijn (pensioenpremie)	Onkosten-vergoedingen	duur / omvang dienstverband
drs. M.M. van Akkeren RC	Secretaris directeur	€ 151,7	€ 3,9	€ 27,1	€ 0	Gehele jaar (1 fte)

De bovengenoemde bedragen zijn conform de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) voor Waterschappen.

Onder de WNT geldt een ook een publicatieverplichting in de jaarrekening voor niet-topfunctionarissen van wie de bezoldiging hoger is dan de bezoldigingsnorm die geldt op grond van de WNT. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het vervullen van een functie op grond van een dienstverband en anders dan op grond van een dienstverband. Ook hier geldt dat de bezoldiging van dienstverbanden korter dan een jaar en/of in deeltijd naar rato dient te worden herrekend.

Op grond van een dienstverband is in 2013 geen functie vervuld waarbij de bezoldiging het eerder genoemde maximum te boven is gegaan.

Ten aanzien van de tweede categorie -anders dan op grond van een dienstverband- is door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het jaarverslag 2013 een gedragslijn voorgesteld, dat niet aan deze verplichting tot openbaarmaking kan en hoeft te worden voldaan.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Deloitte Accountants B.V.
Sophialaan 30
8911 AE Leeuwarden
Postbus 826
8901 BP Leeuwarden
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9877
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân te Leeuwarden

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in deze jaarrapportage 2013 in hoofdstuk 4 opgenomen jaarrekening 2013 van Wetterskip Fryslân te Leeuwarden gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de exploitatierekeningen naar programma's, naar kostendragers en naar kosten- en opbrengstsoorten over 2013 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit en de Beleidsregels normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van het waterschap zelf en het Controleprotocol WNT van de Beleidsregels toepassing WNT.

Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en het door uw bestuur vastgestelde protocol accountantscontrole voor 2013 en de Beleidsregels toepassing WNT, inclusief het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het dagelijks bestuur van het waterschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Deze financiële rechtmatigheidscriteria zijn vastgesteld met het normenkader door het dagelijks bestuur op 2 juli 2013 en de operationalisering van het normenkader voor rechtmatigheid in de beheersorganisatie van het waterschap.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 5.2, lid 7 Waterschapsbesluit is deze goedkeuringstolerantie door het dagelijks bestuur vastgesteld op 2 juli 2013.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Wetterskip Fryslân een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Beleidsregels toepassing WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2013 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van het waterschap zelf en het Controleprotocol van de Beleidsregels toepassing WNT.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 109, lid 3 onder d Waterschapswet vermelden wij dat de programmaverantwoording en de paragrafen, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar zijn met de jaarrekening.

Leeuwarden, 25 april 2014

Deloitte Accountants B.V.
was getekend: J.S. Huizinga RA

Ondertekening

Volgt.

Bijlage 1: beleidsverantwoording 2013 in detail

LEESWIJZER

In deze bijlage wordt de voortgang van de maatregelen die in de begroting zijn opgenomen beschreven. Deze maatregelen zijn allemaal gerelateerd aan de vier programma's van het waterschap. De maatregelen zijn allemaal voorzien van een kleur die de voortgang aangeeft. De kleuren hebben de volgende betekenis:

	Groen:	Prestatie is in 2013 behaald
	Geel:	Prestatie is niet in 2013 behaald maar wordt begin 2014 gerealiseerd
	Rood:	Prestatie is niet volgens begroting gerealiseerd
	Blauw:	Prestatie is gewijzigd in samenspraak met bestuur of vanuit andere overheid

Waterveiligheid

Voortgang beleidsuitvoering primaire waterkeringen

Onderwerp	PK 3: Verlengde veiligheidstoetsing III	Voortgang	
Doelstelling	De primaire waterkeringen (incl. categorie C) toetsen aan de wettelijke veiligheidsnorm.		
Maatregel MP	De verlengde toetsing III wordt gestart zodra het Rijk informatie over de werkwijze beschikbaar heeft gesteld.		
Prestatie 2013	De verlengde derde toetsing uitvoeren en eind 2013 afronden.		
Rapportage	De eindrapportage is eind oktober 2013 door het dagelijks bestuur vastgesteld en aan het Rijk aangeboden.		

Onderwerp	PK 7: Deltaplan Veiligheid, Kust en Waddengebied	Voortgang	
Doelstelling	Ook bij te verwachten klimaatveranderingen moet veilig werken, wonen en recreëren mogelijk zijn.		
Maatregel MP	Bestuurlijke inbreng in de integraal en gebiedsgericht te formuleren maatregelen voor de Waddenzee en de toekomstige waterveiligheid binnen het Deltaprogramma.		
Prestatie 2013	- Een bestuurlijke en een beperkte ambtelijke inbreng in de uit te voeren onderzoeken voor de veiligheidsopgave, de veiligheidsstrategieën en de monitoring van het Waddengebied. - Een regionale bijdrage aan de toekomstige veiligheidsopgave en de kansrijke strategieën in het Waddengebied. - Een regionale check op de rapporten die de staatssecretaris heeft vrijgegeven als basis voor de nieuwe veiligheidsnormering. - Een bestuurlijke en een beperkte ambtelijke inbreng in de nationale kustvisie.		
Rapportage	- De kansrijke strategieën over het Waddengebied zijn nader geïnventariseerd. In 2014 wordt deze strategische beslissing vastgesteld door de deltacommissaris en aangeboden aan het kabinet. - De nieuwe normering is technisch uitgewerkt op basis van de door minister vastgestelde uitgangspunten. Hierin is voor Fryslân voor sommige gebieden de minimale basisveiligheid voor iedere Nederlander bepalend en soms de economische schade die optreedt na een overstroming. Op basis van de reacties op		

	de eerste berekeningen voor de nieuwe normering wordt een nadere analyse uitgevoerd; deze gegevens komen begin 2014 beschikbaar. In de 1^e helft van 2014 brengen de regionale stuurgroepen van het deltaprogramma (Waddengebiet en IJsselmeer) hun advies uit over de nieuwe normering. Op basis van de regionale adviezen adviseert de deltacommissaris het kabinet over de nieuwe normering. • In de nationale kustvisie wordt een strategische deltabeslissing over zand voorbereid. Deze strategische beslissing gaat over de wijze waarop bepaald wordt hoeveel extra suppletiezand nodig zal zijn om het kustfundament met het oog op de toekomst met de zeespiegelstijging mee te laten meegroeien. In 2014 wordt deze strategische beslissing vastgesteld door de deltacommissaris en aangeboden aan het kabinet. • De ideeën van het programma 'Naar een Rijke Waddenzee' hebben raakvlakken met de uit te voeren nHWBP-projecten langs de Waddenzee. In de projectoverstijgende verkenning Waddenzeedijken krijgen deze ideeën een plaats • Na 2014 gaat het deltaprogramma over naar de uitvoerende fase. In de komende periode wordt nagegaan hoe de ideeën en keuzes uit het deltaprogramma geïmplementeerd worden in de uitvoering. Vanuit Wetterskip Fryslân zal benadrukt worden dat vooral moet worden aangesloten bij bestaande overleggen zodat er zo min mogelijk bestuurlijk drukte optreedt.
--	--

Onderwerp	PK 8: Overdracht zandige kust Waddeneilanden	Voortgang	
Doelstelling	Overname, onder voorwaarden, van het beheer en onderhoud van de primaire waterkeringen op de vier Friese Waddeneilanden.		
Maatregel MP	Wetterskip Fryslân neemt het primaire waterkeringbeheer op de Friese Waddeneilanden over van het Rijk.		
Prestatie 2013	Overname van het beheer van de primaire waterkering op Ameland, Terschelling en Vlieland (start 2012; voltooiing 2014).		
Rapportage	Rijkswaterstaat is van standpunt veranderd ten opzichte van het Bestuursakkoord Water. Rijkswaterstaat wil de zandige primaire waterkering in de duinen van de Waddeneilanden zelf in beheer houden. Dit betekent dat de primaire duinwaterkering op Vlieland, Terschelling en Ameland in beheer blijft bij Rijkswaterstaat. Over de overdracht van de primaire dijk van Vlieland zullen overdrachtsgesprekken gevoerd gaan worden. Er is geen aanleiding om de beheersituatie op Schiermonnikoog aan te passen. Wetterskip Fryslân blijft beheerder van zowel de primaire duinwaterkering als de dijk.		

Onderwerp	PK 9: Overdracht Nieuwe Bildtdijk en Alddyk	Voortgang	
Doelstelling	Overdracht van het beheer en onderhoud van de Nieuwe Bildtdijk en de Alddyk, met daarbij aandacht voor de cultuurhistorische waarde.		
Maatregel MP	Wetterskip Fryslân werkt aan de overdracht van het beheer en onderhoud van de Nieuwe Bildtdijk en de Alddyk aan derden.		
Prestatie 2013	Uitvoering geven aan het genomen besluit inzake de overdracht van het beheer van de Nieuwe Bildtdijk en de Alddyk.		
Rapportage	In oktober 2013 is er bestuurlijk overleg geweest met de gemeente Het Bildt en Dongeradeel. De gemeenten hebben gemeld dat het behoud van de cultuurhistorische waarde van de dijklichamen is geborgd met strenge beschermingseisen in de bestemmingsplannen. De gemeenten hoeven daarom geen eigenaar te zijn van de dijklichamen. Beide gemeenten doen begin 2014 een principe-uitspraak. Indien de gemeenten afgezien van overname, dan kan het traject van verkoop aan particulieren worden ingezet.		

Onderwerp	PK 10: Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP2) dijken en kunstwerken	Voortgang	
Doelstelling	Het bieden van veiligheid aan allen die wonen, werken en recreëren in het beheergebied, op basis van de veiligheidsnormen uit de Waterwet.		
Maatregel MP	Voorbereiding en uitvoering van dijkverbeteringen aan de primaire waterkeringen (37 kilometer) en kunstwerken (vijf stuks) die in de tweede veiligheidstoetsing 'onvoldoende' scoorden.		
Prestatie 2013	Eén verbeterd kunstwerk in de primaire kering.		
Rapportage	De Riensluis is in 2012 al opgeleverd. De projecten de Riensluis, de Frisosluis en de Havendammen Stavoren zijn definitief afgerekend conform de vaststellingbesluiten. Voor de voortgang van de resterende projecten zie de voortgang Bestuursprogramma Hoogwaterbeschermingsprogramma.		

Onderwerp	PK 13: Pilot distelbestrijding	Voortgang	
Doelstelling	Minder gebruik van bestrijdingsmiddelen op de primaire waterkeringen.		
Maatregel MP	Een pilot met handmatige distelbestrijding wordt uitgevoerd gedurende vier jaar.		
Prestatie 2013	De pilot distelbestrijding is geëvalueerd met in 2013 een tussenevaluatie en in 2014 de eindevaluatie.		
Rapportage	Naar aanleiding van het MeerjarenPerspectief 2014-2018 en de uitkomsten van de distelproef tot nu toe heeft het dagelijks bestuur besloten om de proef alleen nabij Molkwerum te continueren. Tot en met 2015 wordt een jaarlijkse telronde en een tweejaarlijkse vegetatie inventarisatie uitgevoerd. In het najaar van 2013 is de meest recente telronde gerealiseerd.		

Onderwerp	PK 18: Actualiseren beheervisie primaire en regionale waterkeringen	Voortgang	
Doelstelling	Een actuele beheervisie voor primaire en regionale waterkeringen.		
Maatregel MP	Het ontwikkelen van een actuele beheervisie voor de primaire en regionale waterkeringen (exclusief duinwaterkeringen).		
Prestatie 2013	Een afgeronde beheervisie voor de primaire en regionale waterkeringen (exclusief duinwaterkeringen).		
Rapportage	De beheervisie primaire en regionale waterkeringen is op 2 juli 2013 vastgesteld in het algemeen bestuur.		

Onderwerp	PK 19: Opstellen beheervisie duinwaterkeringen	Voortgang	
Doelstelling	Een beheervisie voor primaire duinwaterkeringen.		
Maatregel MP	Het ontwikkelen van een beheervisie voor de primaire duinwaterkeringen.		
Prestatie 2013	Het uitvoeren van onderzoek dat als basis dient voor een beheervisie duinwaterkeringen.		
Rapportage	Rijkswaterstaat heeft besloten de primaire duinwaterkeringen op Vlieland, Terschelling en Ameland toch zelf in beheer te houden. Door deze koerswijziging zal geen overdracht van de duinwaterkeringen op deze eilanden naar Wetterskip Fryslân plaatsvinden. Op Schiermonnikoog is het waterschap al sinds 2009 beheerder van de primaire duinwaterkering. Wetterskip Fryslân blijft hier beheerder. Daarom wordt in 2014 een beheervisie voor de primaire duinwaterkeringen van Schiermonnikoog opgesteld.		

Onderwerp	PK 20: Verkenning nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP) dijken en kunstwerken	Voortgang	
Doelstelling	Het bieden van veiligheid aan allen die wonen, werken en recreëren in het beheergebied, op basis van de veiligheidsnormen uit de Waterwet.		
Maatregel MP	De verkenning opstellen voor dijkverbeteringen aan de primaire waterkeringen (63 kilometer) en verbetering van kunstwerken (8 stuks) die in de derde veiligheidstoetsing 'onvoldoende' scoorden.		
Prestatie 2013	Eerste opgave voor het nHWBP Wetterskip Fryslân is bekend.		
Rapportage	De opgave in het nHWBP van Wetterskip Fryslân is ingebracht in de landelijke programmering. Wetterskip Fryslân werkt na vaststellen van het 1 ^e programma nHWBP aan het opstellen van een plan van aanpak voor de projectoverstijgende verkenning Waddenzeegebied. Deze projectoverstijgende verkenning wordt uitgevoerd in samenwerking met de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. Het plan van aanpak voor de projectoverstijgende verkenning is inmiddels voor advisering aangeboden aan het HWBP-bureau. Na de advisering volgt bij elk waterschap een bestuurlijke besluitvorming, waarop de officiële indiening voor de beschikking volgt.		

Voortgang beleidsuitvoering oevers en kaden

Onderwerp	OK 1: Veiligheidstoets	Voortgang	
Doelstelling	De regionale boezemkaden voldoen aan de provinciale veiligheidsnormen uit het Waterhuishoudingsplan en de provinciale Waterverordening.		
Maatregel MP	In 2015 wordt veiligheidstoetsing van de risicovolle boezemkaden volgens de Leidraad Toetsing Veiligheid Regionale Waterkeringen afgerond met de DAM- methode.		
Prestatie 2013	Hoogtetoets regionale keringen eind 2013 gereed.		
Rapportage	De hoogtetoets is op een innovatieve wijze geautomatiseerd uitgevoerd. Dit heeft een aantal onverwachte zaken aan het licht gebracht, die niet eerder voorzien konden worden. Het gaat om tekortkomingen in het kaartmateriaal en in de situaties waarop de gebruikte modellen moeten worden aangepast. Daardoor zijn de resultaten van de hoogtetoets niet eerder beschikbaar dan eind april 2014. In mei 2014 wordt vervolgens de bestuurlijke rapportage van de hoogtetoets opgesteld. Het dagelijks bestuur stelt in juni 2014 de resultaten vast waarna het wordt verzonden aan de provincie.		

Onderwerp	OK 3: Herstelprogramma Oevers en Kaden	Voortgang	
Doelstelling	De regionale boezemwaterkeringen (stedelijk en landelijk gebied) voldoen in 2029 aan de provinciale veiligheidsnormen uit het Waterhuishoudingsplan en de provinciale Waterverordening.		
Maatregel MP	Het voorbereiden en uitvoeren van het herstelprogramma Oevers en Kaden. De restopgave vanaf 2012 is 464 kilometer.		
Prestatie 2013	45 kilometer verbeterde boezemkaden.		
Rapportage	In 2013 is 91 kilometer oever en kade verbeterd. Naast de oplevering van grote projecten zoals onder andere It Heidenskip, Hooivaart De Deelen en de Noordelijke Elfsteden vaarroute is het project 'aanpak knelpunten wateroverlast 2012' dit jaar afgerond. Behalve die gedeelten die afhankelijk zijn van plannen van derden. Het betreft hier: Oppenhuizen Uitwellingerga, Terherne, Kuikhorne en Ritsumazijl. Met de provincie is inmiddels overeengekomen dat er tot de herziening van het Waterhuishoudings-/Waterbeheerplan (2015) met het herstelprogramma Oevers en Kaden tot 2029 uitgevoerd mag worden. Het herstelprogramma is gestart in 2001 en		

	binnen het programma wordt 1300 kilometer aangepakt. Inmiddels is 927 kilometer gerealiseerd en in de periode van 2017 – 2029 moet de productie op gemiddeld circa 19 kilometer per jaar worden gebracht om de doelstelling te halen in 2029.

Onderwerp	OK 5: Oeverinrichting en bescherming	Voortgang	
Doelstelling	Doelmatig beheer en onderhoud, oeverinrichting en –bescherming oevers Friese Boezem		
Maatregel MP	Het inventariseren en vervolgens evalueren van de doelmatigheid van het beheer en onderhoud van oevers en van de huidige oeverinrichting en -bescherming.		
Prestatie 2013	Inventariseren en evalueren van de huidige oeverinrichting.		
Rapportage	Afronding van de inventarisatie en evaluatie is voorzien in 2014. Het jaar 2013 is benut om een globaal beeld te schetsen van soorten oevers (met oeverbeschoeiing) langs boezemkanalen en –vaarten. Daarnaast is een eerste inschatting gemaakt van de onderhoudstoestand. In de provincie is het beheer van oevers, met name dat van de kleinere vaarwegen erg versnipperd. Provincie en waterschap starten in 2014 een gezamenlijke verkenning naar het oeverbeheer. Deze zal bestaan uit een globale inventarisatie en analyse. Op basis daarvan worden voorstellen uitgewerkt.		

Voortgang beleidsuitvoering lokale waterkeringen

Onderwerp	LK 1: Normering	Voortgang	
Doelstelling	In 2015 zijn de lokale kaden definitief door het waterschap aangewezen en genormeerd.		
Maatregel MP	Aanwijzen en normeren lokale kaden 2015.		
Prestatie 2013	Inventarisatie van de verschillende mogelijke typen lokale kaden.		
Rapportage	In 2013 zijn de lokale kaden geïnventariseerd. Het dagelijks bestuur heeft in december besloten tot ontwikkeling van beleid voor lokale kaden waarbij gekozen is voor terughoudendheid in normering. De lokale kaden worden ingedeeld in een aantal categorieën. Elke categorie krijgt een eigen verantwoordelijkheidsverdeling. Dit wordt in 2014 verder uitgewerkt. Het beleid met betrekking tot de normering lokale kaden bij de hoogwatercircuits wordt meegenomen in het proces van de ontwikkeling visie veenweidegebieden.		

Voortgang beleidsuitvoering muskusrattenbestrijding

Onderwerp	MURA 1: Het stabiliseren van de muskusrattenpopulatie	Voortgang	
Doelstelling	Het voorkomen van schade aan waterkeringen door het graven van muskusratten.		
Maatregel MP	Voldoen aan de 'onder controle' doelstelling (0,25 vangsten per uur of minder) in alle vangstgebieden.		
Prestatie 2013	Het aantal vangsten beheergebieddekkend is lager dan het 'onder controle niveau' van 0,25 vangsten per uur.		
Rapportage	Het huidige vangstniveau is lager dan de onder controle doelstelling van 0,25 vangsten per uur. Het aantal vangsten komt in 2013 uit op 0,09 vangsten per uur. Er zijn totaal 4435 muskusratten gevangen. Door het koude voorjaar is de trek vertraagd op gang gekomen waardoor er minder jonge ratten geboren zijn. Daarnaast hebben een aantal verbeteracties effect gesorteerd. Als voorbeeld noemen we de flexibele inzet van bestrijders, regelmatige veldbezoeken, de aansturing van bestrijders en innovaties op ICT gebied. Momenteel wordt in één van de veertig vanggebieden meer dan 0,25 vangsten per uur		

	gerealiseerd. In dit gebied wordt de bestrijdingsdruk geïntensiveerd. Deze extra inzet gaat ten koste van bestrijding in de schone gebieden. Door deze resultaten presenteert Wetterskip Fryslân zich in 2013 als meest effectieve bestrijdings-organisatie in Nederland.
--	---

Voldoende water

Onderwerp	VO 4: Watergebiedsplannen	Voortgang	
Doelstelling	Kwantificeren en lokaliseren van de beleidsopgaven per gebiedsblok.		
Maatregel MP	Samen met de streek opstellen van watergebiedsplannen. Hierin zijn integraal uitgewerkt: het Gewenst Peilbeheer en de verschillende wateropgaven (normering regionale wateroverlast, droogtebestrijding, Kaderrichtlijn Water, knelpuntenbeheer en onderhoud).		
Prestatie 2013	Eind 2013 zijn vier watergebiedsplannen opgesteld.		
Rapportage	Vier watergebiedsplannen zijn opgesteld: Ameland, Appelscha, Alde Feanen, en Gaasterlân. - WGP Ameland heeft een verlengde vaststellingsprocedure gekend vanwege nagekomen inbreng en herziene inzichten. In goed overleg met betrokkenen is dit verwerkt in de plantekst, waarna het vervolg van de vaststellingsprocedure is ingezet en afgerond. - WGP Appelscha is aangehouden in het eerste deel van de vaststellingsprocedure vanwege onduidelijkheden rond de KRW-opgave. Met behulp van een pilot Groen-Blauwe diensten is dit vlot getrokken en is de vaststellingsprocedure afgerond. - Het WGP Alde Feanen heeft ter inzage gelegen van 1 november tot 12 december 2013. De nota van antwoord is opgesteld, en wordt in het eerste kwartaal van 2014 aangeboden aan het bestuur. - De plantekst van WGP Gaasterlân is in december voorgelegd aan de betrokken portefeuillehouders. Het WGP doorloopt in het voorjaar van 2014 de bestuurlijke vaststellingsprocedure. De vaststellingsprocedures voor de WGP's Grutte Wielen, Ameland en Appelscha zijn afgerond. WGP's Grutte Wielen en Ameland zijn reeds voorgelegd aan GS. Met het voorleggen van het WGP Appelscha wordt gewacht totdat overeenstemming is over het Plan van Aanpak voor het proces. Dit is in het voorjaar van 2014 gepland. WGP Koningsdiep-Oost is doorgestart in het najaar van 2013. Verwacht wordt dat het grootste deel van de resterende planvorming voor de zomer van 2014 gereed komt. De afronding van WGP Twizel is 'on hold' gezet totdat duidelijkheid is verkregen in het proces van de herijking van de EHS. De plantekst is voor het grootste deel gereed. De planvorming voor de WGP's Tjonger, Zuidelijke Veenpolders en Tusken Ie & Swemmer, is grotendeels gereed gekomen in 2013. De planvorming voor de WGP's Greidhoeke en Súdwesthoeke – Fryske Marren (voorheen Skarsterlân) zijn opgestart in 2013. De laatste twee WGP's Linde en Zwarte Haan/Ropta starten respectievelijk in 2014 en 2015. Inmiddels zijn van de twintig te maken watergebiedsplannen er negen bestuurlijk vastgesteld, te weten de WGP's Schiermonnikoog, Ferwerderadiel, Koningsdiep West, Vlieland, Dongeradeel, Terschelling, Appelscha, Ameland en Grutte Wielen.		

Onderwerp	VO 5: Herziening peilbesluiten	Voortgang	
Doelstelling	Herziening van peilbesluiten.		
Maatregel MP	Opstellen van nieuwe peilbesluiten voor gebieden waarvoor een watergebiedsplan is vastgesteld.		
Prestatie 2013	Voor zeven gebieden met een watergebiedsplan is een herzien ontwerp peilbesluit opgesteld.		
Rapportage	Voor vijf gebieden met een watergebiedsplan is een herzien ontwerp peilbesluit opgesteld. De peilbesluiten Ferwerderadiel-Leeuwarderadeel en Koningsdiep West zijn in 2013 door het algemeen bestuur vastgesteld. Het peilbesluit voor Terschelling ligt vanaf december ter inzage. Het peilbesluit voor Schiermonnikoog is in ontwerp gereed. Met de vaststellingsprocedure wordt afgewacht tot er overeenstemming is met de belanghebbenden over de uitvoeringsmaatregelen. Dit kan mogelijk tot enkele kleine wijzigingen van deze peilbesluiten leiden. Het peilbesluit Ameland is opgesteld. In februari 2014 vindt een informatieavond plaats waarna de vaststellingsprocedure kan worden gestart. Het peilbesluit Vlieland heeft vertraging opgelopen omdat geplande hoogtemetingen in verband met het broedseizoen pas later uitgevoerd konden worden. Dit peilbesluit wordt nu begin 2014 afgerond. Nu het WGP Grutte Wielen is vastgesteld wordt in 2014 gestart met dit peilbesluit.		

Onderwerp	VO 8: Visie voor de waterhuishoudkundige infrastructuur in veenweidegebieden	Voortgang	
Doelstelling	De visie veenweidegebieden wordt in deze bestuursperiode afgerond. Deze visie vormt de basis voor een transparant afwegingskader voor de besluitvorming over het waterbeheer in veenweidegebieden. Dat zal mede gebaseerd zijn op een samen met andere partijen afgesproken gewenst of verwacht toekomstbeeld van het ruimtegebruik in het veenweidegebied en het daarvoor benodigde waterbeheer.		
Maatregel MP	Het gezamenlijk met de provincie ontwikkelen van een toekomstvisie voor veenweidegebieden.		
Prestatie 2013	- Fase 1 (probleemverkenning) afgerond voorjaar 2013 - Fase 2 (scenarioverkenning) afgerond najaar 2013 - Fase 3 (visievorming) afgerond eind 2013 De visie wordt ter vaststelling in het algemeen bestuur gebracht.		
Rapportage	- Fase 1 (probleemverkenning) is afgerond. - Fase 2 (scenarioverkenning) is in oktober gestart en is niet najaar 2013 afgerond, maar wordt afgerond in het voorjaar van 2014. - Fase 3 wordt door de stuurgroep, bestaande uit bestuurders van provincie, waterschap en gemeenten, vóór de zomer van 2014 afgerond. Dat is het gevolg van vertraging die is opgelopen bij de start van fase 2. De stuurgroep heeft toen besloten meer tijd te willen nemen voor een zorgvuldige keuze van de uit te werken scenario's en de communicatie met de streek. Na vaststelling van een ontwerpvisie door de Stuurgroep volgt besluitvorming in Provinciale Staten (najaar 2014) met een advisering door het algemeen bestuur. Wetterskip Fryslân doet tevens een verkenning naar tegenstrijdige eisen van gebruiksfuncties in veenweidegebieden. De richtlijnen voor aanpak van knelpunten in het waterbeheer zijn opgenomen in een voorstel. Het voorstel is in mei 2013 vastgesteld in het algemeen bestuur. Dit heeft geleid tot voorlopige richtlijnen voor de planvorming, die in 2014 geëvalueerd worden. Met deze richtlijnen kan bepaald worden of er al dan niet naar meerdere planalternatieven gekeken moet worden. Bepalend daarbij is de		

	hoogte van de jaarlijkse kosten voor het beheer door het waterschap. Daarvoor zijn richtbedragen vastgesteld voor hoogwatercircuits, regionale keringen en bergingsgebieden.
--	--

Onderwerp	VO 11: Actualiseren gemeentelijke waterplannen	Voortgang	
Doelstelling	Samen met gemeenten doelstellingen realiseren voor waterbeheer en gerelateerde beleidsvelden.		
Maatregel MP	Heldere afspraken maken met gemeenten over planvorming en uitvoering in stedelijk gebied.		
Prestatie 2013	De waterplannen van de gemeenten Súdwest-Fryslân en Ameland zijn geactualiseerd.		
Rapportage	Het waterplan Ameland is zowel in het algemeen bestuur als in de gemeenteraad van Ameland vastgesteld. Dit betekent dat met de uitvoering van de maatregelen kan worden begonnen. Een belangrijk onderdeel van het waterplan Ameland is het opstellen van een waterfonds ten behoeve van de compensatie van verhard oppervlakte. In het waterfonds wordt een financiële oplossing aangedragen voor de kleinschalige dorpsuitbreidingen. Daarnaast is een start gemaakt met het waterplan voor de gemeente Súdwest-Fryslân. Doordat bij de gemeente andere prioriteiten zijn gesteld is het verder uitwerken van het nieuwe waterplan doorgeschoven naar 2014.		

Onderwerp	VO 12: Verdrogingbestrijding natuur	Voortgang	
Doelstelling	Bijdragen aan de afname van het areaal verdroogde natuur.		
Maatregel MP	Aanpassen van waterhuishoudkundige condities in en om gebieden met verdroging.		
Prestatie 2013	Voor twee deelgebieden in de watergebiedsplannen zijn uitvoeringsplannen uitgevoerd.		
Rapportage	De maatregel is op 'blauw' gezet, omdat externe invloeden hebben geleid tot een aanpassing van de planning van de voorgenomen projecten. Voor 2013 stond voor twee deelgebieden, die in het watergebiedsplan Schiermonnikoog zijn opgenomen, de uitvoering van een verdrogingsproject op het programma. Op verzoek van en in overleg met o.a. Natuurmonumenten is besloten de uitvoering van de verdrogingsprojecten Groenglop en Kapenglop uit te stellen tot 2014. De communicatie met belanghebbenden over de uitvoering van de maatregelen uit het watergebiedsplan heeft meer tijd gekost. Daarnaast is de uitvoering van maatregelen in natuurgebieden aan bepaalde perioden van het jaar gebonden in verband met natuurwetgeving. Dit heeft tot gevolg gehad dat uitvoering in 2013 niet meer mogelijk was.		

Onderwerp	VO 17: Automatisering bestaande stuwen	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen, staan in het Waterbeheerplan 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	Tot 2030 worden bestaande stuwen geautomatiseerd voor 40.000 hectare watersysteem. De restopgave na 2013 is circa 25.510 hectare.		
Prestatie 2013	1.000 extra hectares met geautomatiseerde stuwen.		
Rapportage	Voor de automatisering van de stuwen wordt uitgegaan van een gemiddelde realisatie van 1.000 hectare per jaar. De realisatie vindt gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd niet volgens een vast jaarritme plaats. Zo is er in 2012 5.000 hectare gerealiseerd; dat is 4.000 hectare meer dan gemiddeld. Omdat veel hiervan voor de jaarwisseling 2012/2013 viel, is ook de opgave voor 2013 al gerealiseerd. In 2013 lag de nadruk op de voorbereiding van nieuwe projecten die in de komende jaren in uitvoering komen. Over het geheel bleef Wetterskip Fryslân ook in 2013 voorlopen op de opgave.		

Onderwerp	VO 18: Realiseren berging deelsystemen	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen, staan in het WBP 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	Tot 2030 wordt 1.650 hectare extra berging gecreëerd in deelsystemen in stedelijk en landelijk gebied. De restopgave na 2013 is 1.340 hectare.		
Prestatie 2013	40 hectares extra berging in deelsystemen.		
Rapportage	Dit jaar zijn projecten afgerond waarbij 29 hectare als bijdrage aan extra berging deelsystemen is gerealiseerd. In 2012 is uit de evaluatie van het Veiligheidsplan gebleken, dat de voorgenomen realisatie van berging in deelsystemen niet haalbaar wordt. De bestuurlijke conclusie naar aanleiding van die evaluatie was om in de in 2013 uit te voeren actualisatie van het Veiligheidsplan deze beleidsmaatregel te heroverwegen en te herijken. Bovendien lopen door de aanpassing van de invulling van het KRW programma in deelsystemen de aanleg van natuurvriendelijke oevers en parallelle realisatie van berging niet meer synchroon. Ook hierdoor wordt het lastiger deze bergingsopgave te realiseren. De realisatie vindt gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd niet evenredig in de tijd plaats. In 2012 is 60 hectare meer gerealiseerd dan de prestatie-indicator 2012.		

Onderwerp	VO 19: Bergende oppervlakte Friese boezem	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen, staan in het WBP 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	Tot 2030 wordt het bergend oppervlak van de Friese boezem, samen met partners, uitgebreid met 1.400 hectare. De restopgave na 2013 is 586 hectare.		
Prestatie 2013	164 hectares extra bergend oppervlak boezem (inclusief Zomerpolder).		
Rapportage	Voor het bergend oppervlak in de Friese boezem wordt uitgegaan van een gemiddelde realisatie van 42 hectare per jaar. De realisatie vindt gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd niet volgens een vast jaarritme plaats. Zo is er tot en met 2012 650 hectare van de voorgenomen totale opgave van 1400 hectare in 2030 uitgevoerd. In 2013 is 139 hectare gerealiseerd binnen de opgeleverde projecten ; o.a. in de projecten fietspad de Zwette, It Heidenskip, Hooivaart de Deelen, Burgumermar, Landinrichting Beekdal Linde 2^e module Scheltingapolder en de Noordelijke Elfstedenvaarroute. Ook deze beleidsmaatregel wordt tijdens de actualisatie van het Veiligheidsplan op zijn merites beoordeeld en wordt de te volgen koers voor de komende jaren heroverwogen.		

Onderwerp	VO 21: Realisatie van het gemaal Lauwersoog	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen staan in het WBP 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	Het uitwerken van de gekozen variant voor het gemaal en zorgen voor de (mede)financiering.		
Prestatie 2013	Noodzaak gemaal beoordelen in de context van de onderzoeken in Groningen (Droge Voeten 2050) en Fryslân (actualisatie veiligheidsplan).		
Rapportage	In december 2012 heeft het algemeen bestuur afgezien van realisatie van het gemaal in 2015. In de onderzoeken 'Droge voeten 2050' in Groningen en onze 'actualisatie van het Veiligheidsplan' wordt het bouwen van een gemaal op Lauwersoog meegewogen. Conform planning vindt de oplevering van de actualisatie van het Veiligheidsplan plaats in 2014 (zie ook VO 47).		

Onderwerp	VO 25: Gemaal te Vijfhuizen	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen, staan in het WBP 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	Er wordt een gemaal te Vijfhuizen gebouwd met een capaciteit van 4,2 m³/s.		
Prestatie 2013	Een vastgesteld definitief projectplan, inclusief te doorlopen procedure- en vergunningentraject met afgehandelde bezwaar- en beroepsprocedures.		
Rapportage	Het projectplan is op 18 december 2012 door het algemeen bestuur vastgesteld. Nadien is er door uiteindelijk twee personen beroep bij de rechtbank ingebracht. De behandeling daarvan heeft op 10 oktober 2013 plaatsgevonden. Alle door de bezwaarmakers ingediende beroepen zijn door de rechtbank ongegrond verklaard, één reclamant heeft daarna hoger beroep ingebracht bij de Raad van State. De behandeling van dit hoger beroep is waarschijnlijk in april of mei 2014. Daarnaast is er door dezelfde persoon beroep bij de rechtbank, en in tweede instantie hoger beroep bij de Raad van State ingebracht tegen de omgevingsvergunning van het gemaal. Ook de behandeling van dit hoger beroep zal naar verwachting plaatsvinden in april of mei 2014. De grondverwerving binnendijs is op drie percelen na gerealiseerd. De verwachting is dat bij twee percelen overeenstemming over ruiling of aankoop kan worden bereikt. Voor het derde perceel is de gedoogprocedure opgestart. Het bestek voor de aan- en afvoerroute is zo goed als gereed. Dit bestek en het gemalenbestek zijn gereed voor aanbesteding echter in afwachting van de beroepsprocedures kan de aanbestedingsprocedure nog niet worden gestart. Voor het aan- en afvoertracé zijn bestemmingsplanwijzigingen en aanvragen voor omgevingsvergunningen in procedure gebracht. Het aanvullend projectplan voor het afvoergedeelte tussen het eind van de 800 meter geul en het Wad is in overleg met Rijkswaterstaat opgesteld, vastgesteld door het dagelijks bestuur, en vervolgens op 17 december jl. ter inzage gelegd.		

Onderwerp	VO 26: Doorvoercapaciteit Ropta	Voortgang	
Doelstelling	De klimaatverandering zorgt voor meer neerslag en een stijgende zeespiegel. Om hierop in te spelen, staan in het WBP 2010-2015 maatregelen voor Vasthouden, Bergen en Afvoeren van water.		
Maatregel MP	De doorvoercapaciteit van de Friese boezem wordt via het gebied Ropta uitgebreid met 3 m³/s.		
Prestatie 2013	Er is gestart met de uitvoering/realisatie van 3 m³/s extra doorvoer via het gebied Ropta.		
Rapportage	De maatregelen in het watersysteem die moeten worden uitgevoerd om de extra doorvoercapaciteit te realiseren maken deel uit van het gebiedsontwikkelingsplan Franekeradeel – Harlingen. Daarmee is de realisatie van deze maatregel afhankelijk van de vorderingen van dit gebiedsproces. De voor de vergroting van de doorvoercapaciteit benodigde grond wordt verworven door toepassing van het kortingsinstrument uit de Wet Inrichting Landelijk Gebied. Hiervoor is een Planherziening noodzakelijk die momenteel wordt voorbereid. De gesprekken met de betrokken grondeigenaren hebben inmiddels plaatsgevonden, het ontwerp en de bestekken zijn gereed. Na terinzagelegging stellen Gedeputeerde Staten deze Planherziening vast, naar verwachting vóór de zomervakantie van 2014. Direct daarna wordt begonnen met de uitvoering van deze maatregel. Afronding is voorzien in 2015.		

Onderwerp	VO 34: Baggeren hoofdwatgangen	Voortgang	
Doelstelling	De hoofdwatgangen op diepte houden voor de aan- en afvoer van water en voor de waterkwaliteit.		
Maatregel MP	Diverse hoofdwatgangen worden gebaggerd.		
Prestatie 2013	1. Vooronderzoek van circa 800 kilometer watgangen 2. Baggeren van circa 350 kilometer watgangen 3. Baggeren Nije Bildtdyksterfeart		
Rapportage	1. In plaats van de verwachte 800 kilometer watgang is er 900 kilometer onderzocht. De toename wordt veroorzaakt door klachten uit de Skalsumerpolder. Besloten is om een deel van de extra kosten te dekken uit het knelpuntenbudget waterlopen. 2. Het baggeren is gestart in september 2013. Na realisatie (inclusief de extra watgangen) is er 443 kilometer watgang gebaggerd. 3. Het baggeren van de Nije Bildtdyksterfeart is afgerond. Het baggerdepot wordt (deels) in eigen beheer in 2014 afgewerkt en in cultuur gebracht. Aanvullende informatie: • In 2012 is de Skoatterlânske Kompanjonsfeart aanbesteed. De voorbereidende werkzaamheden voor dit Design & Construct bestek zijn eind 2012 gestart en lopen door in 2013. De betrokken partijen en ook de gemeente Heerenveen zijn geïnformeerd. Het baggeren is medio september afgerond, de administratieve oplevering vindt begin 2014 plaats. • Het project baggeren Alde Bildtdyksterfeart is volledig afgerond. Met het realiseren van genoemde baggerwerkzaamheden ligt het baggeruitvoeringsplan op schema.		

Onderwerp	VO 41: Aantal illegale dempingen terugdringen	Voortgang	
Doelstelling	Het verbeteren van het naleefgedrag met betrekking tot de verbodsregels op dempingen.		
Maatregel MP	Door voorlichting en handhaving wordt het aantal illegale dempingen teruggedrongen.		
Prestatie 2013	• Voorlichtingsactie over ingebruikname instrument toezicht met luchtfoto's. • Implementatie methodiek.		
Rapportage	• De voorlichtingsactie over de invoering van de nieuwe methode van toezicht heeft via een artikel in het Infoblad agrariërs plaatsgevonden. • In 2013 zijn zes rayons gecontroleerd. In vijf van de zes rayons was het aantal overtredingen laag (minder dan 10 per rayon), bij 1 rayon bedroeg het aantal overtredingen 30 stuks. De overtredingen zijn in behandeling genomen. Nog niet alle zaken zijn afgerond, aangezien het handhavingstraject en legaliseringstraject een doorlooptijd van meerdere maanden kan hebben. In 2014 vindt een evaluatie plaats.		

Onderwerp	VO 44: Recreatief medegebruik	Voortgang	
Doelstelling	Het benutten van kansen op het gebied van recreatie en het versterken van de relatie met burgers.		
Maatregel MP	Kleinschalig recreatief medegebruik mogelijk maken.		
Prestatie 2013	Minimaal één eigen initiatief tot recreatief medegebruik met een kleinschalig karakter, wordt gerealiseerd.		
Rapportage	Er is in het eerste kwartaal medewerking verleend aan een initiatief van stichting Bunker Koehoal voor het aanleggen van een trap op de primaire kering. Daarnaast is in het tweede kwartaal medewerking verleend aan de stichting digitaal dorpsarchief		

	Tzummarum e.o. aan een informatiepaneel op Koehoal (visualisatie van de ingrijpende dijkverhogingen uit de vorige eeuw). Waddenwandelen is een initiatief van de kustgemeenten langs het wad om de bestaande wandelmogelijkheden uit te breiden door die te verbinden met een fijnmaziger patroon. Voor diverse routes is Wetterskip Fryslân om toestemming gevraagd om over de dijk of langs onderhoudspaden te mogen wandelen. Dit is per route bekeken. In veel gevallen kon daar vanuit Wetterskip Fryslân aan meegewerkt worden. In september is het waddenwandeln netwerk geopend. In het uitvoeringsproject de Kleine Wielen zijn meerdere recreatieve zaken in de loop van het werk meegenomen (filmpjes innovatieve KRW-methoden; onderzoek Wifispot bij gemaal; betonnen poefjes). Samen met leerlingen van het Nordwincollege is het verbindende ecologisch deel bij het gemaal ontworpen als Amfibieën paradijs. Daaraan gekoppeld is samen met de gemeente een blotevoetenpad aangelegd, met hergebruik van vrijkomende materialen. Zo zijn EHS en KRW-doelen gekoppeld aan recreatieve doelen.
--	---

Onderwerp	VO 35: Overdracht waterbeheer in bebouwd gebied	Voortgang	
Doelstelling	Overdracht van het waterbeheer in de bebouwde gebieden van de gemeenten.		
Maatregel MP	Er zijn afspraken gemaakt met gemeenten over de overdracht van de waterbeheersing in het bebouwd gebied naar Wetterskip Fryslân.		
Prestatie 2013	Met negen gemeenten worden in 2013 overdrachtsdocumenten opgesteld.		
Rapportage	In 2013 zijn met twaalf gemeenten de voorbereidingen van de overdracht gestart en is het stedelijk watersysteem geïnventariseerd. Bij het opstellen van de overdrachtsdocumenten spitst de dialoog met gemeenten zich vooral toe op de kostenverdeling tussen gemeente en waterschap voor het verwijderen van bagger(aanwas). Voor de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog en Zuidhorn zijn de overdrachtsovereenkomsten opgesteld en door het dagelijks bestuur goedgekeurd.		

Onderwerp	VO 36: Overdracht waterbeheer in bebouwd gebied (baggeren)	Voortgang	
Doelstelling	Overdracht van het waterbeheer in de bebouwde gebieden van de gemeenten.		
Maatregel MP	Het eventueel achterstallige baggeronderhoud in bebouwd gebied wordt voor eind 2025 weggevoerd.		
Prestatie 2013	Het uitvoeren van het baggerplan in de gemeente Menameradiel en het voorbereiden van het baggerplan Dongeradiel.		
Rapportage	Het baggerbestek voor het achterstallig onderhoud in Menameradiel is niet conform planning gerealiseerd. Door discussie over de hoogte van vergoedingen tussen betrokken partijen werd later gestart met de uitvoering dan verwacht. De werkzaamheden zijn in september aanbesteed en in oktober gestart. Het baggeren wordt in het eerste kwartaal van 2014 afgerond. Hierna volgt de administratieve afhandeling, die eveneens in 2014 is gepland. De omvang van het achterstallig onderhoud in de gemeente Dongeradeel is geïnventariseerd en er is een conceptbestek opgesteld. Na de voorbereidingen in het voorjaar van 2014, volgt de aanbesteding en de uitvoering. Het werk wordt in 2014 afgerond. In de stad Dokkum wordt begin 2014 gebaggerd.		

Onderwerp	VO 45: Deltaplan IJsselmeergebied en Zoet water	Voortgang	
Doelstelling	Ook bij te verwachten klimaatveranderingen, moet veilig werken, wonen en recreëren mogelijk zijn.		
Maatregel MP	Bestuurlijke inbreng in het formuleren van maatregelen voor het IJsselmeer en de toekomstige zoetwatervoorziening binnen het Deltaprogramma. Dit gebeurt integraal en gebiedsgericht.		
Prestatie 2013	• Regionale bijdrage in het formuleren van landelijke en regionale kansrijke strategieën voor de zoetwatervoorziening van Nederland in 2013. De bijdrage van het waterschap bestaat uit een rapport over effectiviteit van regionale maatregelen en inbreng in de landelijke discussie. • Regionale bijdrage in het formuleren van de landelijke strategie voor het peilverloop in het IJsselmeergebied in 2013. De inbreng bestaat uit beschrijvingen van effecten en mogelijke maatregelen op de Friese kust evenals inbreng in de landelijke discussie. • Voortgangsrapportage m.b.t. de proef 'de zachte zandmotor' met de tot dan bekende resultaten.		
Rapportage	• De kansrijke strategieën voor zoetwatervoorziening zijn eind 2012 vastgesteld. Het rapport over de effectiviteit van regionale maatregelen is in december 2013 afgerond en wordt begin 2014 voorgelegd aan het dagelijks bestuur en het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO). Besluitvorming over de voorkeursstrategie en maatregelenpakketten van het landelijke Deltaprogramma zoetwater is vertraagd en wordt nu voorzien in de eerste helft van 2014. • Het onderzoek naar de effecten van peilwijziging op de waterveiligheid van buitendijkse gebieden voor het IJsselmeer is in december afgerond. Het onderzoek wordt begin 2014 voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Vervolgens wordt het rapport ingebracht in de landelijke voorbereiding van de voorkeursstrategie over het peilverloop van het IJsselmeer. Rijkswaterstaat en de betrokken waterschappen, waaronder Wetterskip Fryslân, hebben nog een toets uitgevoerd op de operationele haalbaarheid van de voorgestelde peilfluctuatie voor het IJsselmeergebied. De peilfluctuatie betreft een geringe opzet van het peil in het voorjaar en het uitzakken van het peil in de zomer. De resultaten worden begin 2014 verwacht. • De proef de zachte zandmotor bestaat uit twee proeven met zandsuppletie. Met de proeven wordt beoogd inzicht te krijgen in het zandtransport voor de IJsselmeerkust. Onderzocht wordt of zandsuppletie een bijdrage kan leveren aan een duurzame inrichting van de IJsselmeerkust met betrekking tot veiligheid, natuur en recreatie. De eerste proef betreft de monitoring van het zandtransport bij Oudemirdum en Workum. De tweede proef betreft een modelstudie naar zandtransport bij Hindeloopen. De beide zandsuppletieproeven zijn in de monitoringfase en de modelstudie is in uitvoering. In het najaar van 2013 is op basis van een voortgangsrapportage een verzoek tot verlenging van de monitoringsperiode tot 2017, aan de betrokken partijen, waaronder Wetterskip Fryslân, voorgelegd. Wetterskip Fryslân heeft met deze verlenging ingestemd. De verlenging van de monitoringperiode geeft extra inzicht in de zandtransportprocessen en kan binnen de bestaande budgetten van de proef en worden uitgevoerd.		

Onderwerp	VO 46: Groenblauwe diensten	Voortgang	
Doelstelling	Het benutten van kansen om met de inzet van groenblauwe diensten waterschapsdoelen in het landelijk gebied kosteneffectief en met draagvlak te realiseren.		

Maatregel MP	Het ontwikkelen van een samenhangend pakket aan concrete groenblauwe diensten.
Prestatie 2013	• Beleidsnotitie groenblauwe diensten. • Uitwerken maatregelenpakket groenblauw 2013. • Participeren in twee pilotprojecten.
Rapportage	• De beleidsnotitie, opgesteld in samenwerking met waterschap Noorderzijlvest, is in het algemeen bestuur van december vastgesteld. • In 2014 wordt met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma "Werken met groenblauwe diensten" 2014-2015 gestart. Hierin is het maatregelenpakket groenblauw 2013 opgenomen. • Van de Groninger pilot, waarin een deel van het beheergebied in het Westerkwartier deelneemt, is een tussenevaluatie opgeleverd. In de pilot Zuidoost Fryslân zijn drietal kansrijke projecten uitgewerkt voor uitvoering in 2014 (onderhoud hoofdwatgangen Groote Veenpolder; verruiming watgangen en aanleg natuurvriendelijke oevers in gebied langs de Tsjonger)

Onderwerp	VO 47: Evalueren en actualiseren veiligheidsplan	Voortgang	
Doelstelling	Het in 2008 vastgestelde Veiligheidsplan, zoals opgenomen in het Waterbeheerplan, wordt geëvalueerd en onderdelen worden geactualiseerd.		
Maatregel MP	Het evalueren en actualiseren van het in 2008 vastgestelde Veiligheidsplan.		
Prestatie 2013	Het onderbouwd actualiseren van het Veiligheidsplan in 2014; bestuurlijke vaststelling in 2015. In 2013 vinden het onderzoek, de modellering, de simulaties en acties plaats.		
Rapportage	• De voorbereidingen voor de actualisatie van het veiligheidsplan zijn begin 2013 gestart. • Op 20 augustus is de bestuursofferte voor de actualisatie in het dagelijks bestuur vastgesteld. Met de bestuursofferte is het bestuurlijke proces en de planning uitgezet. Ook is gesproken over de bestuurlijke betrokkenheid gedurende het gehele project en de interactie met de samenleving. • In de ab commissievergaderingen van 30 september en 5 november zijn presentaties gegeven over de planning en de inhoud van het project. Uitgangspunt is een breed onderzoek, waarbij verschillende kansrijke maatregelen worden onderzocht. Het bestuur bepaalt de maatregelenpakketten die vervolgens worden doorgerekend en beoordeeld. • De aanpassing van het SOBEK rekenmodel is in december 2013 afgerond. Met het model kan de kans op wateroverlast en de schade berekend worden bij verschillende maatregelen. Alle maatregelen worden met een MKBA en MCA gewaardeerd. Nader onderzoek naar alternatieven voor het Lauwersooggemaal maakt deel uit van de actualisatie van het Veiligheidsplan. Het algemeen bestuur zal op 1 juli 2014 de koers van de te treffen maatregelen bepalen, waarna verdere uitwerking in het najaar van 2014 kan plaatsvinden. • Met betrekking tot de afwatering naar het Lauwersmeer wordt ingezet op consensus bij de betrokken partijen over de te treffen maatregelen aan de Groninger en Friese kant van het Lauwersmeer.		

Onderwerp	VO 48: Opstellen waterbeheerprogramma 2016-2021	Voortgang	
Doelstelling	Het waterbeheerprogramma heeft drie doelen: • afstemmen van het waterbeleid en -beheer met overheden en stakeholders; • richting geven voor het Meerjarenperspectief en de begroting in de planperiode; • informeren van ingelanden over de doelstellingen van het waterschap.		
Maatregel MP	Het opstellen van een waterbeheerprogramma.		
Prestatie 2013	Een plan van aanpak voor het opstellen van het waterbeheerplan.		
Rapportage	De voorbereiding voor een nieuw waterbeheerplan (WBP) is gestart met het opstellen van een tussenbalans, die in november 2013 door het dagelijks bestuur is vastgesteld. De tussenbalans is een terugblik op de uitvoering van de waterplannen in de afgelopen drie jaar. De tussenbalans vormt met de Integrale Watersysteem Rapportage (IWSR) belangrijke input voor het nieuwe WBP. De bestuursofferte voor het nieuwe WBP wordt in het eerste kwartaal van 2014 ter vaststelling aan het dagelijks bestuur voorgelegd. Hierin worden ook de onderwerpen benoemd waarover provincie en waterschap in het kader van de nieuwe waterplannen afspraken moeten maken. Met de provincie is afgesproken dat eind 2015 een geactualiseerd waterhuishoudingsplan en een nieuw waterbeheerplan wordt vastgesteld.		

Onderwerp	VO 49: Toekomstbestendig watersysteem	Voortgang	
Doelstelling	Een toekomstbestendig watersysteem waarvan beheer en onderhoud efficiënt kunnen worden uitgevoerd.		
Maatregel MP	• Evalueren inrichting, beheer en onderhoud watersystemen incl. een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA). • Ontwikkelen bouwstenen: toegesneden onderzoeken, analyses en maatregelen voortvloeiende uit die evaluatie (1) alsook uit de evaluatie van het Veiligheidsplan. • Uitwerken scenario's en visievorming voor een toekomstbestendig watersysteem.		
Prestatie 2013	Een evaluatierapport over inrichting, beheer en onderhoud van het huidige watersysteem incl. een MKBA.		
Rapportage	• In mei heeft een eerste verkennende discussie met het dagelijks bestuur plaatsgevonden. Op basis daarvan is een bestuursofferte opgesteld, die op 20 augustus door het dagelijks bestuur is vastgesteld. In de commissievergadering van 30 september is een presentatie gegeven over het project en de planning van het project. • Op 5 november is in een gezamenlijke commissievergadering nadere informatie over het project gegeven. • De opzet en planning van dit project is aangepast. Op korte termijn (2013-2014) wordt gefocust op concrete maatregelen en de besparingen die daarmee bereikt kunnen worden. Parallel daaraan worden maatregelen nader onderzocht op haalbaarheid en kansrijkheid; de uitkomsten van deze onderzoeken en mogelijke scenario's zullen in de vorm van een agenda voorbereid worden voor het nieuwe bestuur (na de verkiezingen van maart 2015). • Begin 2014 vindt evaluatie plaats van het huidige watersysteem op basis van kengetallen. De concrete resultaten daaruit worden gerapporteerd aan het dagelijks bestuur en aan de commissie en kunnen worden meegenomen in de volgende MP-discussie (2015-2019).		

Schoon water

Voortgang beleidsuitvoering waterkwaliteit

Onderwerp	WK 7: Monitoring gewasbeschermingsmiddelen	Voortgang	
Doelstelling	Inzicht in de aanwezigheid van (resten van) gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater.		
Maatregel MP	Het systematisch onderzoeken van oppervlaktewater op aanwezigheid van (resten van) gewasbeschermingsmiddelen.		
Prestatie 2013	De monitoring van gewasbeschermingsmiddelen (lelies) in oppervlaktewateren is uitgevoerd.		
Rapportage	De monitoring van de gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater met betrekking tot de lelieteelt is uitgevoerd.		

Onderwerp	WK 8: Stroomgebiedbeheerplan (SGBP)	Voortgang	
Doelstelling	Het voorbereiden van het tweede SGBP.		
Maatregel MP	Actualiseren gegevens in de KRW-factsheets (Kader Richtlijn Water) van waterlichamen (belastingen, toestand, ecologische maatlatten, doelen, begrenzingen).		
Prestatie 2013	Geactualiseerde factsheets KRW-waterlichamen, afgestemd in het gebiedsproces.		
Rapportage	- De factsheets zijn geactualiseerd. - In het gebiedsproces worden de KRW-maatregelen voor het tweede SGBP (2016-2021) afgestemd met de betrokken maatschappelijke organisaties. Het gebiedsproces begon met een startbijeenkomst KRW-gebiedsproces op 5 september 2013. Wetterskip Fryslân organiseerde samen met Rijkswaterstaat Noord Nederland en de provincie Fryslân deze startbijeenkomst. - In april 2014 worden KRW-factsheets opnieuw geactualiseerd. Een belangrijk onderdeel van deze actualisatie is het bijgestelde (concept) maatregelenpakket voor de volgende KRW planperiode. In de afgelopen periode zijn hiervoor al de nodige werkzaamheden uitgevoerd.		

Onderwerp	WK 9: Water buiten waterlichamen (kleine wateren)	Voortgang	
Doelstelling	Er zijn waterkwaliteitsnormen voor alle wateren in het beheergebied.		
Maatregel MP	Adviseren t.a.v. landelijk protocol voor het vaststellen van doelen voor wateren buiten waterlichamen. Afhankelijk van de voortgang de provincie adviseren over uitwerking en haalbaarheid van doelen (provincie stelt de doelen vast).		
Prestatie 2013	De landelijke voorstellen over waterkwaliteitsnormen voor (kleine) wateren zijn beoordeeld op de toepasbaarheid voor het beheergebied van Wetterskip Fryslân.		
Rapportage	In 2013 is een landelijke methodiek voor het bepalen van doelen voor overige wateren vastgesteld. Het waterschap heeft over de toepasbaarheid hiervan positief geadviseerd. - Deze methode sluit aan bij de KRW-methodiek maar is lichter van opzet en kent geen resultaatsverplichtingen. - Binnen het traject van de planherziening van het WHP/WBP zal de provincie Fryslân in overleg met Wetterskip Fryslân moeten besluiten of en hoe doelen voor overige wateren worden vastgesteld. - De uitwerking en vaststelling van deze doelen zal na 2015 plaatsvinden. Het huidige kader voor waterkwaliteitsdoelen in overige wateren is vastgelegd in de beleidsnota Ecologie&Vis.		

Onderwerp	WK 12: Aanpak diffuse bronnen	Voortgang	
Doelstelling	Beperken van de invloed van diffuse bronnen op de chemische en ecologische toestand van oppervlakte- en grondwater.		
Maatregel MP	De regionale aanpak van diffuse bronnen baseren op het emissiebeheerplan en het actieprogramma diffuse bronnen.		
Prestatie 2013	Drie projecten of communicatietrajecten zijn uitgevoerd.		
Rapportage	- Wetterskip Fryslân neemt deel aan het landelijk project WaterABC (LTO, Min. I & M, WUR, de Unie en enkele Waterschappen). Doel van dit project is het beperken van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen door emissiebeperkende maatregelen te borgen door certificering. Na enige stagnatie in de voortgang wordt er weer gewerkt aan met name maatregelen tegen uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen vanaf akkerbouwpercelen. Ontwikkelde maatregelen worden geschikt gemaakt voor borging in wetgeving of certificering. - Er is een overzicht gemaakt van de door Wetterskip Fryslân genomen maatregelen om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater terug te dringen. Ondanks de getroffen maatregelen worden er nog steeds normoverschrijdingen aangetroffen. Als aanvullende maatregel wordt gewerkt aan een position paper waarin aan de Rijksoverheid om aanscherping van regels wordt gevraagd. Het position paper wordt in noordelijk verband door de Provincie Groningen, Fryslân, Overijssel, Drenthe, Waterleidingmaatschappij Drenthe, Vitens, Waterbedrijf Groningen, Wetterskip Fryslân ingebracht. Daarnaast wordt een voorstel tot handhaving op afspoeling voorbereid. Dit betekent meer regie op de afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater. - Er is een evaluatie over de teeltgerichte monitoring naar gewasbeschermingsmiddelen over de periode van 2009 tot nu toe in voorbereiding. - Aan het beëindigen van vuilwaterlozingen vanuit de recreatievaart wordt door verschillende partijen een bijdrage geleverd (Wetterskip ,Provincie, de Marrekrite, gemeentes, KNWV). Afstemming vindt plaats in een ambtelijke werkgroep waar in de aanloop naar het nieuwe vaarseizoen 2014) tussen de partners wordt afgestemd (bemonstering/communicatie). In het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer gaat de land- en tuinbouw organisatie (LTO) beschrijven hoe zij kan bijdragen aan het oplossen van de wateropgave. Ambtelijk wordt in overleg met LTO een wateropgave voorbereid. Deze is gericht op gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en inrichting. LTO hecht belang aan GLB/POP3 in relatie tot DAW. In het (concept)regionale programma voor POP3 zijn vooral (DAW)landbouwmaatregelen voorzien die een bijdrage leveren aan wateropgaven. De voortgang is afhankelijk van het initiatief van de LTO, daar ligt de regie.		

Onderwerp	WK 25: Erfafspoeling	Voortgang	
Doelstelling	Verminderen van lozingen als gevolg van erfafspoeling.		
Maatregel MP	Voorlichting en toezicht inzetten om het nalevingsgedrag te bevorderen.		
Prestatie 2013	- Twee projecten uitvoeren om maatregelen die erfafspoeling voorkomen te implementeren bij melkveehouders. - Bindende afspraken maken met de branche over reductiedoelstellingen.		
Rapportage	- Twee projecten (absorberende onderlaag en adviesproject emissiereductie), zijn uitgevoerd. Met betrekking tot het adviesproject zal in 2014 nagegaan worden in hoeverre de adviezen zijn opgevolgd. - Het maken van bindende afspraken met de branche over reductiedoelstellingen wordt gekoppeld aan het traject van subsidiering en heffing op erfafspoeling. In het vierde kwartaal van 2013 is een bestuursnotitie hierover door het dagelijks bestuur		

	besproken. In 2014 zal het onderwerp worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.
--	--

Onderwerp	WK 15: Waterbodemsanering	Voortgang	
Doelstelling	De waterbodems in het beheergebied hebben geen negatieve invloed op de waterkwaliteit.		
Maatregel MP	Ernstig vervuilde baggerspecie verwijderen volgens de landelijke instructies.		
Prestatie 2013	De sanering van de Nieuwe Vaart van Gorredijk naar Terwispel (FR/106/403) is gestart en zal in 2014 worden afgerond.		
Rapportage	De voorbereiding van de sanering is voortvarend opgepakt. De sanering van de verontreinigde waterbodem van de Nieuwe Vaart tussen Gorredijk en Terwispel betreft twee gevallen van verontreinigingen. Eén van de verontreinigingen is veroorzaakt door de voormalige gasfabriek Gorredijk. De sanering van beide verontreinigingen wordt gecombineerd uitgevoerd. Dit is een nauw samenwerkingsverband met de provincie, die verantwoordelijk is voor sanering van de naweeën van de voormalige gasfabriek. Het nader onderzoek is afgerond en er is opdracht verleend voor het uitvoeren van het saneringsonderzoek en het opstellen van het saneringsplan. Verwacht wordt dat dit eind februari 2014 gereed is. De uitvoering van deze sanering start in 2014 en de afronding vindt plaats in 2015. De projectorganisatie van Wetterskip Fryslân bereidt de saneringen voor.		

Onderwerp	WK 16: Inrichtingsmaatregelen KRW (deels in combinatie met Waterveiligheid en Voldoende Water)	Voortgang	
Doelstelling	De chemische en ecologische waterkwaliteit voldoet aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water.		
Maatregel MP	Het realiseren van 459 kilometer natuurvriendelijke oevers t/m 2015.		
Prestatie 2013	- Minimaal 30 kilometer natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. - Opstellen van een Beheer en Onderhoudsplan Natte Natuurvriendelijke Oevers (NNVO).		
Rapportage	- De aanleg van natuurvriendelijke oevers verloopt volgens planning en de doelstelling van 30 kilometer is dit jaar met 49 kilometer gerealiseerd (Hooivaart de Deelen, fietspad de Zwette, Noordelijke Elfstedenvaarroute, de Potten en It Heidenskip). De bereidheid van de grondeigenaren om mee te werken bepaalt het realiseren van natuurvriendelijke oevers. - Aan het opstellen van het Beheer en Onderhoudsplan natuurvriendelijke oevers wordt momenteel gewerkt. Het resultaat is dat er onderhoudspakketten voor de oevers worden vastgelegd in het beheer en onderhoudsplan waterlopen en dat er een bestuurlijke keuze is gemaakt voor de ontvangstplicht van de hekkelspecie. De bestaande oevers zijn geïnventariseerd en de lengtes bepaald. Dit is de basis voor een inschatting van de onderhoudskosten. Begin 2014 wordt een keuze voorgelegd aan het dagelijks bestuur qua onderhoudspakketten en de kosten.		

Onderwerp	WK 17: Vispassages	Voortgang	
Doelstelling	Een evenwichtige vispopulatie als onderdeel van een gezonde ecologische waterkwaliteit.		
Maatregel MP	Het vispasseerbaar maken van 43 kunstwerken (gemalen, sluizen stuwen).		
Prestatie 2013	Vijf vispasseerbaar gemaakte gemalen, sluizen en stuwen.		
Rapportage	Langs de IJsselmeerkust zijn dit jaar twee vispassages gerealiseerd (Makkum en Prinses Margrietsluis) en langs de Noordelijke Elfstedenvaarroute bij gemaal Súdhoëke één. Daarnaast zijn in 24 nieuwe gemalen visvriendelijke pompen geplaatst. Hiermee wordt		

	ruimschoots voldaan aan de prestatie.
--	---------------------------------------

Onderwerp	WK 18: Maatregelen zwemwater	Voortgang	
Doelstelling	De waterkwaliteit bij officiële zwemlocaties in het beheergebied voldoet aan de eisen van de nieuwe Europese zwemwaterrichtlijn.		
Maatregel MP	Het uitvoeren van waterbeheermaatregelen voor een betere zwemwaterkwaliteit.		
Prestatie 2013	Voor drie zwemwateren die de prioriteit 'middel' hebben gekregen, is een verbeteringsplan opgesteld.		
Rapportage	Voor de zwemwateren Pottenstrand, Zwem- en Surfcentrum Balk en Eeltsjemar zijn plannen opgesteld. Hierin zijn maatregelen benoemd om de knelpunten in de waterkwaliteit bij deze zwemwateren op te heffen. Begin 2014 worden deze plannen besproken met betrokken partijen waarna deze definitief gemaakt kunnen worden. Naast deze verbeteringsplannen is in 2013 een onderzoek naar de herkomst van fecale verontreinigingen bij zes zwemwateren afgerond. Met de uitkomsten van dit onderzoek kan bij deze zwemwateren gericht gezocht worden naar maatregelen om deze verontreinigingen te voorkomen.		

Onderwerp	WK 19: Pilot visstandbeheer	Voortgang	
Doelstelling	Een evenwichtige vispopulatie als onderdeel van een gezonde ecologische waterkwaliteit.		
Maatregel MP	Besluitvorming over het uitvoeren van een pilot visstandbeheer in de Friese boezem.		
Prestatie 2013	Het haalbaarheidsonderzoek pilot visstandbeheer is afgerond.		
Rapportage	In 2013 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd en opgeleverd. Daarbij is onderzocht welke boezemmeren in aanmerking komen voor het uitvoeren van een pilot. Uit dit onderzoek is gebleken, dat beheervisserij met de huidige belastingen met nutriënten nog geen breed inzetbaar en effectief instrument is voor het verbeteren van de waterkwaliteit. De voorgenomen pilot is voorlopig uitgesteld.		

Onderwerp	WK 26: Implementatie Integraal Zuiveringsbeleidsplan (IZP)	Voortgang	
Doelstelling	Het vastleggen van doelstellingen voor de prestaties, duurzaamheid en kosten van zuiveringstechnische werken.		
Maatregel MP	Het opstellen van een integraal zuiveringsbeleidsplan waarin de doelen voor zuiveringstechnische werken voor de lange termijn zijn vastgelegd.		
Prestatie 2013	Het opstellen van een meerjarig investeringsprogramma zuiveringstechnische werken.		
Rapportage	Op basis van het IZP is het investeringsprogramma opnieuw opgesteld. Deze resultaten zijn meegenomen in het MP 2014-2018 en verwerkt in de begroting 2014. De uitgangspunten van het IZP zijn gebruikt als toetsingskader voor de investeringsvoorstellen.		

Voortgang beleidsuitvoering waterketen

Onderwerp	WAK 2: Samenwerking beheer en onderhoud	Voortgang	
Doelstelling	Een duurzame waterketen tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.		
Maatregel MP	Wetterskip Fryslân werkt nauwer samen met gemeenten en Vitens op het gebied van beheer en onderhoud.		
Prestatie 2013	- Starten met een pilot waterketenbedrijf. - Uitvoeren van deelprojecten conform uitvoeringsprogramma FBWK 2011-2015.		
Rapportage	De pilot waterketenbedrijf gaat niet door. De gezamenlijk partijen zijn niet tot overeenstemming gekomen om de pilot uit te kunnen voeren.		

	- De doelen van het FBWK worden voortaan in vier pijlers uitgewerkt: - De (afval)waterketen: De werkgroep Afvalwaterketen heeft een 'arkbak' opgesteld, een toolbox met mogelijke maatregelen om de deelnemende partijen te helpen bezuinigingen te realiseren. - Innovatie: Er is een visie ontwikkeld op het gebied van watertechnologie in relatie tot duurzaamheid. Op basis van de visie wordt een innovatieprogramma, met daarin projecten, opgezet. Partijen kunnen kiezen aan welke innovatiedoelen zij concreet willen bijdragen in projecten. - De Waddeneilanden: door de doelstellingen van het Ambitiemanifest Wadden (zelfvoorzienendheid in 2020) is er op de Waddeneilanden veel aandacht voor de waterketen (incl. drinkwater) en innovaties hierin. - Communicatie: Hierbij wordt ingezet op het vergroten van het commitment van alle Friese waterketen partijen bij het FBWK.
--	---

Onderwerp	WAK 9: Energie-efficiency maatregelen	Voortgang	
Doelstelling	Het realiseren van een duurzame en doelmatige waterketen.		
Maatregel MP	Wetterskip Fryslân voldoet aan de doelstellingen die vastgelegd zijn in de Meerjaren Afspraak Energie (MJA-3).		
Prestatie 2013	Het bestuurlijk vaststellen van een meerjarig energie-efficiencyplan (EEP 2013-2016).		
Rapportage	In 2012 is het energie-efficiencyplan (EEP) in concept aangeleverd aan Agentschap.nl. Agentschap.nl heeft dit concept goedgekeurd. De formele vaststelling van het EEP door het dagelijks bestuur heeft in december plaats gevonden.		

Onderwerp	WAK 11: Slibketenoptimalisatie	Voortgang	
Doelstelling	Doelmatige en duurzame slibketen.		
Maatregel	Invulling geven aan de slibstrategie van Wetterskip Fryslân.		
Prestatie 2013	Maatregelen uit de slibstrategie effectueren.		
Rapportage	Het Integraal Zuiveringsplan (IZP) inclusief de uitgangspunten voor slibverwerking is op 12 februari 2013 door het algemeen bestuur vastgesteld. Hierbij is afgesproken om: - De totale hoeveelheid slib te reduceren door middel van vergisting; - De droging van het slib zo veel mogelijk te doen plaatsvinden met behulp van restwarmte; - Toekomstige fosfaatterugwinning te laten verlopen via de slibverwerking; - De transitie naar doelmatiger en duurzamer zuiveringsconcepten te bevorderen door bij - investeringen ruimte te creëren voor toekomstige innovaties In 2013 is een verkenning uitgevoerd op welke manier en waar (centraal of decentraal) het beste kan worden vergist. Op basis hiervan is begin 2014 een projectvoorstel voorgelegd aan het bestuur.		

Organisatie

Voortgang beleidsuitvoering innovatie en duurzaamheid

Onderwerp	O 1: Duurzaamheidstatement	Voortgang
Doelstelling	Wetterskip Fryslân wil met een duurzame benadering bijdragen aan een zuiniger, efficiënter en op lange termijn meer continue omgang met de leefomgeving, voor huidige en toekomstige generaties.	
Maatregel	Het implementeren van concrete maatregelen naar aanleiding van het duurzaamheidsstatement in de activiteiten van Wetterskip Fryslân voor 2014.	
Prestatie 2013	• Het duurzaamheidstatement is vastgesteld. • Implementatie van maatregelen duurzaamheid in clusterplannen. • Uitvoering geven aan de Green Deal met het Rijk.	
Rapportage	• De duurzaamheidsstrategie is op 2 juli 2013 vastgesteld door het algemeen bestuur. • Eind 2013 en begin 2014 wordt de uitvoeringsstrategie duurzaamheid uitgewerkt. Na een eerste, interne verkenning en een verkenning met de duurzaamheidscoördinatoren van de gemeente Leeuwarden en de provincie Fryslân wordt gewerkt aan de uitvoeringsstrategie. Het voornemen is de uitvoeringsstrategie in 2014 in het bestuur te agenderen. • Het convenant Green Deal waterketen Fryslân is ondertekend door de Friese waterketenpartners. Deze Green Deal heeft als beoogd resultaat het stimuleren van innovatie en duurzaamheid in de Friese waterketen. Hiertoe heeft de provincie voor de periode 2012 – 2015 een subsidiebedrag van € 1 miljoen beschikbaar gesteld aan de waterketenpartners. De FBWK-werkgroep Innovatie heeft een gezamenlijke watertechnologievisie opgesteld. De stuurgroep FBWK is op 7 juni 2013 met deze visie akkoord gegaan. De bedoeling is de gemeenten actiever bij het tot stand komen van innovaties in de waterketen te betrekken.	

Voortgang beleidsuitvoering internationale samenwerking

Onderwerp	IS 1: Ondersteuning waterschap ARA-Sul Mozambique	Voortgang
Doelstelling	Uitvoering geven aan het buitenlandbeleid van Wetterskip Fryslân door met andere landen kennis te delen over waterbeheer.	
Maatregel	Als onderdeel van het buitenlandbeleid ondersteunen wij het waterschap ARA-Sul, het meest zuidelijke waterschap in Mozambique.	
Prestatie 2013	De eerste fase (2012/2013) van het project is afgerond. Een voorstel voor de tweede fase (2014/2016) van het project is gereed.	
Rapportage	Voor het in de samenwerking opgenomen onderdeel dijkbeheer zijn 2 missies uitgevoerd; één over technische beheeraspecten en één om het een model voor belang-betaling- zeggenschap te introduceren. In februari 2013 is op verzoek van de Nederlandse ambassade deelgenomen aan een missie om een plan van aanpak te maken naar aanleiding van de januari 2013 overstromingen in het stroomgebied van de Limpopo rivier. Door deze extra activiteit is de afronding van dit project vertraagd tot medio 2014. Het NWB fonds, die de eerste fase van het project mede financiert, heeft ingestemd met de verlenging tot medio 2014. In maart 2013 is de samenwerking van andere Nederlandse waterschappen (De Dommel en Hunze en Aa's) ter ondersteuning van de Mozambikaanse waterschappen bestuurlijk besproken met onder andere vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassade in Maputo. Er is overleg gevoerd met de ambassade voor het verkrijgen van de financiën die noodzakelijk zijn voor de intensivering van de samenwerking. Hierover wordt het	

	bestuur binnenkort nader geïnformeerd.		
Onderwerp	IS 2: Millenniumdoelstelling schoon water en sanitatie in Mozambique	Voortgang	
Doelstelling	Verbeteren van toegang tot sanitaire voorzieningen in negen steden in Mozambique.		
Maatregel	• De bouw van sanitaire en drinkwatervoorzieningen bij scholen en op publieke plaatsen. • Werken aan de organisatieontwikkeling van de partnergemeenten en de versterking van hun capaciteit op het gebied van sanitatie. • Het faciliteren van de aanschaf van verbeterde sanitatie door individuele gezinnen. • Voorlichting en bewustwording in Fryslân.		
Prestatie 2013	Wetterskip Fryslân levert de projectleiding en een bijdrage aan een aantal adviesmissies. Wetterskip Fryslân is de contractpartner voor externe partijen die financieel bijdragen (DGIS, ministerie van Buitenlandse Zaken). In 2013 wordt uitvoering gegeven aan de 2 ^e fase.		
Rapportage	• De 2^e fase van het sanitatieproject is op 1 juli 2012 gestart. Er is een tweede projectteam geformeerd in een van de nieuwe partnergemeenten (Chimoio). In 2013 zijn op ruim 20 scholen in de nieuwe partnersteden voorzieningen gerealiseerd voor ca. 40.000 leerlingen. Bij deze drie nieuwe partner gemeenten zijn meerdere trainingen gegeven. De 2^e fase loopt tot 1 juli 2015. • Op 7 juni 2013 is de verlenging van de samenwerkingsovereenkomst met de andere Friese partijen formeel bekrachtigd in een bijeenkomst van het Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water (PBOW). • Sinds de start in 2010 levert Wetterskip Fryslân de projectleiding. Dit vraagt een tijdsbesteding van ca. 0,4 fte per jaar. De kosten hiervan worden gedekt uit het project.		

Voortgang beleidsuitvoering educatiebeleid

Onderwerp	O 2: Educatiebeleid	Voortgang	
Doelstelling	Wetterskip Fryslân wil in de toekomst meer gebruik maken van educatie, enerzijds voor een effectief personeelsmanagement en anderzijds als onderdeel van onze communicatiestrategie.		
Maatregel	Het uitvoeren van het educatiebeleid.		
Prestatie 2013	Het Educatiebeleid voor 2012-2014 is vastgesteld in 2012. In 2013 worden diverse activiteiten uitgevoerd op basis van een op te stellen uitvoeringsplan.		
Rapportage	In samenwerking met Centrum Innovatief Vakmanschap water (CIV) wordt op dit moment een minor voor het MBO ontwikkeld. Doel van het CIV is het mee ontwikkelen van MBO-ers voor de watersector. Daarnaast wordt een programma gemaakt voor de opleiding van rayonbeheerders. Er wordt actief geparticipeerd in het CEW (Centre of Expertise Watertechnology). Er studeren te weinig jongeren in de techniek, ook in de wateropleidingen. Dat heeft tot gevolg dat er weinig jongeren met een geschikt profiel beschikbaar zijn. Samen met de andere werkgevers in de watersector wordt het studeren in onze sector gepromoot. Wetterskip Fryslân gaat mee participeren bij het aanbieden van studiebeurzen voor de wateropleidingen. Daarnaast wordt onderzocht of het beschikbaar stellen van een studiebeurs ook kan worden verbonden aan een arbeidsrelatie. Wetterskip Fryslân gaat onderzoeken hoe een trainee traject kan worden opgezet, eventueel samen met andere regionale		

	overheidswerkgevers. Hiermee kan enerzijds worden gewerkt aan het aantrekken van jonge werknemers met actuele kennis en anderzijds het overdragen van aanwezige kennis en ervaring. We nemen actief deel in de 'Vereniging van Participanten Waterketen Noord-Nederland' en verruimen daardoor onze samenwerking met Wetsus. Vanuit de basis van het educatiebeleidsplan februari 2012 en op basis van lopende ontwikkelingen (andere invulling benadering HBO instellingen, prestatiecontracten CIV en CEW en samenwerking met bezoekerscentrum Woudagemaal) is het educatie uitvoeringsplan 2014 uitgewerkt en vastgesteld in het bestuur.
--	---

Bijlage 2: Verloop kredieten en onderhanden werk

Bedragen x € 1,0 miljoen

Programma	Krediet				Onderhanden werk*			Aantal
	Stand per 31-12-2013	Activering per 1-1-2014	Stand per 1-1-2014	Eindewerk inschatting per 1-1-2014	Stand per 31-12-2013	Activering per 1-1-2014	Stand per 1-1-2014	
Waterveiligheid	58,9	25,8	33,1	33,1	35,7	25,0	10,7	19
Voldoende water	59,9	20,3	39,6	39,8	23,5	19,9	3,6	40
Schoon water	30,7	3,1	27,6	27,7	7,4	3,1	4,3	11
Organisatie	13,5	0,7	12,8	12,8	1,2	0,7	0,5	13
Totaal	163,0	49,9	113,1	113,4	67,8	48,7	19,1	83

* Uitgaven op krediet

Krediet

Ten aanzien van de lopende projecten wordt in bovenstaande tabel de ontwikkeling van de kredieten weergegeven ultimo 2013 tot het begin van boekjaar 2014. Hierin is in beeld gebracht wat het effect is van de activering op de kredietportefeuille. Tevens is in beeld gebracht wat de huidige te verwachten eindewerk inschatting is van de doorlopende projecten.

Onderhanden werk

Ten aanzien van het onderhanden werk is in bovenstaande tabel weergegeven wat de uitgaven zijn ten laste van de diverse projecten ultimo 2013. Hierin is in ook beeld gebracht wat het effect is van de activering per 1-1-2014 op het onderhanden werk. De activering per 1-1-2014 bedraagt € 48,7 miljoen zoals gespecificeerd in de investeringsparagraaf. Aan het begin van 2014 zijn er nog 83 projecten in uitvoering, waarop € 19,1 miljoen is uitgegeven.

Bijlage 3: lijst met begrippen en afkortingen

algemeen	
ab	Algemeen bestuur
ARBO	Arbidsomstandigheden
BHV	Bedrijfshulpverlening
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
CAP	Een cap kan worden gezien als een verzekering tegen rentestijging, waar vooraf een premie over verschuldigd is
CEW	Centre of Expertise Watertechnology
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap water
DAM	Dijksterkte Analyse Module. DAM-systematiek: een systeem dat de waterbeheerder informatie geeft over de sterkte van de dijken in het beheersgebied.
db	Dagelijks bestuur
DO	Directieoverleg
DOC	Dissolved organic carbon. Opgeloste organische koolstof.
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
EMU	Economische en monetaire unie
FBWK	Fries Bestuursakkoord WaterKeten
FCW	Frico cheese Workum
Fte	Fulltime equivalent
Groenblauwe diensten	Extra maatregelen of beheer dat boeren of particulieren uitvoeren ter realisering van natuur-, landschaps-, milieu- en waterdoelstellingen.
HR beleid	(human resource) Personeelsbeleid
HRM	Human Resource Management
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater (installatie bij particulieren in landelijk gebied)
ICT	Informatie en communicatie technologie
ILG	Investeringsbudget landelijk gebied
IZP	Integraal Zuiveringsbeleidsplan
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
kwel	Is water dat onder druk aan de oppervlakte uit de bodem komt.
Legger	Instrument, waarin alle afmetingen en technische eigenschappen van de waterstaatkundige werken (watergangen, gemalen en andere kunstwerken) worden vastgelegd, die van belang zijn voor het goed functioneren van het watersysteem.
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MCA	Multi criteria analyse
Mesofiele vergisting	Vergisting van slib bij circa 34° C
MKBA	Maatschappelijke kosten en baten analyse
MP	Meerjaren Perspectief
NNVO	Natte Natuurvriendelijke Oevers
OHW	Onder handen werk; de lopende projecten
POP2	Het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 . De invulling van de mogelijkheden die het Europese Plattelandsbeleid voor Nederland biedt.

RVK	Ruilverkaveling
rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SOBEK	Een hydraulisch rekenmodel voor uw rioleringssysteem.
TOC	Total Organic Carbon. Totaal organisch koolstof
Ve	Vervuilingseenheid
WBP	Waterbeheerplan
WHP	Waterhuishoudingsplan
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WW	Werkloosheidswet
exploitatie	
Netto lasten	De exploitatielasten minus opbrengsten niet zijnde de netto belastingen.
Netto belastingen	De opgelegde belastingen minus kwijtschelding en oninbaarheid van belastingen.
Resultaat vóór bestemming	Het resultaat uit normale bedrijfsvoering vóór de onttrekkingen uit de bestemmingsreserves.
Te bestemmen resultaat	Het resultaat van de exploitatie, na de onttrekkingen uit de bestemmingsreserves, waarover het algemeen bestuur een besluit neemt hoe het wordt bestemd.
investeringen	
Krediet	Beschikbaar geldbedrag voor investeringswerken verleend door het algemeen bestuur
Te activeren kosten	Het krediet waar de bijdragen van derden op in mindering is gebracht
Kredietportefeuille	Betreft de omvang van alle verstrekte kredieten op een bepaald moment. De omvang wordt als volgt berekend: Beginstand: Het totaal aan verstrekte kredieten door het algemeen bestuur, waaraan gewerkt wordt op 1 januari + het totaal aan (nieuw) verstrekte kredieten in de loop van het jaar - het totaal aan krediet van gereed gekomen en vervallen projecten Eindstand: het totaal krediet waaraan gewerkt wordt op 31 december.
Vrij te geven krediet	In de begroting opgenomen kredieten, die naar verwachting in het betreffende jaar worden aangevraagd en verstrekt (door het algemeen bestuur).
Vrijgegeven krediet	Deze projectkredieten zijn in het verslagjaar door middel van bestuursvoorstellen werkelijk door het bestuur verstrekt.
Uitgaven (kasstromen)	Bedragen, die uitgegeven zijn op onderhanden projecten
Eindewerkschatting	De verwachting wat de uiteindelijke totale kosten (te activeren kosten) van een project zullen zijn.